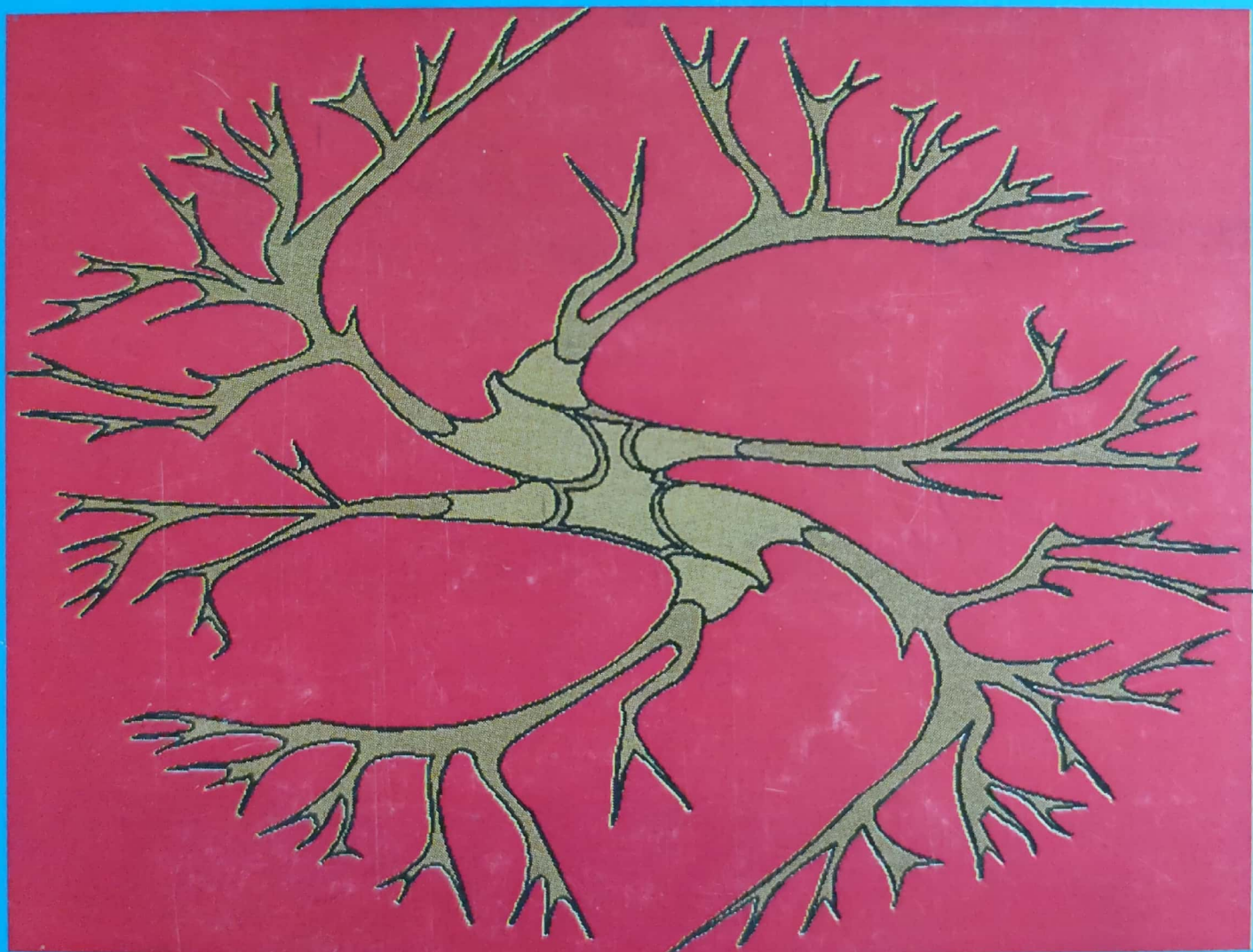

Grigore Brâncuș

Ștefan Găitănar

LIMBA ROMÂNĂ

MODELE DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Editura CORESI

GRIGORE BRÂNCUȘ

ȘTEFAN GĂITĂNARU

LIMBA ROMÂNĂ

MODELE DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

GRIGORE BRÂNCUȘ

ȘTEFAN GĂITĂNARU

LIMBA ROMÂNĂ

MODELE DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Editura CORESI

București, 1996

Tehnoredactarea computerizată, coperta și operațiunile de
pre-tipografie: ILMA EDIMPEX SRL

© 1996 EDITURA CORESI

Toate drepturile rezervate.

*Editura CORESI este marcă înregistrată a
CORESI SRL, J 40/527/1991.*

*Adresa: Editura CORESI, CP 1-477,
București 70700*

Tel./Fax: 615 47 81; 312 71 15.

Director executiv: Michiela Gîgă

Redactor: Corina Dinu

Editor: Dana Poenaru

Printed in Romania

ISBN 973-608-178-8

CUVÂNT ÎNAINTE

Această carte cuprinde noțiunile elementare de gramatică a limbii române literare contemporane, conformându-se prevederilor din programele și manualele școlare în vigoare. Ea se adresează candidaților la examenele de admitere în liceu și în facultăți, presupunând din partea acestora cunoașterea temeinică a categoriilor gramaticale și, în general, a terminologiei specifice morfo-sintaxei. În felul acesta, volumul nostru apare ca o continuare a manualului școlar și, mai ales, ca o metodologie a sistematizării și fixării cunoștințelor de gramatică. Capitolele noi din cartea noastră trebuie considerate din perspectiva unei gramatici școlare viitoare, care nu este exclus să se apropie mai cu îndrăzneală de stadiul actual al cercetării lingvistice.

Fiecare categorie (parte de cuvânt și parte de propoziție împreună cu propoziția subordonată corespunzătoare) este prezentată în trei secțiuni: 1. În prima secțiune este înfățișat un tablou cuprinzând, după caz, clasificări, particularități de flexiune, elemente de relație, expresia morfologică a părții de propoziție, caracteristici ale termenului regent, trăsături de distribuție etc. Toate acestea, grupate sistematic în tablou, sunt ilustrate, în dreapta, prin exemple în context. 2. În secțiunea următoare, este dat un grup de texte însoțite de analiza exhaustivă a cuvintelor prin care sunt exprimate trăsăturile categoriei gramaticale din tablou. 3. Secțiunea a treia conține alt set de texte, care urmează să fie analizate după modelele propuse în secțiunile precedente. Trebuie precizat că toate textele, inclusiv cele prin care se exemplifică noțiunile din tablou, provin, cu foarte puține excepții, din scrierile unor autori bine cunoscuți; bibliografia acestor izvoare e dată la sfârșitul cărții.

Pentru economie de spațiu tipografic și, mai ales, pentru evitarea monotoniei obositoare a repetițiilor am utilizat, la analiza textelor, un sistem de abrevieri constituite, de regulă, din inițiala cuvintelor calificative. Sistemul de simboluri utilizat de noi este greoi numai în aparență. Studiarea stăruitoare a tablourilor asigură familiarizarea cu întreaga listă de prescurtări.

Suntem convinși că această carte satisface exigențele celor interesați de studiul gramaticii: ea este, incontestabil, de un real folos pentru pregătirea examenelor de admitere.

Autorii

ABREVIERI

Aa = atribut adjectival	AT = propoziție atributivă
Aadv = atribut adverbial	Av = atribut verbal
ac = (apozitie) acordată	Cag = complementul de agent
Ac = acuzativ	CAG = completivă de agent
acc = forma accentuată	cant = (pronume nehotărât) seria cantitativă
Act = diateza activă	Cd = complement direct
ad = articulat cu articol demonstrativ	CD = completivă directă
adj c = adjectiv compus	Cdt = complement circumstanțial condițional
adj s = adjectiv simplu	cdt = (adverb) condițional
adv s = adverb simplu	CDT = circumstanțială condițională
adv c = adverb compus	ceg = comparativ de egalitate
adv pz = adverb propriu-zis	Ci = complement indirect
af = forma afirmativă	CI = completivă indirectă
aha = articol hotărât atașat adjecti- vului antepus	cinf = comparativ de inferioritate
ahe = articulat cu articol hotărât enclitic	Cins = circumstanțial instrumental
ahp = articulat cu articol hotărât proclitic	CINS = circumstanțială instrumen- tală
Aint = atribut interjecțional	cj = conjugare
Am = apozitie multiplă	cjs = conjuncție simplă
an = articulat cu articol nehotărât	cjc = conjuncție compusă
Anl = atribut numeral	cf = (apozitie) calificativă
AnlD = atribut numeral în dativ	Cl = circumstanțial de loc
Anlg = atribut numeral genitival	CL = circumstanțială de loc
Anlp = atribut numeral prepozițional	Cmc = complement de mod com- parativ
ap = articulat cu articol posesiv	CMci = circumstanțială de mod comparativă ireală
AP = propoziție apozitivă	CMcr = circumstanțială de mod comparativă reală
ApD = atribut pronominal în dativ	Cmm = circumstanțial de mod de măsură
Apg = atribut pronominal genitival	CMm = circumstanțială de mod de măsură
App = atribut pronominal prepozi- țional	CM progr = circumstanțială de mod de măsură progresivă
apr = (demonstrativ) de apropiere	Cmpz = circumstanțial de mod propriu-zis
aprox = semiadverb de aproximare	
As = apozitie simplă	
AsD = atribut substantival în dativ	
Asg = atribut substantival genitival	
Asp = atribut substantival prepozi- țional	

cns = (conjuncție specifică) consecutivă
 Cns = circumstanțial consecutiv
 CNS = circumstanțială consecutivă
 co ad = coordonatoare adversativă
 co cl = coordonatoare conclusivă
 co cop = coordonatoare copulativă
 co di = coordonatoare disjunctivă
 co juxt = coordonare prin juxtapunere
 comp = (adverb) de comparație
 Cond = (modul) condițional
 Conj = (modul) conjunctiv
 coord = coordonat prin
 cor = (conjuncție) corelativă
 Cs = circumstanțial de scop
 cs = (conjuncție specifică) de scop
 Csoc = circumstanțial sociativ
 CSOC = circumstanțială sociativă
 CSp = circumstanțială de scop posibilă
 CSr = circumstanțială de scop reală
 csup = comparativ de superioritate
 csv = (adverb, conjuncție) concessiv(ă)
 Csv = circumstanțial concesiv
 CSVi = circumstanțială concesivă ireală
 CSVr = circumstanțială concesivă reală
 Ct = circumstanțial de timp
 CT = circumstanțială de timp
 Cz = circumstanțial de cauză
 cz = (conjuncție specifică) de cauză
 CZc = circumstanțială cauzală condițională
 CZd = circumstanțială cauzală directă
 CZi = circumstanțială cauzală indirectă
 D = dativ
 dem = (pronume) demonstrativ
 den = (apozitie) denominativă

dep = (demonstrativ) de depărtare
 dif = diferențiată
 disc = (conjuncție) discontinuă
 e adv = expresie adverbială
 ef = epicen cu formă de feminin
 el = eliptic
 Elps = element predicativ suplimentar
 em = epicen cu formă de masculin
 en = (apozitie) enumerativă
 et = (comparație) eterogenă
 ex = (apozitie) explicativă
 expl = (adverb) explicativ
 f = feminin
 fgc = fără grade de comparație
 ffs = fără funcție sintactică
 fl = forma literară
 fp = forma populară
 fr = forma redusă
 G = genitiv
 gnc = acordat în gen, număr și caz cu
 gn = acordat în gen și număr cu
 Ger = (modul) gerunziu
 id = (demonstrativ) de identitate
 Imp = imperativ
 imp = (propoziție) imperativă
 impf = imperfect
 Ind = (modul) indicativ
 Inf = (modul) infinitiv
 int = interogativ,
 (propoziție) interogativă
 Intc = interjecție compusă
 Ints = interjecție simplă
 inv = invariabil
 iz = izolat
 înt = (pronume) de întărire
 l = (adverb) de loc
 ladj = locuțiune adjectivală
 lcj = locuțiune conjuncțională
 lint = locuțiune interjecțională
 lnlf = locuțiune a numeralului fracționar

Inlm = locuțiune a numeralului multiplicativ
 lp = locuțiune prepozițională
 lpron = locuțiune pronominală
 ls = locuțiune substantivală
 lv = locuțiune verbală
 m = masculin ; (adverb) de mod
 mgp = marca genului personal
 mpf = mai mult ca perfectul
 n = neutru
 N = nominativ
 neac = (apozitie) neacordată
 neacc = forma neaccentuată
 neart = nearticulat
 neexcl = (propozitie) neexclamativă
 neg = negativ(ă)
 neh = (pronume) nehotărât
 ner = (verb) neregulat
 nla = numeral adverbial propriu-zis
 nla o = numeral adverbial ordinal
 nlcc = numeral cardinal compus
 nlco = numeral colectiv
 nld = numeral distributiv
 nlcs = numeral cardinal simplu
 nlf = numeral fracționar
 nlm = numeral multiplicativ
 nlo = numeral ordinal
 n pred = nume predicativ
 n pred m = nume predicativ multiplu
 n pred sec = nume predicativ secundar
 on = (interjecție) onomatopeică
 op = obiect posedat
 opt = (propozitie) optativă
 Opt = (modul) optativ
 P = propozitie predicativă
 part = (adjectiv) participial
 Part = (modul) participiu
 Pas = diateza pasivă
 pc = prepoziție compusă
 pers = personal
 pf = perfect
 pfc = perfect compus

pl = plural
 plt = pluralia tantum
 PN = predicat nominal
 pnlf = perifrază a numeralului fracționar
 pnlm = perifrază a numeralului multiplicativ
 pol = (pronume) de politețe
 pos = posesiv
 Pos = posesor
 poz = (gradul) pozitiv
 PP = propozitie principală
 PPI = propozitie principală incidentă
 pred = (adverb) predicativ
 progr = (comparație) progresivă
 pron = pronume
 prez = prezent
 Prz = (modul) prezumtiv
 PS = predicativă suplimentară
 ps = prepoziție simplă
 PV = predicat verbal
 pz = propriu-zis(ă)
 r = regentă
 Repl Ac = reflexiv cu pronume în acuzativ
 Repl D = reflexiv cu pronume în dativ
 refl = (pronume) reflexiv
 rel = (pronume) relativ
 rel c = (pronume) relativ compus
 rel-int = relativ-interogativ
 rel s = relativ simplu
 S = subiect
 s = (propozitie) simplă
 sabs = superlativ absolut
 s afect = superlativ prin procedee afective
 sadv = semiadverb
 SB = propozitia subiectivă
 sc-a = substantiv compus prin abreviere
 scs = substantiv comun, simplu
 sc-s = compus prin subordonare

sc-p = compus prin parataxă
 sg = singular
 sgt = singularia tantum
 Si = subiect inclus
 Sm = subiect multiplu
 Sned = subiect nedeterminat
 spc = substantiv propriu compus
 sps = substantiv propriu simplu
 srel = superlativ relativ
 Ssec = subiect secundar
 Ssub = subiect subînțeleș
 sub juxt = subordonare prin juxta-
 punere
 sub ne = (conjuncție) subor-
 donatoare nespecifică
 sub sp = (conjuncție) subordona-
 toare specifică
 Sup = (modul) supin
 Ss = subiect simplu
 t = (adverb, conjuncție) de timp
 V = vocativ
 v = verb
 v 1 = viitorul I
 v 2 = viitorul II
 v4f = (adjectiv) variabil cu 4 forme
 v3f = (adjectiv) variabil cu 3 forme
 v2f = (adjectiv) variabil cu 2 forme

v cop el = verb copulativ eliptic
 vcp... = verb compus, predicativ...
 vscpi = verb simplu copulativ,
 personal, intransitiv
 vspi = verb simplu predicativ,
 impersonal
 vspu = verb simplu predicativ,
 unipersonal
 vspt = verb simplu predicativ,
 personal, tranzitiv
 vsppi = verb simplu predicativ,
 personal, intransitiv
 $\frac{3}{4}$ „că” = propoziția nr. 4 este subor-
 donată propoziției nr. 3
 prin „că”
 3-4 „și” = propoziția nr. 4 este co-
 ordonată cu propoziția
 nr. 3 prin „și”
 $\frac{3}{4}$ = propoziția nr. 4 este în relație
 apozitivă cu propoziția nr. 3
 $\sqrt{}$ = eliziune
 $\sqrt{3}$ = „că” = eliziunea lui „că” din
 propoziția nr. 3
 → = exprimat prin:
 : = format din:
 () = nedefinit

SUBSTANTIVUL

Analiza			Simbol*	Exemple:
Clasificare	comune		c	<i>Viitorul și trecutul / Sunt a filei două fețe</i> (XIII, 3, 82); <i>Otilia</i> se păru <i>lui Felix</i> orientată (XI, 57).
	proprie		p	
	simple		s	<i>Dănilă</i> mai prinse acum <i>la minte</i> (XII, 35); <i>Bătă-te mama-pădurii !</i> (XVI, 262); Era <i>locotenentul-colonel</i> , ajutorul comandantului (XIX, 145); De cumpărarea celor două întreprinderi de către CFR era învinuit (XIX, 463); M-or troieni cu drag / <i>Aduceri aminte</i> (XIII, 3, 87).
	compu-se	prin subordonare	c-s	
		prin parataxă	c-p	
		prin abreviere	c-a	
Flexiune	locuțiuni		ls	
	ge-nul	masculin	m	<i>Călătorii și matrozii</i> putrezeau pe <i>puntea rece</i> (XVII, 53); <i>Îi crește în inimă iubirea</i> (XXIII, 1, 41); Tu să <i>șezi la grajd</i> nedezipit (XII, 90); <i>Iaca, un ciocârlan</i> șchiop se vede (XII, 52); <i>Lăcustele</i> ne sar în cale (XIX, 137).
		feminin	f	
		neutru	n	
		epicen cu f. de masc.	em	
		epicen cu f. de fem.	ef	
	nu-mă-rul	singular	sg	<i>O dihanie</i> a dat peste dânșii (XII, 33); <i>Porumbiștile, holdele de grâu...grădinile, casele, pădurile</i> , toate zumzeau (XXIII, 1, 51); <i>Emotivitatea, delicatețea...</i> sunt produse ale <i>inteligenței</i> (XI, 323); <i>Tablele</i> reprezentau doar o distracție (XI, 18); Apoi <i>câlți, buci</i> și alte lucruri zăhăite prin cele poliți (XII, 205).
		plural	pl	
		singularia tantum	sgt	
		pluralia tantum	plt	
	ca-zul	nominativ	N	<i>Mâncarea</i> este <i>elixirul</i> vieții (XI, 153); Se înfățișează <i>înaintea</i> boierului (XII, 66); Fața era a <i>unei femei slabe</i> (XI, 411); Se vor convinge <i>mulțumită măturiei</i> lui Stănică (XI, 142); Situația i se păru tânărului <i>fără scăpare</i> (XI, 19); M-ai ridicat <i>peste dezastru</i> (XVII, 11); Face <i>ea sarmale</i> , face <i>ea plachie</i> (XII, 20); Hai, <i>ne poate, gata ești?</i> (XII, 164).
		genitiv	ps	
		dativ	± pc	
		acuzativ	lp	
		vocativ	V	
	de-ter-mi-na-re	ar-ti-cu-lat	cu art.hot.encl.	În prezent, <i>cugetătorul</i> nu-și oprește a sa minte (XIII, 3, 38); Titi e băiatul <i>lui Simion</i> (XI, 28); Era <i>un om</i> cam de vreo 50 de ani (XI, 12); Acestea sunt produse <i>ale inteligenței</i> (XI, 323); Mi-e <i>milă</i> și mi-e <i>jale</i> (XVI, 283).
			cu art.hot.procl.	
			cu art.nehotărât	
			cu art.posesiv	
		nearticulat	neart	

* Semnificația simbolurilor din acest tabel și din tabelele următoare este dată de lista de abrevieri.

A. Texte analizate:

1. Un fior rece ca gheața îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul și ochii i se păinjinesc (XII, 19):
un fior = Ss → scs, n, sg, N, an „un“;
ca gheața = Cmc → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, ps „ca“;
prin vine = Cl → scs, f, pl, Ac, neart, pc „prin“;
picioarele = Ss → scs, n, pl, N, ahe „le“;
un tremur = Ss → scs, n, sg, N, an „un“;
în... trupul = Cl → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „în“.
2. Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste (XII, 79):
tată = scs, m, sg, V, neart, ffs;
cinste = Ss → scs, f, sgt, N, neart.
3. Coate-goale se scoală și dumnealui (X, 9):
coate-goale = Ss → spc-s, m, sg, N, neart.
4. Are și contracte-legi încheiate cu consorțiul „Astra și Romloc“, în valoare totală de 445 milioane de lei anual (XIX, 463):
contracte-legi = Cd → scc-p, n, pl, Ac, neart;
cu consorțiul = Ci → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „cu“;
Astra și Romloc = Am, den, neac: *Astra* (spc-a, cu formă de f, sg, N); *Romloc* (spc-a, cu formă de m, sg, N); coordonate prin „și“ (cjs, co cop);
în valoare = Asp → scs, f, sg, Ac, neart, ps „în“;
de lei = Asp → scs, m, pl, Ac, neart, ps „de“.
5. Tânărului i-o fi somn (XI, 21):
somn = Ss → scs, n, sgt, N, neart;
tânărului = Ci → scs, m, sg, D, ahe „lui“.
6. Avea să se ducă pentru studii la Paris (în care scop Otilia examinase toate posibilitățile) (XI, 326):
pentru studii = Cs → scs, n, pl, Ac, neart, ps „pentru“;
la Paris = Cl → sps, cu formă de m, sg, neart, ps „la“;
în... scop = Cs → scs, n, sg, Ac, neart, ps „în“;
Otilia = Ss → sps, f, sg, N, ahe „a“;
posibilitățile = Cd → scs, f, sg, Ac, ahe „le“.
7. Cât vulturul ești falnic și cât albina harnic (I, 434):
cât vulturul = Cmm → scs, em, sg, Ac, ahe „l“, comp „cât“;
cât albina = Cmm → scs, ef, sg, Ac, ahe „a“, comp „cât“.
8. Între Predeal și Bușteni văzusem în jurul cantoanelor gropile de lup (XIX, 277):
între Predeal și Bușteni = Cl: *între Predeal* (sps, cu formă de m, sg, Ac, neart, ps „între“); *Bușteni* (sps, cu formă de m, pl, Ac, neart), coordonate prin „și“ (cjs, co cop);
în jurul cantoanelor = Cl → scs, n, pl, G, ahe „lor“, lp „în jurul“;
gropile = Cd → scs, f, pl, Ac, ahe „le“;
de lup = Asp, scs, m, sg, Ac, neart, ps „de“.
9. O floare - a soarelui, uitată, se scutură (II, 5):

o floare-a soarelui = Ss → sc-s, f, sg, N, an „o“.

10. Cum facem gropile, le săpăm să fie aranjate în linie, în pătrat sau romboidal, conform regulamentului? (XIX, 72):

gropile = Cd → scs, f, pl, Ac, ahe „le“;

în linie = Cmpz → scs, f, sg, Ac, neart, ps „în“;

în pătrat = Cmpz → scs, n, sg, Ac, neart, ps „în“;

conform regulamentului = Cmpz → scs, n, sg, D, ahe „lui“, ps „conform“.

B. Texte de analizat:

1. Gheorghe și Maria își aruncau din timp în timp câte o căutătură de amor (XIV, 119);

2. Dansului meu i-e timpul ecou (VII, 6);

3. Să trăiți mulți ani cu bine, luminate și preaputernice împărate! (XII, 46);

4. În dreptul fântânii, caii traseră la jgheab (XXII, 77);

5. O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată pajiștea ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe paseri alcătuiau gospodăria babei (XII, 7);

6. Viața i se păru plină de sens și se aruncă cu voluptate în studiu (XI, 117);

7. Numeroase tăvi de aramă, puse una într-alta, în ordinea mărimii, ibrice, căni, bizare piulițe, toate de aramă sau alamă, făceau din raft o vitrină de muzeu (XI, 299);

8. Pe o lagună trecea un fel de gondolă încărcată cu marinari, părând niște piei-roșii și având unelte de pescuit (XI, 299);

9. E mai greu pentru unii în această țară să aibe o pâine, decât pentru alții să trimită acasă un coș cu icre negre, brânză scump putrezită și pateuri cultivate încă înainte de gătuirea păsării (XIX, 462);

10. Din pricina unui articol în care Ladima denunța vehement un cartel industrial, Gheorghidiu, (...) în înțelegere cu tata, au hotărât să creeze la gazetă o direcție politică pe care au încredințat-o redactorului-șef (XIX, 503);

11. Unde nu ne trezim într-o bună dimineață plini ciucur de râie căprească de la caprele Irinucăi (XII, 66);

12. De-acum, ca peste-un câmp de moarte, o să răsară jalnici zorii (II, 5);

13. Cu ce plăcere i-aș pune gamela în cap (cum se spune în pușcărie) sfătuitorului (XV, 184);

14. Caporalul a fost încorporat abia acum o lună și jumătate, iar eu sunt locotenent rezervist (IV, 89);

15. Și nici tu junghiu, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de râie n-am scăpat (XII, 167);

16. Oglinzile se ivesc pe masa lui Popescu primăvara și dispar odată cu ivirea iernii (IV, 121);

17. Înțelese că, asemeni mâinii tatălui său, nu se va mai ridica niciodată de acolo, va rămâne el și pisica în seama ciorilor și a corbilor de dimineață (VIII, 118);

18. Am plecat cu socru-meu în oraș, mai întâi să scoată el bani de la C.E.C., apoi să cumpărăm bilete de călătorie (XV, 143);

19. Oamenii mai fac pânză și din sora noastră cânepă și din fratele nostru bumbac

(XII, 277);

20. Bazacopol va arăta bunăvoință la sosirea dumneavoastră și a domnului decorator (IV, 123).

ADJECTIVUL

Analiza			Simbol	Exemple:	
Clasificare	simple		s	De unde părea <i>vorbăreață</i> , a devenit <i>lividă</i> (XIX, 112); Când e <i>trează</i> e <i>cumsecade</i> (IX, 56); Dădu cu ochii de un individ <i>în vârstă</i> (XI, 228).	
	compuse		c		
	locuțiuni		ladj		
	propriu-zis		pz	Nu e <i>mică</i> , nu e <i>mare</i> , nu-i <i>subțire</i> , ci- <i>mplinită</i> (XIII, 3, 55); Era baba cu inima <i>jignită</i> (XII, 43);	
	participial		part	Pun piciorul pe- <i>acest</i> pământ român (I, 353); Viitorul și trecutul / Sunt a filei <i>două</i> fețe (XIII, 3, 82).	
	pronominal		pron		
	numeral		nl		
	Variabile	cu 4 forme	v4f	De unde părea <i>vorbăreață</i> , a devenit <i>lividă</i> (XIX, 112); <i>Omică</i> oglindă făcea o pată <i>alburie</i> (XI, 23);	
		cu 3 forme	v3f	<i>Dulce</i> -i umbra de răchiți (XIII, 3, 128); Tot cerul	
cu 2 forme		v2f	e <i>roz</i> și <i>lila</i> (XVII, 8).		
invariabile		inv(1f)			
Flexiune	Acord	gen	gnc	Au răspuns ca dintr-o <i>singură</i> gură (XII, 51);	
		număr		Deasupra frunții <i>tale</i> e-un <i>mândru</i> cerc de stele (XIII, 1, 229); A povestit <i>tuturor</i> oamenilor (XXIII, 1, 58).	
		caz			
	Comparație	pozitiv	poz	csup	Scoteau un sunet <i>ușor</i> (VII, 61); <i>Închis</i> și <i>rece</i> , el rămâne <i>nepătruns</i> (IX, 104); Privește împrejur- <i>uți</i> cu ochi <i>mai bărbătești</i> (I, 356); Trebuie să fie <i>mai cinic</i> , <i>mai pozitiv</i> (XI, 170); Cred că erau acum <i>tot atât de sinceri</i> (XIX, 29); <i>Mai fricoși</i> și <i>mai puțin dialecticieni</i> , tremurau de frică (XI, 240); Nu eram <i>mai puțin onorabilă</i> (XI, 159).
		comparativ de superioritate			
		comp. de egalitate	ceg		
		comp. de inferioritate	cinf		
		omogenă	—	progr	Apele-s <i>dulci</i> , <i>limpezi</i> ca cristalul (XII, 22); Spusei <i>mai mult trist</i> decât enervat (VIII, 37); Situația era <i>din ce în ce</i> <i>mai supărătoare</i> (XI, 373).
		eterogenă	et		
		progresivă			
		superlativul relativ	srel	sabs	Județul Teleorman este unul din <i>cele</i> <i>mai bogate</i> (XIV, 82); Otilia e <i>foarte frumoasă</i> (XI, 50); Nu erau în București decât <i>extrem de puține</i> locuințe mobilate astfel (XIX, 529); Era <i>sănătos tun</i> (XI, 178); Am în mine puțin sânge <i>grecesc</i> (XI, 58).
		superlativul absolut			
	fără grade de comp.		fgc		

A. Texte analizate:

1. De aceea, în numeroasa familie femeile (...) erau mai degrabă antipatice, prin insuficiență burgheză și totală, impertinentă mirare în fața cui depășea mijloacele lor intelectuale (XI, 49):

- numeroasa* = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „familie“ (f, sg, Ac), poz;
(erau) antipatice = PN: „erau“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af);
 „antipatice“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „femeile“ -f, pl, N - poz);
burgheză = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „insuficientă“ (f, sg, Ac), fgc;
totală = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „mirare“ (f, sg, Ac), fgc;
impertinentă = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „mirare“ (f, sg, Ac), poz;
intelectuale = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „mijloacele“ (n, pl, Ac), fgc.
2. Nu se vedea nici o pasăre, nu se auzea nici un glas (XXII, 77);
nici o = Aa → adj s, pron, neg, gnc „pasăre“ (f, sg, N);
nici un = Aa → adj s, pron, neg, gnc „glas“ (n, sg, N).
3. Într-un colț al odăiei, câteva mierțe de fasole, în altul sămânță de cânepă, în al treilea, o movilă de pere domnești (XII, 205):
un = Aa → adj s, pron, neg (...altul), gnc „colț“ (n, sg, Ac);
câteva = Aa → adj s, pron, neg, pz, gnc „mierțe“ (f, pl, N);
domnești = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „mere“ (n, pl, Ac).
4. Aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică (XII, 9):
(era) mai în vârstă și... încrucișată, dar foc de harnică = PN: „era“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, impf, pers 3, sg, af); n pred m: „mai în vârstă“ (ladj = *bătrână*, csup); „încrucișată“ (adj s, pz, v4f, gnc „aceasta“ - f, sg, N - poz); „foc de harnică“ (adj s, pz, v4f, gnc „aceasta“ f, sg, N - s afect; coord „și“ (cjs, co cop); „dar“ (cjs, co ad).
5. Strania bucurie a acestei gândiri nu mă părăsi câteva luni (XX, 280):
strania = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „bucurie“ (f, sg, N), poz;
acestei = Aa → adj s, pron dem, apr, fl, gnc „gândiri“ (f, sg, G);
câteva = Aa → adj pron, neg, pz, gnc „luni“ (f, pl, Ac).
6. Eram însurat de doi ani și jumătate (XIX, 17):
doi ... și jumătate = Aa → adj nlf, gnc „ani“ (m, pl, Ac);
eram însurat = PN: „eram“ (vscpi, cj4, Act, Ind, impf, pers 1, sg, af); „însurat“ (n pred → adj s, part., v4f, gnc S - m, sg, N - fgc).
7. Aurica sili pe Felix să mănânce, fiind sigură că-i va face plăcere (XI, 51):
(fiind) sigură = Cz: „fiind“ (vscpi, cj 4, Act, Ger, af); „sigură“ (n pred sec → adj s, pz, v4f, gnc „Aurica“ - f, sg, N - poz).
8. Învins de această discreție nobilă, Felix se prefăcu că e interesat (XI, 91):
învins = Aa iz (Cz) → adj s, part, v4f, gnc „Felix“ (m, sg, N);
această = Aa → adj s, pron, dem, apr, fl, gnc „discreție“ (f, sg, Ac);
nobilă = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „discreție“ (f, sg, Ac), poz;
(e) interesat = PN: „e“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3 sg, af); „interesat“ (n pred → adj s, part, v4f, gnc „Felix“ - m, sg, N - poz).
9. Copacii aiștia din dreپți se fac strâmbi și din strâmbi dreپți (XII, 312):
aiștia = Aa → adj s, pron dem, apr, fp, gnc „copacii“ (m, pl, N);
din dreپți = Ci → adj s, pz, v4f, gn „copacii“ (m, pl), Ac, ps „din“, poz;
(se fac) strâmbi = PN: „se fac“ (vscpi, cj 3 refl Ac, Ind, prez, pers 3, pl, af); „strâmbi“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „copacii“ - m, pl, N - poz);
din strâmbi = Ci → adj s, pz, v4f, gn „copacii“ (m, pl), Ac, ps „din“, poz;

(*se fac*) *drepti* = PN: v cop el; „drepti“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „copacii“ - m, pl, N - poz).

10. Avea fața roșie de obosită (XXII, 3):

roșie = Aa → adj s, pz, v3f, gnc „fața“ (f, sg, Ac), poz;

de obosită = Cz → adj s, part, v4f, gn S (f, sg), Ac, ps „de“, poz.

11. Barca se îndrepta spre o fântână rococo (XI, 299):

rococo = Aa → adj s, pz, inv (1f), fgc.

12. Fusesem obsedat de multă vreme de o discuție mereu amânată, din frică, despre impasul nostru psihic (VIII, 6):

multă = Aa → adj s, pron neh cant, v4f, gnc „vreme“ (f, sg, Ac), poz;

amânată = Aa → adj s, part, v4f, gnc „discuție“ (f, sg, Ac), fgc;

nostru = Aa → adj s, pron pos: op „impasul“ (n, sg, Ac); Pos: pers 1 pl;

psihic = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „impasul“ (n, sg, Ac), fgc.

13. A murit cu fața din ce în ce mai pală (II, 19):

din ce în ce mai pală = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „fața“ (f, sg, Ac), csup, progr.

14. Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule președinte (X, 134):

venerabile = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „domnule“ (m, sg, V), poz.

15. Nu mai reprezentau indivizii ferice așezați zâmbitori într-un penibil decor idilic (VIII, 90):

ferice = Aa → adj s, pz, inv (1f), poz;

așezați = Aa → adj s, part, v4f, gnc „indivizii“ (m, pl, N), fgc;

zâmbitori = Elps → adj s, pz, v4f, gnc „indivizii“ (m, pl, N), poz;

penibil = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „decor“ (n, sg, Ac), poz;

idilic = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „decor“ (n, sg, Ac), poz.

16. Ceața se făcea tot mai deasă, umezeala mai pătrunzătoare (IX, 83):

se făcea tot mai deasă = PN: „se făcea“ (vscpi, cj 3, Refl Ac, Ind, impf, pers 3, sg, af); „tot mai deasă“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „ceața“ - f, sg, N - c sup, progr);

(*se făcea*) *mai pătrunzătoare* = PN: vc el; „mai pătrunzătoare“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „oboseala“ - f, sg, N - c sup).

17. Îmi pare rău că ești gros de obraz (XII, 210):

ești gros de obraz = PN: „ești“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez. pers 2 sg, af); „gros de obraz“ (n pred → 1 adj = „insensibil“, poz).

18. Înțelegeți, un om mai în vârstă, chiar bogat, nu poate lupta cu temperamentul aprins (...) al unei fete de nouăsprezece ani (XI, 94):

mai în vârstă = Aa → 1 adj (= *vârstnic*), C sup;

(*chiar*) *bogat* = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „om“ (m, sg, N), poz, sadv „chiar“, ffs;

aprins = Aa → adj s, part, v4f, gnc „temperamentul“ (n, sg, Ac), poz;

nouăsprezece = Aa → adj nlcs, acord în caz cu „ani“, Ac.

19. După o încordare prea lungă, personalitatea e incapabilă de cel mai mic efort (XIX, 43):

prea lungă = Aa → adj s, pz, v3f, gnc „încordare“ (f, sg, Ac), sabs;

e incapabilă = PN: „e“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af); „incapabilă“ (n pred → adj s, pz, v4f, gnc „personalitatea“ - f, sg, N - poz);

cel mai mic = Aa → adj s, pz, v3f, gnc „efort“ (n, sg, Ac) s rel.

20. La picioare-ți cad și-ți caut în ochi negri-adânci ca marea (XIII, 1, 88):

negri-adânci = Aa → adj c, pz, v4f, gnc „ochi“ (m, pl, Ac).

B. Texte de analizat:

1. A fi acostată de un individ mai bine îmbrăcat pe drum nu i se părea necuviincios (XI, 49);
2. Toată-mpărăția mândră între ei vor împărți (XIII, 2, 17);
3. Îmi vine să vă rup cu dinții de bunișoare ce sunteți (XII, 146);
4. Este bine să fii bogat, este bine să fii și sărac (XI, 260);
5. Iară cel mic era harnic și cuminte (XII, 15);
6. Doctorul Iosif Sima, fost medic militar, apoi demisionat, nu mai avea de mult rude apropiate de sânge (XI, 9);
7. Se făcu acum mai îndrăzneț, mai conștient de sine (XI, 143);
8. Ce e poezia? Înger palid cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate,
Strai de purpură și aur peste țărâna cea grea (XIII, 1, 94);
9. Neliniștea-i de-atunci e fără de hotar (XVII, 73);
10. Nebun cine se-ncrede în tine cu orbire (I, 404);
11. Mihai e un astfel de ins ... își găsisse o astfel de prăpădită (XXI, 284);
12. Face ea sarmale, face ea plachie și fel de fel de bucate (XII, 20);
13. E un adânc asemenea uitării celei oarbe (XIII, 3, 111);
14. Ne-am săturat / De-atâtea lupte oarbe, de sângele vărsat (I, 470);
15. Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau prin părțile noastre (XII, 153);
16. Avusese părul lung, înnodat în panglice până la vreo trei-patru ani (XI, 30);
17. Fiecare grajd se compunea din două compartimente laterale (XI, 82);
18. Râsul devenea din ce în ce mai straniu (VIII, 78);
19. „Ce hotărâre, care hotărâre“, murmuram, și ea cu privirile în părul meu mă mângâia și-mi șoptea pierdută numele (XX, 164);
20. Nu știi ce viperă e tanti Aglae asta! (XI, 37).

PRONUMELE

Clasificare			Simbol		Flexiune			Exemple:	
Personal			pers		persoană			Îi plăcea <i>de mine</i> numai dacă <i>mă</i> știa absolut liberă (XXI, 285); Poate să-ți-l dau (XII, 32); Lângă <i>ea</i> îi avea pe <i>ai ei</i> (XX, 13); E de datoria <i>dumitale</i> (XI, 257); O dihanie a dat peste <i>dânșii</i> (XII, 33); Ție-ți place poezia (XIII, 2, 274).	
					gen, nr., caz				
					for- ma	la D și Ac	accen- tuată neacc.		
						de politețe			
Reflexiv			refl		la D și Ac	acc. neacc.	pers., nr., caz marcă	Și <i>în sine</i> , neîmpăcată, stăpâ- nea eterna pace (XIII, 3, 38); <i>Mă</i> gândeam la tine și <i>mi-am</i> adus aminte de o poezie (XX, 164).	
Posesiv			pos		obiect posedat posesor		gen., nr., caz pers., nr.	Ce e <i>al nostru</i> e pus deoparte (XI, 65); Trupul <i>meu</i> (...) este numai <i>al tău</i> (VII, 40).	
De întărire			înt		persoană gen, nr., caz			S-ajungi pe tine <i>însuși</i> a nu te mai cunoaște (XIII, 1, 78); A- cesta <i>însuși</i> îl solicita (XI, 47).	
De- mon- stra- tiv	de apropiere		dem	apr	For- ma	Lite- rară Popu- lară	gen, nr., caz	Aceasta era mai în vârstă (XII, 9); Asta e violare de domici- liu (X, 92); Acela era Stănică (XI, 328); Era îmbrăcat de sărbătoare ca și <i>ceilalți</i> (XXII, 92); Ușa <i>astălaltă</i> dă în hol (XIX, 529); Casele erau <i>ace- leași</i> (XXI, 59).	
	apr. diferențiată			apr dif					
	de depărtare			dep					
	dep. diferențiată			dep dif					
	de identitate			id	—				
Interogativ			înt		gen,			Ce-mi pasă mie de rămâne cum e? (XVII, 31); Să te usuci de dorul <i>cui</i> știu eu (XII, 214); Ce e val ca valul trece (XIII, 3, 81); <i>Unii</i> secerau, <i>alții</i> legau snopi (XII, 67); Temeliile veciei, <i>orice-ați</i> face-s ale noastre (III, 55); Nu e <i>nimic</i> și totuși e (XIII, 3, 111).	
Relativ			rel		nr.,				
Relativ-interogativ			rel-int		caz				
Neho- tărât	Se- ria	propriu-zisă cantitativă	neh	pz cant					
Negativ			neg						

A. Texte analizate:

1. Asta e foarte lesne de făcut pentru un om ca dumneata (XIV, 167):

asta = Ss → pron dem, apr, fp, f, sg, N;

ca dumneata = App → pron pers 2, pol, sg, Ac, ps „ca“.

2. Cine din mine ți se închină

E vinovat în fața mea (VII, 59):

cine = în prop: Ss → pron rel-int „cine“, N; în frază: $\frac{PP}{SB}$;

din mine = App → pron pers 1, sg, Ac, acc, ps „din“;

ți = Ci → pron pers 2, sg, D, neacc;

se (închină) = PV → vsppt, cj 1, Repl, Ac, Ind, prez, pers 3, sg, af;

în fața mea = Ci → adj pron pos, gnc op „fața“ (f, sg, Ac); Pos: pers 1, sg.

3. Îmi place să le rup florile și să umblu cu ele în dinți (VII, 2);

îmi = Ci → pron pers 1, sg, D, neacc;

le = ApD → pron pers 3, pl, D, neacc;

cu ele = Ci → pron pers 3, f, pl, Ac, acc, ps „cu“.

4. Ai visat cine știe ce (X, 58):

cine știe ce = Cd → lpron neh = *ceva*.

5. Numele candidatului poate să fie al meu, al d-tale sau al d-sale (X, 89):

(*să fie*) *al meu, al d-tale sau al d-sale* = PN: „să fie“ (vscpi, cj 4, Act, Conj, prez, pers 3 sg, af); n pred m: „al meu“ (pron pos: op „numele“ - n, sg, N; Pos: pers 1 sg); „al d-tale“ (pron pers 2, pol, sg, G); „al d-sale“ (pron pers 3, pol, sg, G); co juxt; coord „sau“ (cjs, co di, ffs).

6. Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala (XII, 257):

de cel = Ci → pron dem dep, fr m, sg, Ac;

ce = în prop: Ss → pron rel-int inv; în frază: $\frac{PP}{AT}$;

prin care = în prop: Ci → pron rel-int, Ac, pc „prin“; în frază: $\frac{PP}{AT}$.

7. Fie dar a cui o vrea (XVI, 199):

a cui = în prop: Ss → pron rel s, „cine“, G (pron are f de G, deoarece introduce o P care substituie un n pred în G: „fie dar a cuiva“); în frază: $\frac{PP}{P}$.

8. Nu ți-e milă ție de mine? (X, 28):

ți- = Ci → pron pers 2 sg, D, neacc (anticipare);

ție = Ci → pron pers 2 sg, D, acc;

de mine = Ci → pron pers 1, sg, Ac, acc, ps „de“.

9. Suferința ei nu părea să-i vie din iubirea pentru celălalt. În acest sens dovezile ei de iubire pentru mine alungau această presupunere (XIX, 69):

ei = Apg → pron pers 3, f, sg, G;

-i = Ci → pron pers 3, sg, D, neacc;

pentru celălalt = App → pron dem dep dif, fl, m, sg, Ac, ps „pentru“;

acest = Aa → adj pron dem apr, fl, gnc „sens“ (n, sg, Ac);

ei = Apg → pron pers 3, f, sg, G;

pentru mine = App → pron pers 1, sg, Ac, acc, ps „pentru“;

această = Aa → adj pron dem apr, fl, gnc „presupunere“ (f, sg, Ac).

10. Acum expresia și privirea ei nu mai arătau nimic, deși erau aceleași (XX, 176):

ei = Apg → pron pers 3, f, sg, G;

(*arătau*) *nimic* = PN: „arătau“ (vscpi, cj 1, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af); „nimic“ (n pred → pron neg inv);

(*erau*) *aceleași* = PN: „erau“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, impf, pers 3 pl, af); „aceleași“ (n pred → pron dem id; f, pl, N).

B. Texte de analizat:

1. Eu te las și bine că / Mi te las nebună (XIII, 2, 222);
2. Se hotărî să coboare el singur și le spuse că lui (...) să-i dea drumul mai afund (XII, 317);
3. Ea nici poate să-nțeleagă că nu tu o vrei, că-n tine
E un demon ce-nsetează după dulcele-i lumine,
C-acel demon plânge, râde, neputând s-audă plânsu-și,
Că o vrea spre-a se-nțelege, în sfârșit, pe sine însuși (XIII, 3, 56);
4. Dar din când în când aruncă / Ochii lui asupra ta (XIII, 2, 277);
5. Deasupra lui, cu aripi întinse stă Satan (XIII, 3, 7);
6. În ziua aia, când am aflat ce părere au ei despre mine, îți spun că m-am înfuriat așa de rău, că am vrut să le iau pământul pe care li-l dăruisem (XXI, 264);
7. Pentru mine nu vreau nimic decât pe ea (XI, 65);
8. Asta o roagă să vie să doarmă la ea, că-i e urât singură, căci bărbatul ei e plecat (XIX, 160);
9. Eu însumi, mă vezi, am fost orfan de mic copil și cunosc rana asta, să n-ai pe nimeni pe aproape (XI, 235);
10. Care era însă ideea pură, pe care nici unul dintre ei nu îndrăznise s-o înfrunte, idee-balaur, care îi ucisese pe toți (...), în fața căreia toți trebuiau să se închine (...), fiindcă nimic din ceea ce fuseseră ei nu trebuia să mai existe (XX, 240);
11. O fi crezut că păstrez acolo cine știe ce scrisori secrete (XX, 252);
12. Cum așa? zise celălalt cu despreț! pentru ce numai doi lei și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia (XII, 260);
13. Nu-l putea răpune te miri cine (XII, 58);
14. Ea a făcut tot pentru dânsul și eu nimic pentru tine (XIV, 57);
15. I se părea ei că ar fi pornit contra cuiva (XXII, 115);
16. De mine mi-e jale, de alții mi-e jale (XVII, 71);
17. Cine din mine nu ți se-nchină / E alungat din fața mea (VII, 59);
18. Și el e d-ai noștri, băiat din popor (X, 16);
19. Mie, unuia, știu că nu-i suflă nimenea în borș (XII, 101);
20. În sfârșit, avem și noi pe cineva de-al nostru (XV, 38).

NUMERALUL

Clasificare		Simbol	Flexiune	Exemple:
Cardinal	Simple	nlcs	gen, caz, aproxi- ma- re	<i>Cei doi</i> nu prea voiau să primească (XII, 260); Poate <i>unul-două</i> să le fi dat vântul jos (X, 69); Și era <i>una</i> la părinți (XIII, 3, 103);
	Compuse	nlcc		Birică avea <i>douăzeci și patru</i> de ani (XXII, 19); Să rămâie singur în fața <i>a o mie</i> de oameni (XIX, 188); Asta face <i>două sute</i> de lei (XXII, 39);
Ordinal		nlo		Puse tărnițele legându-i frumușel cu căpăstrul: pe <i>cel de-al doilea</i> de coada <i>celui întâiu</i> (XII, 164);
Adverbi- al	Propriu-zis (iterativ)	nla		Îl strigai <i>o dată, de două, de trei ori</i> (XIV, 212); Tuși <i>de două-trei ori</i> cu ifos boieresc (XIV, 148);
	Ordinal (adverbial)	nla o		<i>A doua oară</i> însă refuză (XI, 47); Când m-am însurat <i>întâia oară</i> , aveam numai douăzeci de ani (XI, 371);
Opera- ra- ți- o- nal	Mul- tiplica- tiv	simple		Ipate se îmbogățise <i>însutit și înmiit</i> (XII, 64);
		locuțiuni		Se aduna la o cifră <i>de patru ori mai mare</i> (XIV, 207);
		perifraze		Luase <i>de patruzeci și trei de ori mai mult</i> ;
	Frac- țio- nar	compuse		Înghițise <i>trei sferturi</i> din volum (XI, 31); Eram însu- rat <i>de doi ani și jumătate</i> (XIX, 17); Se mulțumesc cu
		locuțiuni		<i>zece la sută</i> din capete (VI, 171); Dau <i>de treizeci și patru de ori mai puțin</i> ;
		perifraze		Începură a-l boci <i>amândouă</i> (XII, 227); Pornesc <i>tus- patru înainte</i> (XII, 108); Ieșiră <i>câteșitrei</i> din odaia separată (XI, 176);
	Colectiv	nlco		Otilia îi trecea <i>una câte una</i> fotografiile (XI, 311);
	Distributiv	nld		Înghesuiau <i>câte patru-cinci</i> într-o groapă (XIX, 266).

A. Texte analizate:

- O arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri (XII, 107):
de la 24 = A nl p → nlcc, Ac, pc „de la” (inversiune sintactică).
- Luă 4 piese mari de argint de câte 5 lei (XI, 19):
4 = Aa → adj nlcs, acord în caz „piese”, Ac;
câte 5 = Aa → adj nld, acord „lei”, Ac.
- Lojile de jos și cele de la al treilea rând se plăteau cu lei zece (...), iar parterul se plătea câte lei trei de fiecare persoană (XIV, 143):
al treilea = Aa → adj nlo, acord cu „rând” (n, Ac);
zece = Aa → adj nlc s, acord „lei” Ac; inversiune;
câte... trei = Aa → adj nld, acord „lei” Ac; inversiune.
- A dormit în vremea aceea cam de două-trei ori (XIX, 131):
cam de două-trei ori = Ct → nla, aprox „cam”.

5. O namilă de om mânca brazdele de pe urma a 24 de pluguri (XII, 107):
a 24 = Anlg → nlcc, G, ps „a” (inversiune sintactică).
6. Unde mănâncă doi, mai poate mânca și al treilea (XII, 259):
doi = Ss → nlcs, m, N;
(și) al treilea = Ss → nlo, m, N, sadv „și”, ffs.
7. Amândoi se plimbau într-o luminoasă dimineață de iulie (XI, 277):
amândoi = Ss → nlco, m, N.
8. Aici nu mai stă nimeni / De douăzeci de ani (III, 75):
de douăzeci = Ct → nlcc, Ac, ps „de” (inversiune sintactică).
9. S-a dus amorul, un amic / Supus amândurora (XIII, 3, 116):
amândurora = Ci → nlco, D.
10. Se silesc a da faptului o importanță de o mie de ori mai mare decât este el în realitate (XIV, 171):
de o mie de ori (mai mare) = Aa → ladj nlm = înmiită.

B. Texte de analizat:

1. Chiria era, de pildă, patruzeci de lei lunar, polița era de optzeci de lei (XI, 101);
2. Soarele vieții a patra întunecă / Soarele-al treilea, soarele-al doilea / Soarele prim (VII, 38);
3. Croitorul tău trebuie să împungă mai mult de zece ori (...). Croitorul tău rupea altădată pe zi câte zece ace (XII, 281);
4. Era un om cam de vreo cincizeci de ani (XI, 121);
5. Îți cer de o mie de ori iertăciune (XIV, 109);
6. În unul din cele două paturi, zăcea un om ca de patruzeci și cinci de ani (XIV, 183);
7. Se duc ei, trei-patru țărani (XII, 251);
8. Părea să aibă vreo patruzeci-cincizeci de ani (XI, 400);
9. Ședeau îngrămădite vreo cinci fete de vârste felurite, de la cincisprezece la douăzeci de ani (XI, 296);
10. Are Bratu trei feciori / Câte trei sunt vânători (XII, 297);
11. N-are decât piese de zece și douăzeci de bani (XI, 393);
12. Începem noi a ne strecura câte unul, unul spre gazdă (XII, 206);
13. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzele sale (XII, 112);
14. Porniră câteșitrei alene (XXII, 34);
15. El se lăuda cu de trei ori pe atât (XXII, 26);
16. Dacă a venit e de o sută de ori mai frumos (XIX, 512);
17. Iocan dărâmă atelierul până la temelii, ridică altul de cinci ori mai mare (XXII, 86);
18. Croitorul tău trebuie să împungă mai mult de zece ori până când ferarul meu mă ridică o dată (XII, 281);
19. Mi-au spus de cel puțin patru sute de ori că avusesem noroc (XV, 35);
20. Pantofii trebuie schimbați de câte două-trei ori pe zi (XIX, 481).

VERBUL

Clasificare			Flexiune		Simbol	Exemple:	
Simple	Predicativ	Di-a-te-za	Activă		Act	Fata ieși clănțănind și se îmbracă repede (XXII, 9); Zugrăveala e făcută de mine (XI, 128); Din inima lor nu s-a șters purtarea necuviincioasă (XII, 91); Ce e al omului e al omului (IX, 12); Să trăiască trei zile cu cea de alaltăieri (XII, 246); Odată cu ele ar arde și lumea (VII, 8); Mai gândește-te când întrebi (XXII, 59); O fi parodiind? (XV, 27); Ninge cu dușmănie (VII, 93); Și cele mari încep a tremura de frică (XII, 11); Titu venise mai ales împins de curiozitate (XXIII, 1, 36); Multe sunt de făcut (XII, 207); Unele miorlăiau ca mîța, ... altele covîțau caporul (XII, 138); Viața se scurgea aici fără conflicte mari (XXII, 1); Bătrînul clipi din ochi (XI, 8); Mi-a răspuns fără un surâs (XIX, 94); Flăcăul își luă coasa din cui (XXIII, 146); O să mă odihnesc, n-o să am încotro (XXI, 283); Vor fi judecați în curînd (VII, 39); Ai fi zis că era la fel de mut (XXI, 58); Maria Moromete se înfurie (XXII, 35); În fața ei staționa o trăsură (XI, 5); Toate au răspuns ca dintr-o singură gură (XII, 51); El venea acolo pentru cineva (XI, 35); Cu cine să te sfădești (XII, 76); Ne suim cu toții (XIII, 3, 13); Trăiesc până pe după Paști (XII, 205); Avioanele au coborât (XXII, 96); Moromete se hotărî să înăbușe fără cruțare (XXII, 53).	
	Copulativ		Pasivă		Pas		
Compu-se	Auxiliar	Modul	Per-sonal	Re fl.	cu pron D cu pron Ac		Refl D Refl Ac
	Personal			Indicativ	Ind		
				Conjunctiv	Conj		
				Cond.	Cond		
				optativ	Opt		
Locu-ți-uni	Unipersonal	Timpul	Ne-per-sonal	Imperativ	Imp		
				Prezumtiv	Prz		
				Infinitiv	Inf		
				Participiu	Part		
	Intranzitiv			Gerunziu	Ger		
Regulat		La	Supin	Sup			
			Prezent	prez			
	Imperfect		impf				
Conjugarea I	Temă -	in-di-ca-tiv	Pf. simplu	pfs			
	cons -ez		Pf. compus	pfc			
	Temă -		M.m. ca pf.	mpfc			
	voc. -ez		Vii- fl.	v1 fl			
Conjug. a II-a			torul I	fp.	v1 fp		
			Viitorul II	v2			
Conjugarea II-a	Temă -	alte m.	Prezent	prez			
	cons -esc			Perfect	pf		
	Temă -			Pers. I, a II-a, a III-a	pers 1...		
	voc. -esc						
Conjug. a III-a		Nr.	singular	sg			
			plural	pl			
Conjug. a IV-a		Formă	afirmativă	af			
			negativă	neg			

A. Texte analizate:

1. Unii secerau, alții legau snopi, alții făceau clăi și suflau cu nările să se usuce (XII, 67):

secerau = PV → vsppt, cj 1, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af;

legau = PV → vsppt, cj 1, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af;

făceau = PV → vsppt, cj 3, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af;

suflau = PV → vsppt, cj 1, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af;

să se usuce = PV → vsppt, ner, cj 1, Refl Ac, Conj, prez, pers 3, pl, af.

2. Unde mănâncă doi mai poate mânca și al treilea (XII, 259):

mănâncă = PV → vsppt, ner, cj 1, Act, Ind, prez, pers 3, pl, af;

(mai) poate = PV → vsppt, cj 2, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af, sadv „mai“, ffs;

mânca = Cd → vsppt, ner, cj 1, Act, Inf, prez, af, fără prep. „a“.

3. E greu a spune ce deosebire / Ne-a despărțit (XIII, 2, 252):

e greu = PN: „e“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af); „greu“ (n pred → adv s, pz, m, poz);

a spune = Ss → vsppt, cj 3, Act, Inf, prez, af;

a despărțit = PV → vsppt, cj 4, Act, Ind, pfc, pers 3, sg, af.

4. Știm că ne sprijină dac-am greși (VII, 17):

știm = PV → vsppt, ner, cj 4, Act, Ind, prez, pers 1, pl, af;

sprijină = PV → vsppt, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af;

am greși = PV → vsppt, cj 4, Act, Cond, prez, pers 1, pl, af.

5. Ce-i scris omului în frunte-i este pus și tot de o moarte are să moară cineva (XII, 46):

-i scris = PN: „-i“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af): „scris“ (u pred → adj s, part, v4f, gnc S -n, sg, N-);

este pus = PN: „este“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af); „pus“ (n pred → adj s, part, v4f, gnc S -n, sg, N-);

are să moară = PV → vsppi, cj 4, Act, Ind, v1, fp, pers 3, sg, af.

6. Însă pentru asta trebuie să faci o regulă, să-mi spui toate socotelile tale, să știu de unde să te iau la un caz de nevoie (XI, 385):

trebuie = PV → vspii, cj 4, Act, Ind, prez, cu formă de pers 3, sg, af;

să faci = PV → vsppt, cj 3, Act, Conj, prez, pers 2, sg, af;

să spui = PV → vsppt, cj 3, Act, Conj, prez, pers 2, sg, af;

să știu = PV → vsppt, ner, cj 4, Act, Conj, prez, pers 1, sg, af;

să iau = PV → vsppt, ner, cj 1, Act, Conj, prez, pers 1, sg, af.

7. O, Despot, nu e timpul de zis aste cuvinte! (I, 462):

nu e = vsppi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, neg;

de zis = Av → vsppt, cj 3, Act, Sup, af.

8. Atunci sângele cerbului a și început a curge gâlgâind și a se răspândi în toate părțile, îndreptându-se și năboind în groază spre Harap-Alb (XII, 100):

a (și) început = PV → vsppt, cj 3, Act, Ind, pfc, pers 3, sg, af; sadv „și“, ffs;

a curge = Cd → vsppi, cj 3, Act, Inf, prez, af;

gâlgâind = Elps → vsppi, cj 3, Act, Ger, af;

a se răspândi = Cd → vsppt, cj 4, Refl Ac, Inf, prez, af;

îndreptându-se = Cm pz → vsppi, cj 1, Refl Ac, Ger, af;

năboind = Cm pz → vsppi, cj 4, Act, Ger, af.

9. Apoi capra pornește înainte plângând și lupul după dânsa prefăcându-se că plânge (XII, 21):

pornește = PV → vsppi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af;

plângând = Elps → vsppi, cj 3, Act, Ger, af;

prefăcându-se ... = Elps „prefăcându-se“ (vscpi, cj 3, Refl Ac, Ger, af); n pred sec substituit de P („că plânge“);

plânge = PV → vsppi, cj 3, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af.

10. Vârsta îi dădu lui Felix imboldul de a dezlega taina (XI, 34):

dădu imboldul = PV → lv (= *a îmboldi*); conține „dădu“: vsppt, ner, cj 1, Act, Ind, pfs, pers 3, sg, af;

de a dezlega = Av → vsppt, cj 1, Act, Inf, prez, af, ps „de“.

B. Texte de analizat:

1. Moromete avea uneori obiceiul de a se retrage pe undeva prin grădină sau prin spatele casei și de a vorbi singur (XXII, 55);

2. Mă scol la 5 ca să pot pleca la 8 la spital (V, 138);

3. Pe măsură ce mergea, îi obosea sufletul: se calma și începea să aibă o viziune mai obiectivă a lucrurilor (XI, 265);

4. Ce-o să aleg – cireși sau lotuși?

O, drama de-a muri de alb

Sau moartea de-a învinge totuși! (VII, 9);

5. Dar bătrânul, după ce-l privi clipind (...), zise (XI, 8);

6. Fata ieși clănțănind și se îmbracă repede (XXII, 9);

7. Aoleu, strigă dracul îngrozit! și cu ochii legați cum era, văicărindu-se grozav și zvârcolindu-se ca șarpele, se aruncă în iaz, spunând lui Scaraoschi cele întâmplate și că nu-i de suguit cu vrăjitorul acesta (XII, 38);

8. Bătrânul mănă cu mare lăcomie, vârând capul în farfurie, în vreme ce Otilia gusta cu indiferență (XI, 31);

9. Vorbele schimbate acolo păreau a-i fi făcut loc să intre (V, 140);

10. Ideea ce-l preocupă ziua și noaptea este de a afla metoda prin care să-și facă stare (XIV, 8);

11. Fericească-l scriitorii, toată lumea recunoască-l! (XIII, 3, 39);

12. Și-o să mă pedepsească pentru toate

Iubirile pe care le-am netrăit dormind (VII, 71);

13. Trăind și nemurind ai să vezi cine sunt eu (XII, 45);

14. Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud

Cum se izbesc de geamuri razele de lună (VI, 16);

15. Mustrea nu m-oprește de a trăi cum pot (I, 448);

16. Așa-i când tace cocoșul lăsând să cânte găina (XVI, 264);

17. Pe de-o parte îți vine a râde, și pe de alta îți vine a-l plânge (XII, 108);

18. Multe sunt de făcut și puține de vorbit dacă ai cu cine te înțelege (XII, 207);
 19. Nu cunoștea înțelesul cuvântului „gafă”, care presupune neapărat lipsa de intenție în a nemulțumi pe cineva (XIX, 25);
 20. Achim petrecu un picior pe după coama calului și, de bucuros ce era (...), începu să cânte (XXII, 85).

ADVERBUL

Clasificare		Simbol		Exemple:
simple	de loc de timp de mod de cauză	adv s		Dar tu să știi că eu dorm <i>iepurește</i> (XII, 8); Cio- coiul este <i>întotdeauna...</i> un om venal (XIV, 7);
compuse		adv c		Nu se dădu învins <i>cu una cu două</i> (XI, 72); Nu
locuțiuni		ladv		se mai auzise <i>de când lumea și pământul</i> (XII,
expresii		e adv		67); Învingător, <i>acasă</i> mă întorc (VII, 8); <i>Atunci</i>
		pz	l,t,m	rămâi la ai tăi (XXII, 183); <i>Pe unde</i> se ducea,
propriu-zise	de scop condițional concesiv...	dem	cz	tot în gol umbla (XII, 60); Te sfătuim <i>prietenes-</i>
demonstrative		int		<i>te</i> (XV, 14); <i>Altminteri</i> va fi ucis el (XIX, 30);
interogative		rel	cs	<i>Totuși</i> tu ghici-vei chipul (XIII, 3, 81); <i>Poate</i>
relative		neh	cdț	că te așteaptă tatăl tău (XI, 17); Venea acolo
nehotărâte		neg	csv	pentru cineva, <i>desigur</i> , pentru Otilia (XI, 35);
negative				
Predicative		adv pred		<i>Tot mai</i> ai o leacă de noroc de-ai nimerit toc-
Semiadverbe		sadv		<i>mai</i> la mine (XVII, 48).
Fle- xi- une: gdc	Pozitiv	poz		Eu fac ca filozoful: vorbesc <i>puțin</i> și ascult <i>mult</i>
	Com- para- tiv	de superioritate	csup	(XIV, 149); Eu te iubesc <i>mai mult</i> decât orice
		de egalitate	ceg	(XIV, 56); <i>Atât de tainic</i> tu mi-o spui și doric (VI,
		de inferioritate	cinf	33); Să fugă <i>cât mai repede</i> din această casă
	Super- lativ	relativ	srel	(XI, 155); Ieși în oraș <i>din ce în ce mai des</i> (XI,
		absolut	sabs	171); Te surprinde când te aștepti <i>cel mai pu-</i> <i>țin</i> (XX, 450) Asta este <i>foarte lesne</i> de făcut (XIV, 167).

A. Texte analizate:

1. Întotdeauna mie-mi place

Din când în când să cat la tine drept,

Să văd cum dormi (XIII, 2, 90):

întotdeauna = Ct → adv c, pz, t, fgc;

din când în când = Ct → ladv (=rareori), pz, t;

drept = Cmpz → adv s, pz, m, poz;

cum = în prop: Cmpz → adv s, rel, m; în frază: $\frac{CS}{CD}$.

2. Rămâi de-acum sănătos că eu mă duc de unde am venit (XII, 77):

de-acum = Ct → adv s, dem, t, ps „de”;

de unde = în prop: Cl → adv s, rel, l, ps „de”; în frază: $\frac{CZ}{CL}$.

3. Devine cu încetul sufragiu, iar mai pe urmă se face și el boier (XIV, 8):
cu încetul = Cmpz → ladv (=treptat), pz, m;
mai pe urmă = Ct → ladv (=mai apoi), pz, t, c sup.
4. Și-apoi, când venea moșneagul de pe unde era dus, gura babei umbla cum umblă melița (XII, 129):
apoi = Ct → adv s, pz, t, poz;
când = în prop: Ct → adv s, rel, t; în frază: $\frac{PP}{CT}$;
de pe unde = în prop: Cl → adv s, rel, l, pc „de pe”; în frază: $\frac{CT}{CL}$;
cum = în prop: Cmpz → adv s, rel, m; în frază: $\frac{PP}{CM}$.
5. Umbla de colo până colo, fără rost și uneori se oprea locului (XXII, 73):
de colo până colo = Cl: „de colo” (adv s, dem, l, fr, ps „de”); „până colo” (adv s, dem, l, fr, ps „până”);
fără rost = Cmpz → l adv (=inutil), pz, m;
uneori = Ct → adv c, neh, t.
6. Și odată se duce Ivan repede cu cele două carboave, el știe unde (XII, 147):
odată = Ct → adv c, pz, t;
repede = Cmpz → adv s, pz, m, poz;
unde = în prop: Cl → adv s, rel, l; în frază: $\frac{PP}{CL}$.
7. Altminteri publică scrisoarea poimăine (X, 78):
altminteri = Cdț → adv c, dem, cdț;
poimăine = Ct → adv c, pz, t.
8. Paraschiv și Nilă nu erau acasă, plecaseră nu se știe unde (XXII, 156):
acasă = Cl → adv s, pz, l;
nu se știe unde = Cl → e adv (=unde), neh, l.
9. Du-te unde-a dus surdul roata și mutul iapa (XII, 34):
unde-a dus surdul roata și mutul iapa = Cl → e adv (=foarte departe), l.
10. Eu nu intru la idee cu una cu două (X, 54):
cu una cu două = Cm, pz → ladv (=repede), pz, m.
11. Eu vă voi bate pe rudă pe sămânță (XII, 281):
pe rudă pe sămânță = Cmpz → e adv (=foarte tare).
12. Cu spânul tot am dus-o cum am dus-o, câne-cânește, până acum (XII, 103):
tot = sadv, ffs;
cum = în prop: Cmpz → adv s, rel, m; în frază: $\frac{PP}{CM}$;
câne-cânește = Cmpz → adv c, pz, m;
până acum = Ct → adv s, dem, t, ps „până”.
13. Astfel lupt cu-a ta muștrare
 Ceasuri, zile, săptămâni
 Și mereu a mea-ndreptare
 O amân de azi pe mâni (XIII, 2, 234):
astfel = Cmpz → adv c, dem, m;
mereu = Cmpz → adv s, pz, t;
de azi pe mâni = Ct: „de azi” (adv s, pz, t, ps „de”); „pe mâni” (adv s, pz, t, ps „pe”).

14. Poate mai bate încă secunda de atunci (I, 58):

poate = Cmpz → adv s, pz, m;

mai, încă = sadv, ffs;

de atunci = Aadv → adv s, dem, t, p „de“.

15. Oricum, gratis e o afacere (XI, 255):

oricum = Csv → adv c, neh, m;

gratis = Cdt → adv s, pz, m.

B. Texte de analizat:

1. Și atunci se aude dinăuntru un glas de femeie bătrână (XII, 150);
2. An cu an împărăția tot mai largă se sporește (XIII, 3, 53);
3. Murgul scutură din coamă, zboară vesel, fuge sprinten (XVI, 293);
4. Te pândeam seara când ieșai de la teatru numai ca să te văd ducându-te cine știe unde (XIX, 401);
5. Eu vă voi bate pe rudă pe sămânță (XII, 281);
6. Aseară, pe la zece și jumătate, mă duc acasă (IX, 70);
7. Amară-i este limba de când nu-i la putere,
Așa turbează vespea când nu mai are miere (I, 358);
8. Vede și el ce nu se mai văzuse și nu se mai auzise de când lumea și pământul (XII, 67);
9. Măi Chirică, tare mai ești tu nu știu cum (XII, 69);
10. Îi spusese că poate să lipsească și ziua și noaptea (XI, 45);
11. Primăvara ziua crește, însă noaptea e tot lungă (XVII, 30);
12. Măine vom sta de vorbă mai mult (XI, 14);
13. Și nicăieri nu poți mai bine de lumea-ntreagă să te pierzi (XVII, 89);
14. De aceea țineam eu la acest om, care foarte adesea nu rezista să fie ironic cu alții (XX, 228);
15. Mai am să primesc niște bani și vreau să-i ducem odată, poate c-o să merg și eu (XI, 377);
16. Dimpotrivă, discuția cu el îmi confirmase decizia deja luată, iar acum, gândindu-mă, mă simțeam și mai întărit în ea (XX, 249);
17. Nu e bine să mergeți prea departe (XI, 66);
18. Poate la necazuri ai să mă blestemi
Și vei zice, poate, c-ar fi fost mai bine (XVII, 84);
19. E trântorul în faguri? Afară el din stup! (I, 446);
20. Îmi ziceam că văd poate prea mult rău acolo unde nu e (XIX, 69).

PREPOZIȚIA

Clasificare		Simbol	Exemple:
Com-puse	simple	ps	<i>Fără</i> scop trăiesc în lume (XVII, 21); <i>Cu</i> ură cade zăpada <i>peste</i> apele înghețate (VII, 93); Se înfățișează <i>înaintea</i> boierului (XII, 66); <i>Datorită</i> lui a fost posibilă întâlnirea (VIII, 91).
	aglutinate	pc	<i>Deasupra</i> lui revarsă raze slabe (XIII, 3, 25); <i>Despre</i> aceasta n-ai grijă (XII, 64).
	neaglutinate		<i>De la</i> boieri am alergat la neguțatori (XIV, 5); <i>Zboară</i> calul cu Harap-Alb <i>până la</i> nouri (XII, 93).
locuțiuni		lp	<i>În fața</i> cârciumei, pe prispă și în uliță, pâlcuri-pâlcuri de oameni închinău (XXIII, 1, 37); <i>În caz de</i> refuz sunt decis să termin (XI, 69).

CONJUNCȚIA

Clasificare		Simbol	Exemple:
Simple compuse locuțiuni discontinue corelative	Co- or- do- na- toa- re	copulative	Agăță traista în coasă și coasa pe umăr și porni (XXIII, 1, 46); Ce-o s-aleg – cireși sau lotuși (VII, 9); Eu sunt luceafărul de sus, / Iartu să-mi fii mireasă (XIII, 3, 107); Am înțeles dintr-odată, <i>deci</i> , ce voia femeia (XIX, 143).
		disjunctive	
		adversative	
		conclusive	
	Sub- or- do- na- toa- re	nespecifice	Tu să știi că eu dorm iepurește (XII, 8).
		de timp	Mai adăugă în <i>timp</i> ce se îndrepta (XX, 286); Durerea trebuie stăpânită <i>fiindcă</i> îndurerează (XXII, 171); Își spală fața <i>ca nu cumva</i> s-o vadă neadormita soacră (XII, 6); Se interesa, ... <i>deși</i> vedeacă sunt imorale (XI, 343); Să facă astfel <i>încât</i> să nu depindă de nimeni (XI, 226). Te-ai fi așteptat <i>ca</i> în curând să apară în zare marginile orașului (XXI, 60); <i>Ori</i> c-a fi trăind calul, <i>ori</i> că n-a fi trăind, aceasta mă privește pe mine (XII, 83).
		de cauză	
		de scop	
		concesive	
		consecutive	

A. Texte analizate:

- Cred că vreo oră străbătui străzile fără să mă gândesc la nimic (XXII, 258):
că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{CD}$;
fără să = în prop: lcj, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CD}{PS}$.
- Se vede că tot mai ai o leacă de noroc de ai nimerit tocmai la mine (XII, 51):

că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{SB}$;

de = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{SB}{CNS}$.

3. Odată un frizer, în timp ce râdea un client, a întors briciul și, harști! i-a tăiat ăluia beregata (XX, 287):

în timp ce = în prop: lcj, sub sp, t, ffs; în frază: $\frac{PP}{CT}$;

și = în prop: cjs, co cop, ffs; în frază: PP-PP.

4. Studentul îi aminti că cheltuisese câțiva bani cu trăsura, ceea ce era adevărat, fiindcă Stănică spusese că n-are bani și că Aglae va plăti pe dată ce i se va cere (XI, 273):

că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{CI}$;

fiindcă = în prop: cjs, sub sp, cz, ffs; în frază: $\frac{CI}{CZ}$;

că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CZ}{CD}$;

și = în prop: cjs, co cop, ffs; în frază: CD-CD;

că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CZ}{CD}$;

pe dată ce = în prop: lcj, sub sp, t, ffs; în frază: $\frac{CD}{CT}$.

5. Fata, deși nu-l respingea, dădea gestului o candoare, făcea astfel încât orice abuz era înlăturat (XI, 145):

deși = în prop: cjs, sub sp, csv, ffs; în frază: $\frac{PP}{CSV}$;

încât = în prop: cjs, sub sp, cns, ffs; în frază: $\frac{PP}{CNS}$.

6. Cadavrele și cei rămași sunt înconjurați de soldați, care parcă s-au trezit și privesc (XIX, 187):

și = în prop: cjs, co cop, ffs; coord elementele unui Sm;

și = în prop: cjs, co cop, ffs; în frază: AT-AT.

7. Își puse în gând să facă astfel încât să nu depindă de nimeni, să nu fie silit să sufere trivialitatea nimănui (XI, 266):

să = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{CD}$;

încât să = în prop: cjc, sub sp, cns, ffs; în frază: $\frac{CD}{CNS}$;

(*încât*) *să* = în prop: cjc, sub sp, cns, ffs; în frază: $\frac{CD}{CNS}$;

să = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CNS}{CI}$.

8. Veni și soțul, se arată încântat și generos, comandă de băut, se scandaliză la ideea ca Titi să plece așa de repede și, când după o noapte de băutură constatară că s-a făcut ora patru dimineața, toți sfătuiră pe Titi să rămână până se face bine ziuă (XI, 312):

și (generos) = în prop: cjs, co cop, ffs; coord Elps-Elps;

ca ... să = în prop: cjc, disc sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{AT}$;

și (când) = în prop: cjs, co cop, ffs; în frază: PP-PP;

că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CT}{CD}$;

să = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{CD}$;

până = în prop: cjs, sub sp, t, ffs; în frază: $\frac{CD}{CT}$.

9. Și de m-ar fi băut mama cu toate gardurile, și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei (XII, 189):

și de = în prop: cjc, sub sp, csv, ffs; în frază: $\frac{PP}{CSV}$.

10. Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei și să-ți deie toate darurile cele bogate dacă te-ai purta cum vād că te porți de o bucată de vreme încoace (XII, 189):

să = în PP (imperativă) marcă a Conj;

și = în prop: cjs, co cop, ffs; în frază: PP-PP;
 dacă = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{PP}{CDT}$;
 că = în prop: cjs, sub ne, ffs; în frază: $\frac{CM}{CD}$.

B. Texte de analizat:

1. Să treacă lin prin vânt / Atotștiutoarea, / Deasupra-mi teiul sfânt / Să-și scuture floarea (XIII, 3, 90);

2. Nu voi în ruptul capului să plece înainte de sfârșit, deși era vânăt la față de frig (XI, 139);

3. Omul, dacă apucă să cază la o patimă oarecare, poate să-l sfătuiască toată lumea, chiar Dumnezeu de-ar veni și i-ar zice să-și vie în simțiri, el nu l-ar asculta, ci ar merge înainte, până ce va da în prăpastie (XIV, 147);

4. Și oi pute izbuti, ori nu, dar îți făgăduiesc dinainte că, odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m-oi mai întoarce, să știu bine că m-oi întâlni și cu moartea în cale (XII, 83);

5. Părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici pofta el una așa, de vreme ce nu-și astâmpăra gura către mai marii săi, măcar să-l fi picat cu lumânarea (XII, 253);

6. Și în farmecul vieții-mi / Nu știam că-i tot aceea / De te razemi de o umbră / Sau de crezi ce-a zis femeia (XIII, 2, 231);

7. Era iute și harnic, ca mă-sa (XXIII, 1, 49);

8. Masele nu l-au sprijinit să nu fie asasinat de puternicii aristocrați ai senatului, cu toate că la auzul știrii și-au exprimat revolta și asasinii au trebuit să fugă (XX, 228);

9. Expresia chipului ei se instalează cu timiditate în așteptare, ca și când ar fi plouat, iar Micu începu să clipească des (XX, 292);

10. Adevărul e că imensitatea catastrofei îmi făcea sufletul palid, căci nu știam sigur dacă (...) voi avea cumva puterea să îndur totul fără să se sfârșame în mine organe (XIX, 79).

INTERJECȚIA

Clasificare		Simbol		Exemple:
Simple	propriu-zise	Ints	pz	<i>Hai</i> , nepoate, gata ești? (XII, 164); <i>Vai</i> , ce inel frumos (XI, 34); <i>Bravo</i> , Dinule, ai ghicit (XIV, 58).
Compuse	onomatopeice	Intc lint	on	Eu, <i>zvârr!</i> chibriturile din mână, <i>fuștiu</i> , la spatele lui Zaharia (XII, 212): Și odată pornesc ei <i>teleap, teleap, teleap!</i> (XII, 112).

A. Texte analizate:

1. Când s-a atins de mijlocul ei, dang! a plesnit cercul (XII, 56):

dang! = Cm, pz → Ints, on.

2. Aha, o fi catolic ori protestanți deăștia care n-au nici cruce la biserică (XI, 416):

- aha* = PPI (Ints, pz).
3. Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap-Alb (XII, 204):
hai = PV → Ints, pz.
 4. Ce vrei, bă? se răsti Ion la el (XXIII, 1, 225):
bă = ints, pz, ffs.
 5. Ia poftim, cinstite părinte, de-ți lua din masa noastră (XII, 204):
ia poftim = PV → Intc, pz.
 6. Iată că vă ascult (XIV, 25):
iată = PV → Ints, pz.
 7. Vai de cel ce se smintește, dar mai vai de cel prin care vine sminteala (XII, 257):
vai = Ss → Ints, pz;
(mai) vai = Ss → Ints, pz, sadv „mai“, ffs.
 8. Dar ce domnișoară! Aaaaau! (XX, 452):
aaaaau! = PPI (Ints, pz).
 9. Haidem să pornim la drum (XII, 220):
haidem = PV → Ints, pz (cu valoare verbală).
 10. Și începe de la poartă: „Cot, cot, cotcodac!“ (XII, 27):
cot, cot, cotcodac! = PP (Intc, on), în stil direct.

B. Texte de analizat:

1. Cel mijlociu, tuști! iute sub un chersin (XII, 17);
2. Hai în codrul cu verdeață... (XIII, 1, 221);
3. Ia priviți, tată, pe conașu! (XIV, 62);
4. Vai de mine și de mine, bărbate, ce-am pățit! (XII, 76);
5. Și-i mândru cu boierii și, vai, nepăsător
De țară, de oștire, de lege, de popor (I, 447);
6. Halal de nepoți ce are (XII, 81);
7. Mai pe scurt, na, iată banii (XVI, 201);
8. Iaca un ciocârlan șchiop se vede viind cât ce putea: și șovâlc, șovâlc, șovâlc! se înfățișează înaintea sfintei Duminici (XII, 52);
9. Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț (XIII, 3, 45);
10. Hai! că tot n-are ce face, ș-așa umblă teleleu (XIII, 2, 18);
11. Ei, nu zău, cum o să scriu? (XIX, 294);
12. Pleosc! Iată-mă, am gândit, vârat într-o situație vulgară (XX, 68);
13. De-ar fi-n lume-un sat de mâțe, zău! că-n el te-aș pune vornic (XIII, 1, 215);
14. Mă! ia ascultați; eu nu-s Nică Oșlobanu (XII, 211);
15. Mă întorc cu o găleată de apă și harști! o arunc peste ea (XX, 448).

SUBIECTUL

Tipul	Exprimat prin:		Exemple:
Simplu (Ss)	Substantiv	N (G) (Ac)	<i>O dihanie</i> a dat peste dânșii (XXII, 33); <i>Mi l-au săpat ai lui Țugurlan</i> (XXII, 2); <i>Se aude de domnie nouă</i> (XIV, 82).
		N	Pentru cine votăm <i>noi</i> ? (X, 87); <i>Toți</i> au rămas încremeniți (XII, 10); Fie <i>dara cui</i> o vrea (XVI, 199); <i>Ai lor</i> sunt eroi (XVIII, 139); Răspundea îndesat „sluga dumitale” <i>cui</i> nu-l trecea cu vederea (XII, 253); Trebuie să fim foarte vigilenți <i>cu cine</i> încearcă (XV, 56); Ah! Sunt printre voi <i>de-aceia</i> care nu cred tabla legii (XIII, 1, 315).
	Pronume	G (G) D Ac (Ac)	
		Numeral	<i>Cei trei</i> se întoarseră în sală (XI, 79); Unde mănâncă doi, mai poate mânca și <i>al treilea</i> (XII, 259).
		Verb infinitiv gerunziu supin	Iar în lumea cea comună <i>a visa</i> e un pericol (XIII, 3, 43); <i>Afară se-auzea viscolind</i> ; Rămâne <i>de văzut</i> (VIII, 16); Cred că e și ușor <i>de constatat</i> (XIX, 433).
	Adverb		Va fi <i>rău</i> de Măria-Sa (XIV, 85).
	Interjecție		Se auzea numai <i>chui și vai</i> (XII, 159); <i>Halal</i> pe la noi (XII, 220).
Multiplic (Sm)	Substantiv pronume numeral ...		<i>Viitorul și trecutul</i> sunt a lumii două fețe (XIII, 3, 82); <i>Călătorii și matrozii</i> putrezeau pe puntea rece (XVII, 53); <i>Eu și cu tine</i> vom fi câine și cal (XXIV, 245).
Inclusiv (Si)	Desin. verbului (pers. I și a II-a)		Vrei să ne aprindem paie-n cap? (XII, 10); Am trimis gornistul la el de <i>trei</i> ori (X, 13); Hai, nepoate, gata ești? (XII, 164);
Subînțeles (Ssub)	Desin. verbului (pers. a III-a)		Se sculă de la masă înaintea tuturor (XXIII, 1, 60); Nu se puteau dumeri (XII, 13); Îl privi fără excesivă cordialitate (XI, 12).
Nedeterminat (Sned)	Desinențele verbului	(Natura)	Plouă, iar când plouă îmi vine să mă atârnu... (VIII, 11); Când afară viscolește / Ea s-ascunde tremurând (XII, 287).
		(Omul: moment generalizare)	Bate la ușă; Scrie în ziare; După aceea se cade în genunchi (XXIV, 302); A nu se vorbi cu conducătorul (XIX, 371); Nu se trece, domnule, niciodată printr-un foc de baraj (XIX, 273); Uite că se cam știe (XXI, 357); Ai bani, ești tare și mare (XIV, 82).
	Substantiv pronume		Ce e rău și ce e bine / <i>Tu</i> te-ntreabă și socoate (XIII, 3, 81); <i>Omul</i> nu știe de azi până mâine (XIV, 80).

A. Texte analizate

1. Moartea e un fenomen simplu în natură, numai oamenii îl fac înspăimântător (XX, 25):

moartea = Ss → scs, f, sg, N, ahe „a”;

(*numai*) *oamenii* = Ss → scs, m, pl, N, ahe „i”, sadv „numai”, ffs.

2. Mai mult decât minciuna nimica nu răpune (...),

E aspru adevărul, dar trebuie a-l spune (XVII, 105):

nimica = Ss → pron, neg inv, fp;

adevărul = Ss → scs, n, sg, N, ahe „l“;

a- ... spune = Ss → vppt, cj 3, Act, Inf, prez, af.

3. Ce spaimă dinainte

De-a fi și eu pe lume

Te face să chemi zorii peste noi? (VII, 47):

spaimă = Ss → scs, f, sg, N, neart;

(și) *eu* = Ssec → pron pers 1, sg, N, sadv „și“, ffs;

(*tu*) = Si (pers 2 sg).

4. Hai fiecare pe la casa cui ne are (XII, 176):

fiecare = Ss → pron neh, pz, N;

cui = în prop: Ss → pron rel s „cine“ G (pron are formă de G deoarece introduce o AT care substituie un Apg: „casa cuiva“); în frază: $\frac{PP}{AT}$.

5. De aceea, în numeroasa familie femeile (...) erau mai degrabă antipatice, prin suficiență burgheză și totală, impertinentă mirare în fața cui depășea mijloacele lor intelectuale (XI, 303):

femeile = Ss → scs, f, pl, N, ahe „le“;

în fața cui = în prop: Ss → pron rel s „cine“, G, lp „în fața“ (pron are formă de G deoarece introduce o AT care substituie un Asg: „în fața cuiva“); în frază: $\frac{PP}{AT}$.

6. Taci măi! Că simțesc cum intră-n mine șaptezeci de năbădăi (XVI, 201):

(*tu*) = Si (pers 2, sg);

șaptezeci = Ss → nlcc, N (inversiune sintactică).

7. Gheorghe și Maria își aruncau din timp în timp o căutătură de amor (XIV, 119):

Gheorghe și Maria = Sm: „Gheorghe“ (sps, m, cu formă de sg, N); „Maria“ (sps, f, cu formă de sg, N), coord prin „și“ (cjs, co cop).

8. O să fie vai de pielea ta (XXII, 28):

vai = Ss → Ints, pz.

9. Era evident că el venea acolo pentru cineva, desigur pentru Otilia și că jocul de cărți era numai un pretext (XI, 35):

Subiectul predicatului „era evident“ e substituit de SB „că el venea acolo pentru cineva“ și „că jocul de cărți ...“

el = Ss → pron pers 3, m, sg, N;

jocul = Ss → scs, n, sg, N, ahe „l“.

10. Ploua din ce în ce mai rar (IV, 17):

() = Sned.

11. Când ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi (XII, 21):

omul = Sned → scs, m, sg, N, ahe „l“.

12. A făcut milioane pe spinarea mea, a dumitale, a cui vine să-și lase banii aici (XI, 204):

(*el*) = Ssub (pers 3, sg);

a cui = în prop: Ss → pron rel s „cine“ G (pron are formă de G deoarece introduce o AT care substituie un Apg: „spinarea cuiva“); în frază: $\frac{PP}{AT}$.

13. Nu ți-e rușine, Costache? (XI, 15):

rușine = Ss → scs, f, sgt, N, neart.

14. Era greu de crezut (XX, 434):

de crezut = Ss → vppt, cj 3, Act, Sup, af.

15. Meșterul pusese un geam alb (...) care părea firesc cui nu știa cum fusese înainte (XX, 439):

meșterul = Ss → scs, m, sg, N, ahe „l”;

care = în prop: Ss → pron rel-int N; în frază: $\frac{PP}{AT}$;

cui = în prop: Ss → pron rel s „cine”, D; (pron are formă de D, deoarece introduce o CI care substituie un Ci: „părea firesc cuiva”), în frază: $\frac{AT}{CI}$;

(geamul) = Ssub (pers 3, sg).

16. Să te ferești de ea că umblă să se mărite și se îndrăgostește de cine-i iese în cale (XI, 28):

(tu) = Si (pers 2, sg);

(ea) = S sub (pers 3, sg);

de cine = în prop: Ss pron rel s, Ac, ps „pe” (pron are formă de Ac deoarece introduce o CI care substituie un Ci în Ac: „de cineva”); în frază: $\frac{CZ}{CI}$.

17. Văzând Făt-Frumos că tovarășii lui sunt așa de fricoși, se hotărî să se coboare el (XII, 35):

Făt-Frumos = Ssec → spc s, m, sg, N;

tovarășii = Ss → scs, m, pl, N, ahe „i”;

el = Ss → pron pers 3, m, sg, N.

18. Se lipi de mine cel de limba și literatura română (XX, 78):

cel = Ss → pron dem dep, fr, m, sg, N.

19. Ce-ați fi vrut dumneavoastră să facă guvernul în cazul ziaristului comunist? (XXII, 102):

dumneavoastră = Ss → pron pers 2, pol, pl, N;

guvernul = Ss → scs, n, sg, N, ahe „l”.

20. Dar nu sărea nimeni, ca și când toți ar fi vrut să vadă întâi care-i mai tare (XXIII, 1, 40):

nimeni = Ss → pron neg s, N;

toți = Ss → pron neh s, cant, m, pl, N;

care = în prop: Ss → pron rel-int, N; în frază: $\frac{CD}{CD}$.

B. Texte de analizat:

1. Traiul lumii, dragă tată,

Cine vor, aceia lese-l (XIII, 2, 196);

2. Ce spune izvorul lunecând la vale,

Ce spune culmea, lunca de arini,

Ce spune noaptea cerurilor sale

Ce spun luceferii senini

Se adunau în râsul meu (XIII, 2, 237);

3. A te gândi înseamnă în realitate a întâri un gând deja format (XX, 248);

4. Mor florile mahnite, toamna, în casa cui n-a fost mireasă (II, 6);
5. Moș Iacob și cu mine i-am făcut groapă adevărată (XV, 85);
6. Ale franțuzului sunt atât de grase, mustoase, lăptoase! (XV, 123);
7. Aici nimic nu putea fi așezat într-un moment al istoriei (XI, 75);
8. Începuse să-mi placă a fi curtată (XI, 196);
9. Dropia e greu și de văzut, nu numai de prins (IV, 47);
10. O să te plouă pe aripi, spunea,
plouă cu globuri pe glob și prin vreme.
Nu-i nimic, îți spuneam, Lorelei,
Mie-mi plouă zborul, cu pene (XXIV, 31);
11. Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val, ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă
Tu rămâi la toate rece (XIII, 3, 81);
12. Și cui o va scoate, viața mi-o dăruie (XIII, 2, 182);
13. Învățătorul răspunse că șaiszeci de lei este ultimul preț (XXII, 48);
14. Și n-o să iert pe cine va îndrăzni să mă calce pe bătăături (VIII, 178);
15. Și cum ajung, odată intră buluc în ogradă tussese (XII, 245);
16. E mult timp de când umblu cu această nuvelă (XIV, 5);
17. Mai face el țăranul și alte mâncări gustoase când are din ce le face (XII, 208);
18. Știm că ne sprijină dac-am greși (VII, 17);
19. A fi savant era pentru el suprema onoare (XI, 187);
20. Cea dintâi era locuită de bogasieri, a doua de jocuri subțiri și grași, iar a treia (...) era locuită numai de abagii și găitănari (XIV, 59).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB)

Regentul	Elemente introductive	Cine? Ce? Exemple:
Verb personal	- care, cine,	<i>Ce-i scris omului în frunte-i este pus</i> (XII, 46); <i>Cine are bani bea și mănâncă, iară cine nu, se uită și rabdă</i> (XII, 127); <i>Ce e val ca valul trece</i> (XIII, 3, 81).
Verb personal folosit impersonal: <i>urmează, rezultă, contează, face, merge, este, pare, înseamnă ...</i>	ce, cât, ceea ce...	<i>Când este să dai peste păcat (...), te silești să-l ajungi</i> (XII, 98); <i>Însemna că îl mai despărțise și de alta și că lupta fusese ușoară</i> (XX, 127); <i>Părea că mă duc îngeri pe-o dulce legănare</i> (XVII, 32).
Verbe și expresii verbale impersonale	- se zice, se aude, se zvonește, se știe ... ; - (mă) miră, (mă) doare, (mă) surprinde, mă interesează ... ; - (îmi) place, (îmi) pare, (îmi) vine, (îmi) convine; - mi se pare, mi se cuvine ... ; - e bine, e rău, e necesar, e sigur ...	- că, să, dacă, de ... - unde, când, cum ... Se zicea că în viața lui n-a tras o brazdă cumsecade (XXIII, 1, 47); Nu li s-a întâmplat să audă măcar vorbindu-se (XII, 51); Se vede c-au pornit-o într-un ceas rău (XII, 60); S-ar fi părut că inelul nu era pe măsura proprietarului (XI, 14); Ce fusese între Titi și soră-sa nu-l interesa (XI, 312); Mă bucură că vă interesați atât de mult (XIX, 564). Întotdeauna-mi place/ Din când în când să cat la tine drept, / Să văd cum dormi... (XIII, 3, 90); Îmi vine să vă rup cu dinții (XII, 146); Tânărul nostru mi se pare că e îndrăgostit (XI, 265); În somn mi se întâmplă să țip (VII, 104). E bine să fii bogat, este bine să fii și sărac (XI, 226); Să voteze cu noi e ușor (X, 87); Nu-i cu putință să povestească limba omenească (XII, 52); Nu-mi era indiferent pe unde ne-am fi dus (XX, 52).
Verbul a trebui		Trebuia în acea noapte ca să sufle vântul rece (XVII, 48); Trebuie să fii dietă, să nu fumezi, să nu bei (XI, 391).
Adverbe predicative: - cu siguranță (că), desigur, bineînțeles... ; - poate, posibil...		Pesemne c-au ajuns și ei în mintea copilului (XII, 145); Destul că nu mai este... (XIII, 2, 176); Poate că mă visează cineva (II, 86). Bineînțeles că am pus iar mâna pe telefon (XX, 127).
Verbe impersonale care nu cer SB:	- plouă, ninge, se luminează, se întunecă, se înserează, tună, fulgeră ... - (intransitive): se călătorește, se merge, se doarme, se întârzie, se moare, se trăiește, se vine ... - îmi pasă, mi s-a urât, îmi pare bine, îmi pare rău...	

A. Texte analizate:

1. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet ^{1/} era intenția lui de a executa grandiosul clasic ^{2/} (XI, 7):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

1 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af. ($\frac{2}{1}$ „ceea ce”: pron rel c).

2. Cine se scoală de dimineață, ^{1/} acela e mai mare în sat la ei ^{2/} (XII, 265):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

1 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af. ($\frac{2}{1}$ „cine”: pron rel-int, N);

3. Tu ești ^{1/} și-ai fost mai mult ^{2/} decât în fire

Era ^{3/} (să) fii, ^{4/} (să) stai, ^{5/} (să) viețuiești ^{6/} (III, 88):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r (2); (1-2 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{1}$ = „mai mult”);

3 = CMc, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{2}{3}$ „decât”: comp);

4 = 5 = 6 = SB, en, neexcl, pz, s, af ($\frac{3}{4,5,6}$ „să”: cjs, sub ne; 4-5-6, co juxt).

4. Se zice ^{1/} (că) ^{3/} (în vreme ce) gloata striga ura ^{2/},

De ciudă, Lăpușeanul, cumplit își mușca gura ^{3/} (I, 393):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = CT, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{3}{2}$ „în vreme ce”: lcj sub sp);

3 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{1}{3}$ „că”: cjs, sub ne).

5. I se părea ^{1/} (că)-i pocnesc urechile, ^{2/} (că) nu mai are stomac bun, ^{3/} (că) inima i se oprește deodată ^{4/} (fiindcă) el n-o mai aude ^{5/} (XI, 395):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = 3 = 4 = SB, en, neexcl, dezvolt, af (2, 4), neg (3), r (4); („că”: cjs, sub ne;

2-3-4 co juxt);

5 = CZd, en, neexcl, dezvolt, neg; ($\frac{4}{5}$ „fiindcă”: cjc, sub sp);

6. Însă tu îmi vei răspunde ^{1/} (că) e bine ^{2/} (ca în lume

Prin frumoasă stihuire să) pătrunză al meu nume, ^{3/}

(Să)-mi atrag luare-aminte a bărbaților din țară, ^{4/}

(Să)-mi dedic a mele versuri la cucoane, bunăoară ^{5/}

(Și) dezgustul meu din suflet (să)-l împac prin a mea minte ^{6/} (XIII, 3, 41):

1 = PP, en, neexcl, dezvolt, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{1}{2}$ „că”: cjs, sub ne);

3 = 4 = 5 = 6 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{2}{3,4,5,6}$ „ca...să”: cjs, sub ne, disc; „să”: cjs, sub ne; 3-4-5 co juxt; 5-6 „și”: cjs co cop).

7. Ar trebui ^{1/} (să) ne naștem bătrâni, ^{2/}

(Să) venim înțelepți; ^{3/}

(Să) fim în stare de a hotărî soarta noastră în lume, ^{4/}

(Să) știm din răscrucea primară ^{5/} (ce) drumuri pornesc ^{6/}

(Și) responsabil să fie doar dorul de-a merge ^{7/} (VII, 14):

1 = PP, en, neexcl, opt, s, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = 7 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{1}{2,3,4,5,7}$ „să”: cjs, sub ne; 2-3-4-5 coord juxt, 5-7 „și”: cjs co cop);

6 = CD, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{5}{6}$ „ce”: adj pron rel-int, inv).

8. Poate ^{1/} (că) el nu știe ^{2/} (ce) înseamnă ^{3/} (să) te însori ^{4/}, am continuat, ^{5/} se întâmplă,

^{6/} *se pare* ^{7/} (că) și însurătoarea *se învață*, ^{8/} (dar) dumneata ca tată poate *ai auzit* mai bine decât el ^{9/} (ce)-a spus preotul la cununie în biserică ^{10/} (XX, 127):

1 = 7 = 9 = PP, en, neexcl, pz, s (1, 7), dezv (9), r; 1-7 co juxt; 7-9 „dar”: cjs, co ad);

2 = 4 = 8 = SB, en, neexcl, pz, s, af (4, 8), neg (2), r (2); ($\frac{1}{2}$, $\frac{7}{8}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{3}{4}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 10 = CD, en, neexcl, pz, s (3), dezv (10), af, r; ($\frac{2}{3}$, $\frac{9}{10}$ „ce”: pron, rel-int, inv);

5 = 6 = PPI, en, neexcl, af, pz, s, af.

9. Așa-i ^{1/} (că) ^{3/} (dacă) *n-am ținut samă* de vorbele lui, ^{2/} *am ajuns slugă* la dârloagă ^{3/} (și) acum, vrând-nevrând, *trebuie* ^{4/} (s)-ascult, ^{5/} (că) *mi-i capul în primejdie?* ^{6/} (XII, 93):

1 = PP, int, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 6 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af (6), neg (2); ($\frac{3}{2}$ „dacă”: cjs, sub ne; $\frac{5}{6}$ „că”: cjs, sub ne);

3 = 4 = 5 = SB, en, neexcl, pz, s (5), dezv (3, 4), af, r; ($\frac{1}{3-4}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne; 3-4 „și”: cjs, co cop).

10. Din ce în ce cântarea din valuri ea tot *crește*, ^{1/}

Se pare ^{2/} (că) furtuna *ridică* al ei glas, ^{3/}

(Că) vântul *trece-n* spaimă pe-al mărilor talaz, ^{4/}

(Că)-n sufletu-i pământul *se zbate* cu necaz, ^{5/}

(Că) ^{7/} (orice)-i *viu* ^{6/} în lume acum *încremenește* ^{7/} (XIII, 2, 165):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, s (2), dezv (1) af, r (2); 1-2 co juxt;

3 = 4 = 5 = 6 = 7 = SB, en, neexcl, pz, s (6), dezv (3, 4, 5, 7), af, r (7); ($\frac{2}{3-4-5-7}$ „că”: cjs, sub ne; 3-4-5-7 coord juxt; $\frac{7}{6}$ „orice”: pron rel, neh, pz, inv).

B. Texte de analizat:

1. Muzicele răsunară la botezul meu cu fală

Și părea că intru-n viață pe o poartă triumfală,

Pare că fusese-o lume destinată să m-aștepte

Și că am de moștenire tronuri pe-ale căror trepte

Pun coroane seculare toți feciorii de-mpărați (XVII, 50);

2. Să vin un ceas, două, pe zi în refugiul din fundul magazinului să vă privesc, să vă ascult, reținut, neînțeleș, era pentru mine strict necesar, ca o gravă dietă sufletească (XIX, 557);

3. Ce era însă uimitor și ce mă făcea să mă gândesc că de prietenia lui nu voi putea să mă lipsesc niciodată, orice mi s-ar întâmpla în viață, era faptul că el, cu o grijă și o atenție de om superior, se ferea să mă subjuge, voind parcă să-mi spună că îi plăcea de mine numai dacă mă știa absolut liberă (XXI, 285);

4. Ba nu, boierule, dar trebuie să luăm lucrurile cu uzul subțire și, când voi dovedi că este adevărat ceea ce-mi spui, atunci îl voi pedepsi după vină (XIV, 168);

5. Se zice că-i odraslă de neam preastrălucit,

Că-i domn de Samos, Paros, și că-i în legătură

Cu împărați ... că are-ntinsă-nvățătură

Și limbă mlădioasă, o limbă ce-n curând
Pe toți boierii tineri i-a fărmeceat pe rând (I, 367);

6. Iubesc ploile, iubesc cu patimă ploile,
Îmi place să mă tăvălesc prin iarba lor albă, înaltă,
Îmi place să le rup firele și să umblu cu ele în dinți,
Să ametească privindu-mă astfel bărbații (VII, 2);

7. A doua zi era să mă mut de-acasă, noroc că a sărit mama și mi-a spus că trebuie să am grijă să nu afle lumea (XXI, 264);

8. Ei, frate – preciză Stănică cu aer jignit – domnul doctor nu ia nici un ban, l-am adus eu ca pe un prieten să-l cunoașteți și dumneavoastră, chiar ar fi bine să vă examineze puțin, nu strică, e mai cuminte să chemi doctorul când ești sănătos (XI, 102);

9. Mi s-a părut întotdeauna că este-o crudă profanare
Să uiți că mumă ți-e femeia și că în pântec te-a purtat,
Nepăsător să pui pe buze o firoasă sărutare,
Precum se pune un stigmat (XVII, 57);

10. Am fost cu și fără voia mea depersonalizat, încât, în momentul de față, e suficient ca profesorul să se uite nu știu cum la mine, să-mi accentueze o frază mai altfel sau cel puțin să mi se pară mie numai, ca toată ziua să mă întreb de ce a făcut-o, cu ce scop (VIII, 7);

11. N-ar fi fost exclus să mi se pară că am auzit frazele respective, de altfel atât de familiare sau, în scurtul somn, să le fi rostit eu însumi, căci, ciudat, am ajuns uneori să mă cred victima hipnopediei (VIII, 15);

12. După cum nu-mi venise să cred că arătarea ce trecuse pe lângă mine era o femeie, acum mi se părea că ființa ce mă târa cu ea în umbră nu era un bărbat (IX, 34);

13. Acum urma să se joace sfârșitul pe care-l presupuneam până în cele mai mici amănunte și care, sunt sigur, în liniile sale esențiale nu va putea fi modificat tocmai pentru că nu reușesc să-mi imaginez că, în următoarele două-trei decenii, se va drege ceva, se va afla ce se întâmplă cu noi, se va ști ce e în noi, dincolo de cuvinte, de sentimente (VIII, 131);

14. Foarte bine, gândii, văd că îți place să te joci cu el încă de pe acum, înseamnă că n-o să mai ai timp de mine, o să pot să mă ocup liniștit de filozofie (XX, 307);

15. Poate că e vorba de o deformație profesională: zilnic, cu răbdare de apostol, trebuie să ascult mii de palavre, să dau dreptate mereu, să aprob, să-mi formez o părere doar pentru mine (VIII, 157).

PREDICATUL

Tipul		Exprimat prin:		Ce face? Ce este? Cum este?... Exemple:		
Verbal (PV)	verb predicativ	personal		Viața <i>trece</i> , puterea <i>trece</i> și lumea <i>trece</i> (I, 445); <i>Se vede</i> că tot mai ai o leacă de noroc (XII, 51); Găina babei <i>se oua</i> de câte două ori (XII, 24).		
		impersonal				
		unipersonal				
	locuțiune verbală		Destul <i>își bate capul</i> cu pictura (XI, 42); <i>Nu voi face apel</i> la părinții denaturați (XI, 69); Dănilă mai <i>prinse</i> acum <i>la minte</i> (XII, 35).			
	adverb predicativ		<i>Poate</i> că te așteaptă tatăl tău (XI, 17); Tot eu duc, <i>firește</i> , greul (V, 139).			
interjecție predicativă		<i>Iată</i> că vă ascult (XIV, 75); <i>Hai</i> , ne poate, gata ești? (XII, 164); Cel mijlociu <i>tuști!</i> sub un chersin (XII, 17).				
Nominal (PN)	verb copulativ:*) a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a se naște, a ieși, a părea, a rămâne, a însemna, a se chema, a se numi ...	Nume predicativ	adjectiv		Strada <i>era pustie</i> și lumea <i>părea adormită</i> (XI, 5); Fuga-i <i>rușinoasă</i> , da-i <i>sănătoasă</i> (XII, 17).	
			Substantiv, pro- nume, numeral	N	Era <i>un bărbat</i> silitor Vasile Baciuc (XXIII, 1, 55); Tăcerea negustorului <i>e</i> întotdeauna <i>de aur</i> (XIII, 1, 59);	
				G	Nici asta <i>nu-i de noi</i> (XII, 71); Tot <i>ce-i a mămucăi e ș-al nostru</i> (XII, 10);	
				D	Al <i>cui ești</i> , măi? (VIII, 90); <i>Ce e poezia?</i> (XIII, 1, 94); Asta <i>înseamnă două sute patruzeci</i> de lei (XXII, 16);	
				Ac	Bine că știu <i>a cui ești</i> (XII, 183); Munca aceasta <i>înseamnă</i> pentru mine <i>independența</i> (XIX, 499).	
			Verb	infinitiv	A da curs bunului simț / <i>înseamnă a da curs</i> adevărului mare (XXIV, 126); Se duce tot <i>cee de dus</i> (IX, 86).	
				supin		
Adverb		<i>Bine</i> că n-a pățit nimic cu casa (XX, 395); Mereu <i>ești împotriva</i> (VIII, 6).				

*) a/ Când după aceste verbe urmează cuvinte substituibile prin *careva, cineva, ceva, cumva, câtva*, ele sunt copulative;

b/ Când sunt urmate de cuvinte cu sens temporal sau spațial (*undeva, cândva* ...) nu sunt copulative, ci predicative;

c/ Când sunt însoțite și de unele și de celelalte sunt, de asemenea, copulative.

A. Texte analizate:

1. Dintr-o parte venea cu carul, în alta se ducea și toate trebile și le pune la cale (XII, 57):
venea = PV → vsppi, cj 4, Act, Ind, impf, pers 3 sg, af;
se ducea = PV → vsppi, cj 3, Refl Ac, Ind, impf, pers 3, sg, af;
și ... pune la cale = PV → lv (= „a rezolva”); conține „a-și pune”: vsppt, cj 3, Refl D, impf, pers 3, sg, af.
2. Eu zvrr! chibriturile din mână, tuștiu! la spatele lui Zaharia (XII, 212):
zvrr! = PV → Ints, pz, cu valoare verbală;
tuștiu = PV → Ints, pz, cu valoare verbală.
3. Probabil că n-au avut un expert să le studieze (XX, 376):
probabil = PN: v cop el; „probabil” (n pred adv pred, s);
n-au avut = PV → vsppt, cj 2, Act, Ind, pfc, pers 3, pl, neg;
să studieze = PV → vsppt, cj 1, Act, Conj, prez, pers 3, sg, af.
4. O să-și bată joc de mine, n-o să mă bage-n seamă (XIV, 86):
o să-și bată joc = PV → lv (= „a râde”); conține „a-și bate”: vsppt, cj 3, Refl D, v1, fp, pers 3, sg, af;
n-o să bage-n seamă = PV → lv (= „a recunoaște”); conține „n-o să bage”: vsppt, cj 1, Act, Ind, v1, fp, pers 3, sg, neg.
5. De dat ușor cu un tampon de vată (XI, 412):
de dat = PV → vsppt, nereg, cj 1, Act, Sup (cu valoare de imperativ), af.
6. Nevastă-mea, de unde părea vorbăreață, a devenit lividă (XIX, 112):
părea vorbăreață = PN: „părea” (vscpi..., cj 2, Act, Ind, impf, pers 3, sg, af); „vorbăreață” (n pred → adj s, pz..., v4f, gnc „nevastă” - f, sg, N -, poz);
a devenit lividă = PN: „a devenit” (vscpi, cj 4, Act, Ind, pfc, pers 3, sg, af); „lividă” (n pred → adj s, pz..., v4f, gnc „nevasta” - f, sg, N - poz).
7. Bună să-ți fie inima, cum ți-i căutătura (XII, 86):
bună să fie = PN: „să fie” (vscpi, cj 4, Act, Conj, prez, pers 3, sg, af); „bună” (n pred → adjs pz, v4f, gnc „inima” - f, sg, N - poz);
cum ...-i = PN: „i” (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af, fp); „cum”: (în prop: n pred → adv s, rel m; în frază: $\frac{PP}{CM}$).
8. Vorbele schimbate acolo păreau a-i fi făcut loc să intre (V, 140):
păreau a ... fi făcut loc = PN: „păreau” (vscpi, cj 2, Act, Ind, impf, pers 3, pl, af); „a .. fi făcut loc” (n pred → lv (= „a permite”; conține „a face”: vsppt, cj 3, Act, Inf, perf, af).
9. Tu zici că patria e-n decădere,
 De răs și de ocară c-a ajuns (XIII, 2, 251):
zici = PV → vsppt, cj 3, Act, Ind, prez, pers 2, sg, af;
e-n decădere = PN: „e” (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, sg, af); „-n decădere” (n pred → scs, f, sg, Ac, neart, ps „în”);
de răs și de ocară ... a ajuns = expresie verbală organizată pe structura unui PN: „a ajuns” (vscpi, cj 3, Act, Ind, pfc, pers 3, sg, af); n pred m: „de răs” (l adj = „compromis”); „de ocară” (ladj = „umilit”), coord „și”: cjs, co cop.

10. Sunt de-ai lor care se retrag (XIX, 190):

sunt de-ai lor = PN: „sunt“ (vscpi, cj 4, Act, Ind, prez, pers 3, pl, af); „de-ai lor“ (n pred → pron pers 3, m, pl, G, ps „de“; adevăratul n pred e absent, de ex: „de aceia“);
se retrag = PV → vsppt, cj 3, Repl Ac, Ind, prez, pers 3, pl, af.

B. Texte de analizat:

1. El era mâhnit pentru pierderea lui Chirică, care era bunătate de băiat (XII, 77);
2. Numele candidatului poate să fie al meu, al dumitale ori al dumisale (X, 89);
3. Arătarea a aruncat numai trei monezi și ei erau patru (XXII, 81);
4. Nineta era bine îmbrăcată, chiar elegantă, și strada o schimba, devenea gravă, aproape străină, tăcută (XX, 51);
5. A ști să râzi în clipe tragice înseamnă a stăpâni tragicul (XX, 84);
6. Popii băteau cădelnița, clopotele bang-bang, și ele în genunchi (XVIII, 7);
7. Să-l luăm, firește, de ce nu? (XI, 34);
8. Lumineze stelele, / Plângă rândunelele, / Norii-n cer călătorească, /
 Neamurile-mbătrânească / Și pădurile să crească (XIII, 2, 215);
9. Eu, am, n-am să-ntâlnesc pe cineva, la zece fix mă duc în târg (X, 79);
10. Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,
 E cerul încă plin de stele și câmpul încă plin de roze (XVII, 42);
11. Ia poftim, cinstite părinte, de-ți lua din masa noastră (XII, 42);
12. Taci, taci, nenorocite! Fugi, peri, te fă ascuns,
 Să nu te vadă Despot, de furie pătruns! (I, 457);
13. Poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului (X, 10);
14. Bagă de seamă la poartă să nu dai piept în piept cu dumnealui (X, 35);
15. Fuga la fereastra boierului și începe a trânti cu ciocul în geamuri și-a zice (XII, 25);
16. Măi Chirică, tare mai ești tu nu știu cum (XII, 69);
17. Se făcuse acum mai îndrăzneț, mai conștient de sine (XI, 143);
18. Al cui ești, tu, șoarece de câmp / al cui ai putea să fii, tu, când de tine / nimănuia nu-i este foame (XXIV, 295);
19. Da, mă fac, adică nu, nu mă fac, sunt, când e vorba de asta, sunt mai catolic decât Papa (X, 80);
20. Toți îmi fură împotriva într-acea fatală noapte (XVII, 49).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (P)

Tipul	Contexte tipice	Ce este? Cum este? Exemple:
Normal	Ei devin <i>ce au vrut părinții</i>	Rostul omului <i>esă aibă o familie, să aibă copii</i> (XI, 394); Băutura mai <i>este ce este</i> (XII, 116); Otilia <i>părea că știe multe</i> (XI, 316); Nu-mi pasă de rămâne <i>cum e și cum a fost</i> (XVII, 31); Din partea tatei puteam să rămân <i>cum era mai bine</i> (XII, 308).
După cuvinte abstracte	Problema (dificultatea, întrebarea) e (că..., cine..., dacă..., unde..., când...)	Chestia e <i>să nu te apropii de apă</i> (XVIII, 47); Părerea mea e <i>că e mai bine să nu pleci</i> (XX, 335); Problema e <i>când pleacă și unde se duce</i> ; Adevărul este <i>că mi-e frică de timp</i> (VIII, 7); Nenorocirea e <i>numai ceea ce simt eu, nu un altul și nici măcar el</i> (XX, 54).
Cu regentă minimă: SB+r+P	A. <i>Ce... e:</i> Ce mă doare e <i>că pleacă</i> .	Ceea ce nu știau însă oamenii era <i>că rareori lipsea de la masa lui Iocan puiul fript</i> (XXII, 86); Ce era mai curios e <i>că ei nu pălăvrăgeau cu pretenții de subtilități</i> (XX, 46); Ceea ce e poate mai greu de explicat e <i>cum electronul acela (...) se poate gândi pe el însuși</i> (XIX, 589).
	B. <i>Dacă... înseamnă:</i> Dacă știe înseamnă <i>că a învățat</i> .	Dacă a lucrat atât de mult înseamnă <i>că a avut voință</i> ; Dacă vrea să mă pedepsească înseamnă <i>că nu-i era indiferent și că eu preferam altă femeie</i> (XIX, 90).
BA. <i>Dacă... e:</i>	SB + r + CZ : SB + r + CS:	Și dacă toate acestea există și mai ales există așa, e pentru <i>că în toate, în orice lucru, în orice întâmplare... dăinuie ceva din existența ei</i> (XIX, 424). Și dacă ramuri bat în geam / Și se cutremur plopilor / E ca în minte să te am / Și-n cet să te apropii (XIII, 3, 125).

A. Texte analizate:

1. *N-aș putea jura* ^{1/}, (ce) *știu* ^{2/} (însă) *e* ^{3/} (că) ^{5/} (pe când) *povestea* ^{4/}, privirea lui, făcându-se și mai adâncă, *se ațintea* asupra nelipsitelor inele și, cu duioșie, ^{5/} (ca și cum) acele inele *ar fi cuprins* taina vieții lui ^{6/} (IX, 32):

1, 3 = PP, en, neexcl, pz (3), opt (1), s (3), dezv (1), af (3), neg (1), r (3); (1-3 „însă”: cjs co ad);

2 = SB, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{2}$ „ce”: pron, rel-int, inv);

4 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{5}{4}$ „pe când”: adv s, rel, t, ps „pe”);

5 = P, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{3}{5}$ „că”: cjs, sub ne);

6 = CMci, en, neexcl, opt, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „ca și cum”: ladv, rel, m).

2. Scopul societății *este* ^{1/} (ca România *să*) *fie bine* ^{2/} (și) tot românul *să prospere* ^{3/} (X, 122):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = 3 = P, en, neexcl, pz, s (2), dezvolt (3); ($\frac{1}{2-3}$ „ca...să”: cjs, disc, sub ne; 2-3 „și”: cjs, co cop $\sqrt{3}$ = „ca”).

3. El *n-aduce* somn jucătorilor ^{1/} (și) ^{3/} (ceea ce) *are* și mai bun ^{2/} *este* ^{3/} (că), în puțin timp, unul sau doi din jucători *mătură* toți banii din punga celorlalți ^{4/} (XIV, 94):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, s (3), dezvolt (1), r (3); (1-3 „și”: cjs, co cop);

2 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{3}{2}$ „ceea ce”: pron rel c);

4 = P, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{3}{4}$ „că”: cjs, sub ne).

4. Meseria mea, ^{2/} *zise* Bulinaru, ^{1/} *e* ^{2/} (să)-i dau în gât pe hoți, ^{3/} *nu* ^{4/} (să) îngrijesc de copii ^{5/} (XVIII, 36):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (4), dezvolt (2), r; (2-4 co juxt; $\sqrt{4}$ = „e”);

1 = PPI, en, neexcl, pz, s, af;

3 = 5 = P, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne).

5. Sugestia lui *era* ^{1/} (că) Mihai *era* un astfel de *ins*, ^{2/} (că) își găsisese o astfel de prăpădită ^{3/} (și) (că) *să-l uit* cât mai repede ^{4/} (XXI, 284):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = 3 = 4 = P, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{1}{2-3-4}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 co juxt; 3-4 „și”: cjs, co cop).

6. Asta *nu înseamnă* ^{1/} (că) omul *nu aspiră* la o stare de spirit, de echilibru ^{2/} (și) (că), odată obținut, *nu dorește* această permanență ^{3/} (XX, 229):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, neg, r;

2 = 3 = P, en, neexcl, pz, dezvolt, neg ($\frac{1}{2-3}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 „și”: cjs, co cop).

7. Singura ta vină *este* ^{1/} (că) *te-ai născut*, ^{2/} (că) *nu* mai poți dormi ^{3/} (când) *vrei*, ^{4/} (că) tot ^{6/} (ce) *vrei*, ^{5/} *nu poți* ^{6/} (VIII, 12):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = 3 = 6 = P, en, neexcl, pz, s (2, 3), dezvolt (6), r (3, 6); ($\frac{1}{2-3-6}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3-6 co juxt);

4 = CT, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{3}{4}$ „când”: adv, s, rel, t);

5 = AT, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{6}{5}$ „ce”: pron rel-int, inv).

8. Dacă *nu-mi fac seama singur* ^{1/} *e* ^{2/} (că) *m-aș răsuși* de dezgust în sicriu ^{3/} (dacă) *aș bănuși* ^{4/} (că) lumea *crede* ^{5/} (că) *m-am sinucis* din pricina acelei femei ^{6/} (XIX, 566):

2 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

1 = SB, en, neexcl, pz, s, neg ($\frac{2}{1}$ „dacă”: cjs, sub ne);

3 = CZd, en, neexcl, opt, dezvolt, af, r ($\frac{2}{3}$ „că”: cjs, sub ne);

4 = CDT, en, neexcl, opt, s, af, r; ($\frac{3}{4}$ „dacă”: cjs, sub ne);

5 = 6 = CD, en, neexcl, pz, s (5), dezvolt (6) af, r (5); ($\frac{4}{5}$, $\frac{5}{6}$ „că”: cjs, sub ne).

9. Ceea ce *e sigur* ^{1/} *e* ^{2/} (că) în această epocă economiștii *erau foarte prețuiți* ^{3/} (și), în orice caz, singurii *oameni* ^{4/} (cari) *aveau* în vremuri așa de grele lefuri princiare ^{5/} (XIX, 456):

2 = PP, en, neexcl, pz, s, r;

1 = SB, en, neexcl, pz, s ($\frac{2}{1}$ „ceea ce”: pron, rel c);

3 = 4 = P, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r (4); ($\frac{2}{3-4}$ „că”: cjs, sub ne; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „că erau”).

5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{4}{3}$ „cari”: pron, rel-int, N).

10. Tractorul, divinizat, *o să treacă* precum tăvălugul peste o întreagă civilizație țărănească ^{1/} (și) întrebarea *e* ^{2/} (dacă) *o să se aducă* una mai bună, ^{3/} (dacă) *e însoțit* de ideea unei agriculturi colectivizate ^{4/} (XX, 322):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); (1-2 „și”: cjs co cop);

3 = P, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „dacă”: cjs, sub ne);

4 = CDT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „dacă”: cjs, sub ne).

B. Texte de analizat:

1. Demonstrație riguroasă, zdrobitoare: nu sunt ceea ce credeam, ce îmi plăcea mie să cred despre mine că sunt; ci sunt ceea ce ei reușiseră, iată, să facă din mine (XV, 17);

2. Dacă ar fi adevărat că pe măsură ce o femeie se dezbracă pierde din personalitatea ei ar însemna că la plajă, de pildă, femeile să fie mai puțin considerate decât pe stradă, ceea ce e cu totul fals (XIX, 544);

3. Dacă din toamna aceasta am făcut atâtea încercări de a rupe lanțurile nevăzute care mă țin în mizeria mea sufletească, mai rău decât cele de fier, e că nu mai puteam, creștea în mine, streină de mine, o dorință mai de neînving decât orice tărie (XIX, 557);

4. Nenorocirea e numai ceea ce simt eu, nu un altul și nici măcar el, care mi-era tată sau cu atât mai puțin (XX, 46);

5. Iar mie mi se păru că, dacă mă prefac că nu acord nici o importanță scenei care avusese loc, înseamnă că nici n-o aveam și că până la urmă totul va reintra în normal (XX, 277);

6. Asta ar însemna să nu caut niciodată în jur, să nu mai caut să merg înainte, înainte putând însemna și înapoi, să mă limitez doar la pârtia îngustă de știință pe care trebuie s-o străbat (VIII, 162);

7. Bineînțeles că există necesitate care trebuie înțeleasă, dar mai întâi trebuie s-o înțelegi în mod liber și, al doilea, dacă n-o înțeleg nu înseamnă că mi-am pierdut libertatea (XX, 284);

8. Dar asta mai însemna și că, dată fiind această credință a ei că numai în felul acesta sau, în orice caz, nu numai în felul acela obișnuit cu sărutări și declarații patetice de iubire putea fi întreținută o dragoste și făcut să simtă un bărbat că are o iubită, că îi va mai face astfel de surprize și în viitor (XXI, 378);

9. Rostul omului e să aibă o familie, să aibă copii în care să retrăiești, care să-ți ducă mai departe numele (XI, 394);

10. Ce era mai curios e că ei nu pălăvrăgeau, cu pretenții de subtilități, cum făceau cei dintâi cu platoșa încă subțire, totuși platoșa care le acoperea gândirea secretă (aveam să-mi dau seama curând că aveau o astfel de gândire) sporea sensul cuvintelor obișnuite (XX, 46).

ATRIBUTUL

Tipuri de atribut		Care? Ce fel de? Al cui? Câți, câte? Exemple:
Adjectival (Aa)		Din depărtare se auzi un cucurigu <i>slab, pierdut și răgușit</i> (XXIII, 1,43); Să trăiești <i>mulți</i> ani cu bine, <i>luminat</i> și <i>preaputernice</i> împărate! (XII, 46); Intră <i>afurisitul</i> de băiet în școală (XII, 155); <i>Învățat</i> , calul ridică copita (XXII, 91).
Substanțial, pronominal, numeral	genitival (Asg, Apg, Anlg)	Erau în grădina <i>din fața casei</i> (XVIII, 103); Mână spre dunele de nisip <i>dinafara satului</i> (IV, 8); Felix nu cade pe capul <i>nimănui</i> (XI, 21); Ochii îi erau bulbucăți ca și aceia <i>ai bătrânului</i> (XI, 12).
	în dativ (AsD, ApD, AnlD)	L-a nemulțumit decizia <i>conform regulamentului</i> ; Durerea- <i>mi</i> , nebunia- <i>mi</i> , pustiu- <i>mi</i> și le iert (XIII, 3, 79); <i>Îi</i> auzea vorbele (IV, 15); <i>Mi</i> -au umplut odăile (IV, 230); Măine va avea loc acordarea de premii <i>elevilor</i> .
	prepozițional (în Ac, numai cu prepoziție) (Asp, App, Anlp)	Casă <i>de oameni</i> de treabă se cheamă asta? (XII, 212); Era un om <i>cam de vreo cincizeci</i> de ani (XI, 12); Petrecerea <i>fără femei</i> e ca nunta <i>fără lăutari</i> (XIV, 111); Are în curte nutreț <i>pentru vite</i> (IV, 10); Ieșiseră de tot din pădurea <i>de stejari</i> (...) spre dunele <i>de nisip</i> (IV, 17).
Verbal (Av)	infinitiv	Îi dădu lui Felix imboldul <i>de a dezlega</i> taina (XI, 34); Din aventura <i>de a fi cinstit</i> / Încrezător acasă mă întorc (VII, 8); Dumnezeiască era franzela albă și pufoasă, <i>mirosind</i> a grâu (XII, 177); Ea trecuse prima strada printre mașini <i>claxonânde</i> (XV, 38); O, Despot, nu e timpul <i>de zis</i> aste cuvinte (I, 462); Eu aveam urechi <i>de auzit</i> (XX, 230).
	gerunziu	
	supin	
Adverbial (Aadv)		Să alertez și pe vecinii <i>din dreapta și din stânga, de dedesubt și de deasupra</i> (XV, 34).
Interjecțional (Aint)		<i>Bravos</i> ziar, domnule! (X, 16); <i>Bravos</i> națiune! Halal să-ți fie (X, 54).

A. Texte analizate:

1. Însă, în trupul subțiratic, cu oase delicate de ogar, de un stil perfect, fără acea slăbiciune subtilă și pătrată a Aureliei, era o mare libertate de mișcări (XI, 16):

subțiratic = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „trupul“ (n, sg, Ac), poz;

delicate = Aa → adj s, pz, v4f, gnc „oase“ (n, pl, Ac), poz;

de ogar = Asp → scs, m, sg, Ac, neart, ps „de“;

de un stil = Asp → scs, n, sg, Ac, an „un“, ps „de“;

perfect = Aa → adjs, pz, v4f, gnc „stil“ (n, sg, Ac) fgc;

fără ... slăbiciune = asp → scs, f, sg, Ac, neart, ps „fără“;

acea = Aa → adj s, pron dem, dep, fl, gnc „slăbiciune“ (f, sg, Ac);

subtilă = Aa → adj s, part, v4f, gnc „slăbiciune“ (f, sg, Ac), poz;

pătrată = Aa → adj s pz, v4f, gnc „slăbiciune“ (f, sg, Ac, fgc, coord cu „suptă“ prin „și“: cjs, co cop);

- a Aureliei* = Asg → sps, f, cu f de sg, G, ahe „i“, ap „a“;
mare = Aa → adj s, pz, v2f, gnc „libertate“ (f, sg, N), poz;
de mișcări = Asp → scs, f, pl, Ac, neart, ps „de“.
2. Tușa era o femeie de vreo cincizeci de ani (XXII, 35):
de vreo cincizeci = Anlp → nlcc, Ac, aprox „vreo“, ps „de“ (inversiune sintactică);
de ani = Asp → scs, m, pl, Ac, neart, ps „de“.
3. Iar prin ele-n depărtare, un român muncind la soare (XVI, 293):
muncind = Av → vsppt, cj 4, Act, Ger, af.
4. Pascalopol avu dorința de a sta în chioșcul din grădină și de a juca o partidă de cărți (XI, 313):
de a sta = Av → vsppi, ner, cj 1, Act, Inf, prez, af, ps „de“;
din grădină = Asp → scs, f, sg, Ac, neart, pc „din“;
de a juca = Av → vsppt, cj 1, Act, Inf, prez, af, ps „de“ (coord cu „de a sta“ prin „și“: cjs, co cop);
de cărți = Asp → scs, f, pl, Ac, neart, ps „de“.
5. Și cu străjuirea voastră era vai de pielea noastră (XII, 121):
voastră = Aa → adj s, pron, pos; op „străjuirea“ (f, sg, Ac); p: pers 2, pl;
noastră = Aa → adj s, pron, pos; op „pielea“ (f, sg, Ac); p: pers 1, pl.
6. Are mână de luat, nu de dat (XII, 211):
de luat = Av → vsppt, ner, cj 1, Act, Sup, af;
de dat = Av → vsppt, ner, cj 1, Act, Sup, af.
7. Atrasă de zgomot, Aglae veni (XI, 46):
atrasă = Aa iz (Cz) → adj s part, v4f, gnc „Aglae“ (f, sg, N), poz.
8. Au speculat geniul oamenilor simpli de a putea trăi din salarii mici, de a se descurca de la o lună la alta (XX, 356):
oamenilor = Asg → scs, m, pl, G, ahe „lor“;
simpli = Aa → adj s pz, v4f, gnc „oamenilor“ (m, pl, G), poz;
de a putea = Av → vsppt, cj 2, Act, Inf, prez, af, ps „de“;
mici = Aa → adj s, pz, v3f, gnc „salarii“ (n, pl, Ac), poz;
de a se descurca = Av → vsppt, cj 1, Refl Ac, Inf, prez, af, ps „de“;
o = Aa → adj s, pron neh („o“ ... „alta“) gnc „lună“ (f, sg, Ac).
9. Suma adunată se ridica la o cifră de patru ori mai mare (XIV, 207):
adunată = Aa → adj s, part, v4f, gnc „sumă“ (f, sg, N), fgc;
de patru ori mai mare = Aa → ladj nl m (= „împătrită“).
10. Începu să ceară dreptul ei de moștenire asupra casei părintești și mai ales asupra locului din spatele casei (XXII, 35):
ei = Apg → pron pers 3, f, sg, G;
de moștenire = Asp → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“;
asupra casei = Asg → scs, f, sg, G, ahe „i“, ps „asupra“;
părintești = Aa → adj s, pz, v3f, gnc „casei“ (f, sg, G), fgc;
(mai ales) asupra locului = Asg → scs, n, sg, G, ahe „lui“, ps „asupra“, sadv „mai ales“, ffs;
din spatele casei = Asg → scs, f, sg, G, ahe „i“, lp „din spatele“.

B. Texte de analizat:

1. Ascultă multă vreme țărâitul ciudat al găinilor urcate pe crăcile celor câțiva pruni din grădină (XXII, 28);
2. Luă patru piese mari de argint, de câte cinci lei (XI, 190);
3. Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule președinte (X, 121);
4. În umbra lor eternă eu umbra-mi mistuiesc (XIII, 3, 79);
5. Un grup de vreo douăzeci de bărbați părăsește târgul (XIX, 19);
6. Pepiniera în care cresc acești inamici ai onoarei și ai tuturor virtuților cetățenești este mai întotdeauna casa bogatului (XIV, 7);
7. Ce-o să aleg – cireși sau lotuși?/ O, drama de-a muri de alb/ Sau moartea de-a învinge totuși (VII, 9);
8. N-am vinde nici cine știe ce grâu (XXII, 159);
9. Cum îți explici dumneata dragostea asta între o fată de nouăsprezece-douăzeci de ani și un om în vârstă? (XI, 338);
10. Dar sfânta Duminică, blândă și îngăduitoare, n-a vrut să-și puie mintea c-o șturlubatică (XII, 133);
11. Era păcat, zise el, ca un om ai cărui părinți sunt muncitori să aibă ezitări și îndoieli (XX, 283);
12. Tu, singurul, o dezvălui lumii, tuturor celor care nu au ochi de văzut, nici urechi de auzit (XV, 27);
13. Are stofa și cultura a zece institute de înțelepți la un loc, cunoaște toate fișele bolnavilor din șase planete și din patru secole (VIII, 24);
14. Mobila asta nedefinită e un fel de cuier, dacă vrei, de atârnat seara hainele, căci nu mai sunt scaune cu spătar pentru haine ori de pus obiectele pe el (XIX, 528);
15. V-am chemat, fetele mele, să veniți pe un dâmb cu iarbă de la marginea drumului (IV, 221);
16. Este o copilărie scrisă de un om mai mult bătrân decât tânăr (XII, 350);
17. Am o idee din ce în ce mai bună / despre viață (XXIV, 27);
18. Un trandafir murind se sfarmă pătând cuprinsul ca o rană (II, 7);
19. Îl știam un flăcău la locul lui (XXII, 23);
20. O sută de mii de lei, cu cinci la sută dobândă face un venit anual de cinci mii de franci (XI, 380).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT)

Elemente introductive	Care? Ce fel de? Al... cui? Câți? Câte? Exemple:
care, cine, ce, cât ...	Alege-ți un cal din herghelie, <i>care-i vrea tu</i> , ie-ți bani <i>cât ți-or trebui</i> (...) și mergi cu bine (XII, 79); Sub soarele <i>ce se ridică</i> să cânt cu frunzele <i>ce cântă</i> (XVII, 91); Să te usuci de dorul <i>cui știu eu</i> (XII, 214); Întrebarea <i>cine îi împingea pe oameni de la apus spre răsărit</i> își păstra toată forța (XXI, 344); Sunt un soare <i>care-apune</i> , sunt un cântec <i>care trece</i> (XVII, 67).
că, să, dacă, de...	Avu intenția <i>să se spele</i> (XI, 23); Frica lui (...) era însoțită mai ales de ipoteza halucinantă <i>că s-ar putea</i> să vină o clipă <i>în care toți să-l jupoaie</i> (XI, 338); La întrebarea mea <i>dacă și ce filozof a citit</i> , răspunse că n-a citit nici unul (XX, 116); Simțeam o dorință <i>să mă întind pe jos și să dorm</i> (XX, 351).
unde, când, cum ...	Pe locul <i>unde și-a răpus vrăjmașii</i> (...) / S-au arătat în urmă-n sânge pașii III, 38); Dumnealui caută temperament, îndrăzneală, <i>cum au fetele de azi</i> (XI, 25); Sunt momente <i>când apare în noi un plus de decizie</i> (XX, 249); Felul <i>cum se practică o profesiune</i> , nu constituie un secret desăvârșit (XX, 267).

A. Texte analizate:

1. Dar tu *să știi* ^{1/} (că) eu *dorm* ^{2/} (și) $\sqrt$ pe lângă ^{3/} (care) *șede* ^{4/} (și) pururea deschis ^{5/} (ce) se face prin casă ^{6/} (XII, 8):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2,3}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{3}$ = „că”);

4 = 5 = 6 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{3}{4}$ „care”: pron rel-int N; $\frac{3}{5}$ „cu care”: pron rel-int, Ac; $\frac{5}{6}$ „ce”: pron rel-int, inv).

2. Mi *s-a făcut imputarea* ^{1/} (că) *sunt foarte* $\sqrt$, ^{2/} (că) *sunt prea* $\sqrt$, ^{3/} (că) *sunt ultraprogresist* ... ^{4/} (că) *sunt liberschimbist* ... ^{5/} (că) *voi progresul cu orice preț* ^{6/} (X, 120):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = 6 = AT, en, neexcl, pz, s (2, 3, 4, 5), dezv (6); ($\frac{1}{2,3,4,5,6}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3-4-5-6, co juxt; $\sqrt{2} = \sqrt{3}$ = „progresist”).

3. El, omul bun, ^{1/} (care) *aducea* pe Lili ^{1/} (ca *să*) *fericească* un tânăr ^{2/} (care) *se interesa* de afacerile Aglaei ^{3/} (deși) *vedea* ^{4/} (că) *sunt imorale* ^{5/}, el ^{1/} (care) *luase* pe Olimpia pentru a înălța instituția căsătoriei, a o purifica de egoism, ^{6/} tocmai el *era privit* cu nasul sus ^{7/} (XI, 343):

7 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 3 = 6 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af, r (1, 3); ($\frac{7}{1,3,6}$ „care”: pron rel-int, N);

2 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{1}{2}$ „ca să”: cjc, sub ne);

4 = CSVr, en, neexcl, pz, s, af, r ($\frac{3}{4}$ „deși”: cjs, sub sp);

5 = CD, en, neexcl, pz, s, af ($\frac{4}{5}$ „că”: cjs, sub ne).

4. Or, ea s-a dus cu gândul ^{1/} (că) fiul ei e încă tânăr ^{2/} (și) $\sqrt{}$ o să se descurce el în viață ^{3/} (XX, 276):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = AT, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{1}{2-3}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{}$ 3 = „că”).

5. O să mă obișnuiesc, ^{1/} n-o să am încotro ^{2/} (și) primul lucru ^{4/} (care) trebuie făcut ^{3/} este ^{4/} (să)-l rad pe Mihai din viața mea ca pe un înșelător ^{5/} (și) (să) trag, ^{6/} bineînțeles, ^{7/} concluzia ^{6/} (care) se impunea, ^{8/} (că) nu era omul ^{9/} (care) părea ^{10/} (să) fie ^{11/} (XXI, 283):

1 = 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (1, 2), dezvolt (4), af (1, 4), neg (2), r (4); (1-2, co juxt; 2-4 „și”: cjs, co cop);

3 = 8 = 10 = AT, en, neexcl, s (8, 10), dezvolt (3); af, r (10); ($\frac{4}{3}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{9}{10}$ „care”: pron rel-int, N; $\frac{6}{9}$ „că”: cjs, sub ne);

9 = AP, en, neexcl, pz, s, neg, r; ($\frac{8}{9}$ „că”: cjs, sub ne);

5 = 6 = 11 = P, en, neexcl, pz, s (11), dezvolt (5, 6), af, r (6); ($\frac{4}{5-6}$, $\frac{10}{11}$ „să”: cjs, sub ne; 5-6 „și”: cjs, co cop);

7 = PPi, en, neexcl, pz, s, af.

6. Frica lui era obscură, instinctivă ^{1/} (și) era însoțită mai ales de ipoteza halucinantă ^{2/} (că) s-ar putea ^{3/} (să) vină o clipă ^{4/} (în care) toți să-l jupoaie, ^{5/} $\sqrt{}$ să-i ia totul, ^{6/} $\sqrt{}$ să-l scoată din casă ^{7/} (în vreme ce) el vede ^{8/} (și) $\sqrt{}$ nu se poate mișca ^{9/} (XI, 388):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r (2); (1-2 „și”: cjs, co cop);

3 = 5 = 6 = 7 = AT, en, neexcl, pz (5, 6, 7), opt (3), s (3), dezvolt (5, 6); af, r (3, 7); ($\frac{2}{3}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{4}{5-6-7}$ „în care”: pron rel-int, Ac, ps „în”; 5-6-7, co juxt; $\sqrt{}$ 6 = $\sqrt{}$ 7 = „în care”);

4 = SB, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{3}{4}$ „să”: cjs sub ne);

8 = 9 = CT, en, neexcl, pz, s (8), dezvolt (9), af; ($\frac{7}{8-9}$ „în vreme ce”: lcj, sub, sp 8-9 coord, juxt; $\sqrt{}$ 9 = „în vreme ce”).

7. Îi plăcea ^{1/} (să) povestească lui Felix tot ^{2/} (ce) i se întâmplase peste zi, ^{3/} tot ^{2/} (ce) zărise pe stradă, ^{4/} subiectul desenelor ^{2/} (pe care) le văzuse ^{5/} (XI, 47):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = SB, en, nexcl, pz, dezvolt, af, r, ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 4 = 5 = AT, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{2}{3-4}$ „ce”: pron rel-inv; $\frac{2}{5}$ „pe care”, pron rel-int, Ac, ps „pe”).

8. Se vede ^{1/} (că) vorbeam frumos, ^{2/} soția mea luase într-un timp obiceiul ^{3/} (că) se scula noaptea, ^{4/} $\sqrt{}$ se da jos din pat, ^{5/} $\sqrt{}$ își lua lucrul de mână, ^{6/} $\sqrt{}$ se așeza pe scaun rezemată de sobă, ^{7/} (și) $\sqrt{}$ mă asculta ^{8/} (IV, 5):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezvolt (3), af, r; (1-3 co juxt);

2 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af ($\frac{1}{2}$ „că”: cjs, sub ne);

4 = 5 = 6 = 7 = 8 = AT, en, neexcl, pz, s (8), dezvolt (4, 5, 6, 7) af; ($\frac{1}{4-5-6-7-8}$ „că”: cjs, sub ne; 4-5-6-7-8 co juxt; $\sqrt{}$ 5 = $\sqrt{}$ 6 = $\sqrt{}$ 7 = $\sqrt{}$ 8 = „că”).

9. Mi-e scârbă de cei ^{1/} (care)-și fac arc dintr-o femeie ^{2/} (pe care) nu o știu ^{3/} (și) n-au văzut-o niciodată ^{4/} (XXIV, 129):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af (2), neg, (3, 4), r (2); ($\frac{1}{2}$ „care”: pron rel-int, N; $\frac{2}{3-4}$ „pe care”: pron rel-int, Ac, ps „pe”; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „pe care”).

10. Or, toate acestea *nu scosese* capul din închisoare, ^{1/} *se retrăsese* în adânc din clipa ^{2/} (când) *fusesem arestat*, ^{3/} până în clipa ^{2/} (când) *văzusem* iar cerul ^{4/} (și) pașii mei ezitanți *simțiseră* sub tălpi pământul liber ^{5/} (XX, 373):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); (1-2 co just);

3 = 4 = 5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3-4-5}$ „când”: adv s, rel, t;

3-4 co juxt; 4-5 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{5}$ = „când”).

B. Texte de analizat:

1. Se vede că vreun dușman, probabil chiar din cercul familiei, în sfârșit cineva care nu avea curajul să atace pe față, dar îl ura atât de mult, încât ar fi vrut să-l vadă prăbușit chiar fără ca măcar să se știe că de la el îi vine, a trimis la redacție un dosar a cărui publicare scotea pe acest fruntaș nu numai din viața politică, ci și din cea publică (XI, 328);

2. Când sunt suprairitat de oboseală, am convingerea că profesorul nici nu există, că, printr-o minune, vorbește prototipul meu senil și atunci mă consolează gândul că, dacă nu o voi sfârși-o printr-un infarct, unui nebun furios i se va face milă de mine (VIII, 15);

3. Nu toți oamenii se simt bine într-o implicare în viața obiectelor create de mâini umane destoinice care le făcuseră, pe cât era mama în a le feri în a-și păstra bogăția sufletului având grijă să n-o risipească de dezordinea pe care ar crea-o eliminând un lucru din viața ei de care sunt legate clipe de preț, ziua când l-a cumpărat, când era poate fericită, când afară era, poate, primăvară, când vocile oamenilor, zgomotul străzii, zborul vrăbiilor aveau în ea un ecou magic (...) (XX, 32);

4. Doamnă, în clipa morții gândesc halucinat ce-ar fi fost iubirea aceasta despre care nu îndrăznesc să spun „a noastră” și strig în mine însumi bucuria cumplită că gestul acesta descreierat va scoate în privința d-voastră alt gând decât afecțioasa indiferență (...) pe care ați avut-o pentru mine până acum (XI, 558);

5. Treji se arătau cel care vorbise despre secetă, apoi străinul care călărea alături de el și-i asculta spusele, precum și cel dintr-o margine a grupului din față, adică acela care pomenise deoul începutului și sfârșitului (IV, 35);

6. Sublocotenentul vru să mai zică ceva, poate nu-și aminti ce, renunță, părăsi liziera și se îndreptă spre locul unde mă îndreptam și eu și unde îmi aminteam că lăsasem, la venire, trenul de călători (IV, 72);

7. Firul care mă dusesese la gândul spectacolului era că realiza două din indicațiile pe care eu le socot, în afară de inteligență și cultură, ca adevăratele criterii care ar trebui să înlocuiască examenul de admitere în școlile teatrale (XIX, 292);

8. Să cauți un cuvânt ce nu există ...

Ca și cum ai sări dintr-un somn,

unde nu se vorbea în litere,

unde nu se vedea în vedenii și

nu se auzea în strigăte (XXIV, 175);

9. Ștefan se vindecă și găsi și regimentul de artilerie, pe care îl căuta, dar nu trecu mult și suferi un șoc din care, fără ca el să-și dea seama, nu mai ieși, cu toate că mânca, dormea și înainta luând parte la atacuri ca și în ziua când compania aceea fusese înjumătățită (XXI, 437);

10. Cuvintele (...) rostite în casă, auzite și pe stradă și confirmate solemn în biserică, prinseseră în ea rădăcini adânci, în timp ce la mine nu prinseseră, fuseseră spulberate de primul gând care îmi venise într-o zi când mă întrebasesm asupra locului propriu-zis unde putea să stea Dumnezeu (XX, 60).

APOZIȚIA

Tipuri de apozitie		Exemple:
Denominativă (den)	simplă	Așa ești dumneata, <i>cucoană Aglae</i> , malițioasă (XI, 14);
	multiplă (As den)	Județul <i>Teleorman</i> este unul din cele mai bogate (XIV, 82);
	(Am den)	Citește până la ora <i>două</i> (XIX, 34); Logofete <i>Radule</i> , (...) ia condica (XIV, 60).
Enumerativă (en)		Cine să fie? dăscălimea: <i>Ionescu, Popescu, popa Pripici</i> (X, 71); Era părtaș la toate: <i>și la pagubă și la câștig</i> (XII, 110);
Explicativă (ex)		Ai râs de toate: <i>fară, oștime</i> (I, 474).
		Moromete îl oprește pe fiu-său, <i>pe Nicolae adică</i> (XXI, 9);
		S-a găsit o femeie, <i>anume Marghioala</i> , care a primit (XIV, 126); Te sfădești neconținut cu soră-ta, <i>nicovala</i> (XII, 279).
Calificativă (cf)	acordată	Georgeta, <i>curtezană</i> , și generalul, <i>stricat</i> bătrân, îl ocroteau
	neacordată (ac, neac)	pe el (XI, 266); Să vază pe Maria, <i>soarele</i> vieții sale (XIV, 120).

A. Texte analizate:

1. Istilalt, adică Dănilă, zice în gândul său (XII, 31):

adică Dănilă = As ex, ac → sps, m, cu formă de sg, N, expl „adică“ ffs.

2. Voi care cunoașteți viața sub oricare formă – voi,

Frunze veștede purtate de restriște prin noroi (XVII, 68);

frunze = As ex, ac → scs, f, pl, N, neart.

3. Făcu o temenea sau compliment otoman și sculându-se în picioare se îndreptă către o masă (XIV, 84):

(*sau*) *compliment* = As ex, ac → scs, n, sg, Ac, neart; „sau“ (cjs, co di) = „adică“, expl.

4. Iar în patru părți a lumii vede șiruri munții mari,

Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii seculari (XIII, 3, 44):

Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii = Am den, neac: „Atlasul“ (sps, m, cu f. de sg, N, ahe „l“); „Caucazul“ (sps, m, cu f. de sg, N, ahe „l“); „Taurul“ (sps, m, cu f. de sg, N, ahe „l“); „Balcanii“ (sps, m, pl, N, ahe „i“); co juxt; „și“: cjs, co cop.

5. Cele două fete, Tița și Ilinca, plecaseră repede la gărlă (XXII, 1):

Tița și Ilinca = Am den, ac: „Tița” (sps, f, cu formă de sg, N); „Ilinca” (sps, f, cu formă de sg, N); „și”: cjs, co cop.

6. Călătorii și matrozii putrezeau pe puntea rece;

Toți muriseră de-a rândul: cinci și șase, opt și zece (XVII, 53):

cinci și șase, opt și zece = Am en, ac: „cinci”; „șase”; „opt”; „zece” (nlcs; co juxt; „și”: cjs, co cop).

7. Scaraoschi, căpetenia dracilor, (...) pornește cu grăbire la locul știut (XII, 138):

căpetenia = As ex, ac → scs, f, sg, N, ahe „a”.

8. Se măritase ea după Ițic, feciorul lui Jupân Ștrul (XII, 233):

feciorul = As ex, neac → scs, m, sg, N, ahe „l”.

9. Moromete avea uneori obiceiul – semn de bătrânețe sau poate nevoia de a se convinge că și cele mai întortocheate gânduri pot căpăta glas – de a se retrage (XXII, 55):

semn ... (poate) nevoia = Am ex, ac: „semn” (scs, n, sg, N, neart); „(poate) nevoia” (scs, f, sg, N, ahe „a”, sadv „poate”, ffs).

10. Alexandru Suțu, poreclit Buric, construi lângă conacul lui (...) un aerodrom (XVIII, 7):

(poreclit) Buric = As den, ac → sps, m, cu formă de sg, N; „poreclit” (sadv den, ffs).

B. Texte de analizat:

1. Acolo, fiecare isnaf sau cap de familie își întindea masa (XIV, 89);

2. Ai trecut de o anumită vârstă, încep betesugurile: ba un reumatism, ba o gută, ba inima, ba rinichii (XI, 255);

3. Își făcuse un album de muzică în care copiase tot ce-i picase în mână: arii populare, romane italiene, fragmente de operă (...), cântece populare nemțești (XI, 44);

4. Se ducea pe la unchi-său, pe la Moromete adică (XXI, 13);

5. Vidro, Vidro, eu voiesc

Negreșit una din două: sau moarte, ori să domnesc (XVI, 318);

6. Așa mi-e drag să fie omul: fătat nu ouat (XII, 239);

7. Numai doamna Vera – odăi cu pelargonii la fereastră și brise-brise cu dantelă cu igliță, model greu – doamna Vera, soacra băcanului – casă corp cu „Coloniale – delicatose-băuturi” peste drum de casa Rim, (...) judeca după aparențe înșelătoare (V, 143);

8. Dar astfel precum este: bizar și criminal,

Neron e încercarea de-a fi original (XVII, 78);

9. În planul de dezvoltare a personalității lui (...) sta acest principiu: de a nu jigni pe nimeni și de a reacționa împotriva inimizității (XI, 325);

10. Jupâne Ștrul, mi-i da șasesprezece lei, un irmilic de aur (XII, 233).

PROPOZIȚIA APOZITIVĂ (AP)

Elemente introductive	Exemple:
:	Iaca se aud scârțâind niște care: <i>bărbații veneau</i> (XII, 13); Mai am un singur dor: / <i>În liniștea serii / Să mă lăsați să mor</i> (XIII, 3, 87); Dar toate rugămințile lui erau în darn: <i>nimeni nu-l auzea</i> (XIV, 216).
-: <i>că, să, dacă, de...</i> ; -: <i>care, cine, ce...</i> ; -: <i>unde, când, cum ...</i>	Numai de un lucru era baba cu inima jignită: <i>că nu poate să le zică tată și mamă</i> (XII, 43); Încep a spune împrejurarea din capăt, pe rând, fiecare: <i>cum a venit întâmplarea (...)</i> câte pâini a avut fiecare (XII, 260).
- <i>adică, anume, mai bine-zis, altfel spus;</i> - <i>ceea ce.</i>	Poate că te iubește cu adevărat, <i>ceea ce n-ar fi de mirare</i> (XI, 123); Face pe părintele Duhu arhimandrit cu mitră, <i>adică îi dă voie să poarte straie de mii de lei</i> (XII, 255); Am voie să mă și însor – <i>ceea ce am și făcut</i> (XV, 56).

A. Texte analizate:

1. Eu te sfătuiesc așa: ^{1/} (să) *potrivești* întotdeauna ^{2/} (să) *fie* foc zdravăn în sobă, ^{3/} (când) *doarme* bărbatu-tău, ^{4/} (să) *iei* pielea cea de porc ^{5/} (și) (s)-o dai în foc ^{6/} (ca să) *ardă*, ^{7/} (și) atunci ai să te mântui de dânsa ^{8/} (XII, 49):

1 = 8 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af; (1-8 „și”: cjs, co cop);

2 = 5 = 6 = AP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2, 6); (1/2 „să”: cjs, sub ne; 2-5 co juxt;

5-6 „și”: cjs, co cop);

3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „când”: adv s, rel, t);

7 = CSp, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{6}{7}$ „ca să”: cjc, sub ne).

2. Ei bine, ^{1/} țigarii zbiară ^{2/} (că) tu ești al lor proroc: ^{3/}

Tu o să-i scoți din cătușe, ^{4/} tu o să-i speli de păcate ^{5/}

În tine-i toată nădejdea, ^{6/} fără tine nu-i dreptate ^{7/} (XVI, 239):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r (2);

3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af;

4 = 5 = 6 = 7 = AP, en, neexcl, pz, dezv, af (3/4-5-6-7; 4-5-6-7 co juxt).

3. O luase de nevastă, ^{1/} ceea ce era o mare cinste ^{2/} (V, 143):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = AP, en, neexcl, pz, dezv, af (1/2 „ceea ce”: pron rel, c).

4. Eu fac ca filozoful: ^{1/} vorbesc puțin ^{2/} (și) ascult mult, ^{3/} adecă îmi fac capul ceaslov de havadișuri, ^{4/} (fără ca alții să) poată afla ceva de la mine ^{5/} (XIV, 149):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af;

2 = 3 = 4 = AP, en, neexcl, pz, dezv, r (4) af; (1/2-3-4; 2-3 „și”: cjs, co cop;

3-4 co juxt; expl „adică”, ffs);

5 = Cmpz, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „fără ca ... să”: lcj, sub ne).

5. Să nu zic despre mine ^{1/} (ce) despre om s-a zis: ^{2/}

(Că)-i visul unei umbre și umbra unui vis ^{3/} (XIII, 2, 135):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, neg, r; („să“, cjs, sub ne, cu valoare prohibitivă, în PP);

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „ce“: pron rel-int, inv);

3 = AP, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „că“: cjs, sub ne).

6. De aici încolo devin *practicant*: ^{1/} am să postesc, ^{2/} (să) țin tradiția, ^{3/} (să) dau exemplu eu, ca intelectual, ca om luminat ^{4/} (ce) sunt, ^{5/} noilor generații ^{4/} (XI, 387):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af;

2 = 3 = AP, en, neexcl, pz, s (2), dezv (3), af, r (3); (1/2-3; 2-3 „să“: cjs sub ne);

4 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, r (4); („să“: cjs, sub ne);

5 = AT, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{4}{5}$ „ce“: pron rel-int, inv).

7. Și-apoi, ^{3/} (când) venea moșneagul ^{1/} (de pe unde) era dus, ^{2/} gura babei umbla ^{3/} (cum) umblă melița: ^{4/} (că) fata lui nu ascultă, ^{5/} (că)-i ușernică, ^{6/} (că)-i leneșă, ^{7/} (că)-i soiu rău (...) ^{8/} (că)-i laie, ^{9/} (că)-i bălaie; ^{10/} (s)-o trimiță de la slujbă ^{11/} (unde) știe, ^{12/} (că) nu-i chip ^{13/} (s)-o mai ție, ^{14/} (pentru că) poate ^{15/} (să) înmărmărească și pe fata ei ^{16/} (XII, 129):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{3}{1}$ „când“: adv s, rel, t);

2 = 12 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „de pe unde“: adv s, rel, l, pc „de pe“; $\frac{11}{12}$ „unde“: adv s, rel, l);

4 = CMpz, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{3}{4}$ „cum“: adv s, rel, m);

5 = 6 = 7 = 8 = 9 = 10 = 11 = AP, en, neexcl, pz, s (6, 7, 9, 10); dezv (5, 8, 11), af (6, 7, 8, 9, 10, 11), neg (5), r (11); (4/5-6 ... 11 „că“: cjs, sub ne; 5-6-7-8-9-10-11 co juxt);

13 = 15 = CZd, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{11}{13}$ „că“: cjs, sub ne; $\frac{14}{15}$ „pentru că“: lcj sub sp).

8. Curtea era pustie, ^{1/} toți intrară în casă ^{2/} (și) chiar Marina nu se zărea, ^{3/} (ceea ce) da de bănuț ^{4/} (că) obișnuia ^{5/} (să) doarmă după-masă ^{6/} (XI, 32):

1 = 2 = 3 = PP, en, neexcl, pz, s (1, 3), dezv (2); af (1, 2), neg (3); (1-2 co juxt; 2-3 „și“: cjs, co cop);

4 = AP, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{3}{4}$ „ceea ce“: pron rel c);

5 = 6 = CD, en, neexcl, pz, s (5), dezv (6), af, r (5); ($\frac{4}{5}$ „că“: cjs, sub ne; $\frac{5}{6}$ „să“: cjs, sub ne).

9. O sfătuiau ^{1/} (să)-și vază mai bine de biserica ei. ^{2/} Ceea ce Catrina și făcea ^{3/} (XXII, 44):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, ar, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „să“: cjs, sub ne);

3 = AP, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „ceea ce“: pron rel c).

10. Eram hotărât ^{1/} (să) nu cedez un pas, ^{2/} ceea ce însemna ^{3/} (că) lunga mea carieră de cercetător a intrat în zodia sfârșitului ^{4/} (VIII, 58):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „să“: cjs, sub ne);

3 = AP, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{2}{3}$ „ceea ce“: pron rel c);

4 = P, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „că“: cjs, sub ne).

B. Texte de analizat:

1. O bănuială se ivi pe dată în mintea tânărului: Otilia se ducea la Pascalopol (XI, 63);
2. Eu am stat și-am cugetat
Și mijlocul l-am aflat
Viața mea s-o fericesc:
E să nu mă mai gândesc (XVII, 106);
3. Apoi eu nu-s de acelea de care crede el: n-am sărit peste garduri niciodată de când sunt (XII, 20);
4. Fără să recunoască, Parizianu nu avea în cap, cași cei trei, Paraschiv, Nilă și Achim altceva decât ea, că adică Moromete ar fi vinovat de toate (XXII, 158);
5. Eu unul îți spun atâta că de-oi fi vreodată crai (...)
Ce legi aspre v-aș mai face, ca să dau peste hotară
Și să gonesc într-o clipă toți moldovenii afară (XVI, 259);
6. Ca să nu pierdem timpul, iată impresiile mele – impresii de român, de pățit, de scriitor: individul, chiar dacă s-a predat el însuși, chiar dacă l-ați întors – ceea ce nu știu fiindcă nu mi-ați spus și, probabil, nici n-o să-mi spuneți vreodată – este structural necinstit (XV, 199);
7. Și numai la un singur lucru mă gândesc
în timp ce crește:
– „Hai să ne strângem în brațe,
Hai să ne strângem în brațe“ (XXIV, 234);
8. Dacă vede lupul și vede că nu mai găsește nimic, își pune în gând una: așază cele două capete cu dinții rânjiți în ferești, de ți se părea că râdeau: pe urmă unge toți pereții cu sânge ca să facă și mai mult în ciuda caprei și-apoi iese și-și caută de drum (XII, 18);
9. Ea vorbi cea dintâi și, spre surprinderea tuturor, începu prin a-l învinui pe tată de un lucru la care nu se gândise nimeni până acum și anume că nu era rău că i s-a dat drumul lui Achim cu toate oile (XXII, 157);
10. Atât am putut afla din viața lui: că văzuse multe cutreierând mări și țări și că citise și mai multe, prea multe chiar pentru anii lui, fiind fost cu puțință să fi amestecat ce văzuse cu ce citise sau să fi privit cele văzute prin geamul înșelător al citirii (IX, 31).

COMPLEMENTUL DIRECT (Cd)

Exprimat prin:		Pe cine? Ce? Exemple:
Substantiv		Băurăm câte o <i>țuică</i> și mama ne servi <i>ciorba</i> de purcel ardelenescă și <i>tocană</i> cu mămăliguță (XX, 87); Îmi cunosc <i>neamurile</i> și <i>strămoșii</i> după miros (III, 142); Întrecea în toate <i>pe al stăpânului</i> (XIV, 101).
Pronume		Să știi că-l fac om <i>pe ăsta</i> (XIX, 435); Nu faci bine <i>ceea ce</i> faci (XII, 91); Tata a rupt-o și <i>l-a</i> invitat (XIX, 457); Nu-mi spune <i>lucruri pe care le</i> știi (XX, 346).
Numeral		Poate să aibă <i>cinci</i> , poate să aibă și-o <i>mie</i> (XVIII, 85); Dă-mi <i>douăzeci</i> de franci împrumut (XI, 68); Catrina îi crescuse cu trudă <i>pe cei trei</i> (XXII, 42); Poate <i>unul-două</i> să le fi dat vântul jos (X, 69).
Verb	Infinitiv	Eu numai limba ta o știu <i>vorbi</i> în vis (VII, 92); Nemaiputând <i>struni</i> calul și nemaîndrăznind <i>a mai merge</i> înainte, se întoarne (XII, 79); Preferam să nu aibă <i>de-a face</i> cu el (VIII, 27).
	Gerunziu	De treci codri de aramă, de departe vezi <i>albind</i> (XIII, 2, 159); Nu simțisem niciodată <i>întrerupându-se</i> acest sentiment (VIII, 29).
	Supin	Am <i>de trecut</i> prin multe locuri (XII, 85); N-am <i>de dat</i> nici o explicație (XIX, 24); Comandă <i>de băut</i> (XI, 312).

A. Texte analizate:

1. Ea îmi întruhipa pământurile, casa, vitele, toată averea care-l ridicase deasupra nevoilor (XXIII, 1, 55):

pământurile = Cd → scs, n, pl, Ac, ahe „le“;

casa = Cd → scs, f, sg, Ac, ahe „a“;

vitele = Cd → scs, f, pl, Ac, ahe „le“;

averea = Cd → scs, f, sg, Ac, ahe „a“;

-l = Cd → pron pers 3, m, sg, Ac, neacc.

2. Moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare (XII, 227):

patruzeci și nouă = Cd → nlcc, Ac (inversiune sintactică).

3. Ospățul slugei întrecea în toate pe al stăpânului (XIV, 101):

pe al stăpânului = Cd → scs, m, sg, G, ahe „lui“, ap „al“, ps „pe“ (adevăratul Cd e absent; de exemplu: „pe acela“).

4. Vom îmblăti la secară

Până-n mândra primăvară (XVI, 259):

la secară = Cd → scs, f, sgt, Ac, neart, sadv cant „la“.

5. Târziu îmi aduc aminte de Văraru și-l caut pe căpitan (XIX, 193):

pe căpitan = Cd → scs, m, sg, Ac, neart, ps „pe“, mgp;

-l = Cd → pron pers 3, m, sg, Ac, neacc (anticipare).

6. Nu văd ce conflicte ai putea avea cu ea (XI, 80):

avea = Cd → vspt, cj 2, Act, Inf, prez, af;

conflicte = Cd → scs, n, pl, Ac, neart.

7. Bătrânul n-are cine știe ce de trăit (XI, 152):

de trăit = Cd → vsppt, cj 4, Act, Sup, af.

8. Ai visat cine știe ce (X, 58):

cine știe ce = Cd → lpron neh (= „ceva“).

9. Bălâiala, pe care toată lumea i-o știe, e un fenomen suspect (XII, 106):

pe care = în prop: Cd → pron rel-int, „care“, Ac, ps „pe“: în frază: $\frac{PP}{AT}$;

o = Cd pron pers 3, f, sg, Ac, neacc (reluare).

10. Să-mi aducă și mie de mâncat și de băut (XIV, 113):

de mâncat = Cd → vsppt, cj 1, Act, Sup, af;

de băut = Cd → vsppt, cj 2, Act, Sup, af.

B. Texte de analizat:

1. Când vezi piatra ce nu simte nici durerea și nici mila,
De ai inimă și minte – feri în lături, e Dalila! (XIII, 3, 57);
2. Să le întreacă pe ale armașului (XIV, 110);
3. Avea atunci cam douăzeci și cinci de ani (XI, 130);
4. Eu știu tăcea când visul a murit (III, 74);
5. Brațele mele tu mi le-ai făcut (VII, 45);
6. Vedeam reapărând pe chipul ei întrebarea (XX, 434);
7. A băut la apă până s-a săturat (XII, 132);
8. Voi lua cu mine schelele și zidurile roșii (...) / și teiul din poartă – să mă
împrejmuie/ cu-nmiresmate umbre – / Și țigările (XXIV, 17);
9. Aud venind din urmă / cutia ascensorului ducând în ea / creioanele, scrisorile
/ Scutul, sabia, coiful (XXIV, 195);
10. În fiecare zi am scris câte una, uneori și câte două (XX, 381);
11. Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mă iubești pe mine (X, 217);
12. De ziua mea m-am culcat trist, amintindu-mi de darurile ce le primeam (...).
Și amintindu-mi acestea, îndată ce am adormit, un soldat de plumb mi-a apărut
(II, 60);
13. Și tragem un ropot, și două, și trei de era cât pe ce să scoatem sufletul din popă
(XII, 203);
14. Înghițise trei sferturi din volum (XI, 31);
15. Și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont
una alteia și a vorbi despre stârlici (XII, 12);
16. Ar fi putut închiria camerele ca mobilate cu măcar patruzeci lei pe lună, luând
pe an aproape două mii de lei (XI, 397);
17. Da, i-am răspuns, cunosc clasică gonire de acasă a unui fiu care a apucat
pe căi greșite, plecarea lui, apoi suferința mamei și neînduplecarea părintelui care
are principii și nu vrea să-l reprimească (XX, 54);
18. N-are nici a mia parte din ce era acolo (XVIII, 47);
19. Când l-am văzut p-ăla c-a adus paișpe sicrie-n târg (...) mi-am făcut cruce
(XVIII, 45);
20. Poate să aducă și de cinci ori atât (XXII, 26).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

Elemente introductive	Pe cine? Ce? Exemple:
- care, cine, ce, cât; - ceea ce; - oricare, oricine...	<i>Ce n-aduce anul</i> , aduce ceasul (XIV, 113); <i>De ai ști, iubite în-ger, / Câte nopți de-amar și rău / Am vegheat zdrobit de plângeri</i> (XIII, 1, 101); <i>Cât de frumoasă ești</i> , pot spune, / <i>Cât te iubesc</i> , nu e de spus (XIII, 2, 127); <i>Nu mai am din ce bea</i> (XI, 301).
- unde, când, cum ...	<i>Știm noi cum vi-s formele?</i> (XII, 219); <i>Vedeți cum urna crapă, cenușa reînvie!</i> <i>Cum murmură trecutul cu glas de bătălie</i> (XIII, 1, 43); <i>Nu știi nici de unde vii, nici încotro te duci</i> (XII, 257); <i>N-am unde mă duce</i> (IV, 22).
- că, să, dacă, de ...	<i>Ea nici poate să-nțeleagă că tu o vrei (...)</i> <i>că-n tine!</i> <i>E un demon</i> (XIII, 3, 56); <i>Voind să uit că sunt din lume, / voiesc să cred că sunt din cer</i> (XVII, 44); <i>Întreba acum pe Felix dacă nu cunoaște pe cineva sau dacă el însuși n-ar fi dispus să le cumpere</i> (XI, 143).

A. Texte analizate:

1. Și atunci Harap-Alb se și înfățișează înaintea împăratului Roș spunându-i ^{1/} (de unde $\sqrt{1}$, ^{2/} (cum) $\sqrt{1}$, ^{3/} (cine) $\sqrt{1}$ (^{4/} (și) (pentru ce) anume *au venit* ^{5/} (XII, 111):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CD, en, neexcl, s (4), dezv (2, 3, 5); $\frac{1}{2-3-4-5} : \frac{1}{2}$ „de unde”: adv s, rel, 1, ps „de”; $\frac{1}{3}$ „cum”: adv s, rel, m; $\frac{1}{4}$ „cine”: pron rel-int, N; $\frac{1}{5}$ „pentru ce”: pron rel-int, inv, ps „pe”; 2-3-4 co juxt; 4-5 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{2} = \sqrt{3} = \sqrt{4} =$ „au venit”.

2. Uite ^{1/} (că) *au trecut* anii ^{2/} (și) nici unul *n-a* mai ridicat nici o pretenție ^{3/} (și) *ar fi putut* ^{4/} (să) *ridice*, ^{5/} (fiindcă) *era dreptul lor*, ^{6/} *au muncit* pe-acolo ^{7/} (și) *și-au făcut* ^{8/} (XXI, 10):

1 = PP, en, neexcl, s, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CD, en, neexcl, pz, s (2, 4, 5), dezv (3); af (2, 4) neg (3), r (4); ($\frac{1}{2-3-4}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{3} = \sqrt{4} =$ „că”; $\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne);

6 = 7 = 8 = CZd, en, neexcl, pz, dezv (6, 7), s (8), af; ($\frac{4}{6-7-8}$ „fiindcă”: cjc, sub sp; 6-7 co juxt; 7-8 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{7} = \sqrt{8} =$ „fiindcă”).

3. *Ar fi putut* ^{1/} (să) *se adăpostească* liniștit în familie cel puțin o lună de zile pe an ^{2/} (dacă) *viața l-ar fi silit* ^{3/} (și) *n-ar fi mai avut* ^{4/} (ce) *mânca* ^{5/} (și) (unde) *se duce* ^{6/} (XXI, 216):

1 = PP, en, neexcl, opt, s, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 4 = CDT, en, neexcl, opt, s (4), dezv (3), r (4): ($\frac{2}{3-4}$ „dacă”: cjs, sub ne; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4} =$ „dacă”);

5 = 6 = CD cu predicatul la infinitiv, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „ce”: pron rel-int inv; $\frac{4}{6}$ „unde”: adv s, rel, 1; 5-6 „și”: cjs, co cop).

4. Văzând Făt-Frumos ^{2/} (că) *tovarășii lui sunt așa de fricoși*, ^{1/} *se hotărî* ^{2/} (să) *se coboare* el singur ^{3/} (și) *le spuse* ^{4/} (că) *lui*, ^{6/} (de ce) *va scutura* mai tare de hârzob ^{5/}

(de ce) *să-i dea drumul* mai afund ^{6/} (și) ^{8/} (când) *nu va mai scutura de fel* ^{7/} √ (*să*) *știe ei* ^{8/} (că) *el a ajuns jos* ^{9/} (și)(că) *să-l aștepte acolo* ^{10/} (până ce) *se va întoarce cu zănele* ^{11/} (XII, 317):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 6 = 8 = 9 = 10 = CD, en, neexcl, pz, s (8), dezv (1, 6, 9, 10); af, r (6, 8, 10); ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{6-8}$, $\frac{8}{9-10}$ „că”: cjs, sub ne; 6-8; 9-10 „și”: cjs, co cop; √8 = „că”);

3 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs sub ne);

5 = CM progr, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{6}{5}$ „de ce”: pron rel-int, inv, ps „de”);

7 = 11 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{8}{7}$ „când”: adv s, rel, t; $\frac{10}{11}$ „până ce”: lcj, sub sp).

5. *Spunea* ^{1/} (că) *odată era iarnă* ^{2/} (dar) √ *el, băiatul, tot venea la ea,* ^{3/} √ *acum e soare și frumos* ^{4/} (și) √ *el nu mai vrea* ^{5/} (*să*) *vină* ^{6/} (XXII, 48):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = 6 = CD, en, neexcl, s (5, 6), dezv (2, 3, 4), af, r (5); ($\frac{1}{2-3-4-5}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 „dar”: cjs, co ad; 3-4 co juxt 4-5 „și”: cjs, co cop; √3 = √4 = √5 = „că”; $\frac{5}{6}$ „să”: cjs, sub ne).

6. *Începând* ^{2/} (*să*) *iubească viața,* ^{1/} *bătrânul voia* ^{2/} (*să*) *știe bine* ^{3/} (ce) *boală are* ^{4/} (și), ^{7/} (fiindcă) *avea impresia* ^{5/} (că) *doctorii aduși în casă îl mințeau,* ^{6/} *își puse în gând* ^{7/} (*să*) *consulte el un neprevenit* ^{8/} (XI, 390):

2 = 7 = PP, en, neexcl, pz, s (7), dezv (2), af, r; (2-7 „și”: cjs, co cop);

1 = 3 = 4 = 8 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r (3); ($\frac{2}{1-3}$ „să”: cjs, sub ne; $\frac{3}{4}$ „ce”: pron rel-int inv; $\frac{7}{8}$ „să”: cjs, sub ne);

5 = CZd, en, neexcl, pz, s, r; ($\frac{7}{5}$ „fiindcă”: cjs, sub sp);

6 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „că”: cjs, sub ne).

7. *Toma, foarte mulțumit cu răspunsul, a povestit tuturor oamenilor* ^{1/} (ce) *i-a întâlnit* ^{2/} (cum) *s-a supărat preotul* ^{3/} (și) (ce) *i-a spus* ^{4/} (XXIII, 1, 58):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „ce”: pron rel-int, inv);

3 = 4 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{3-4}$; $\frac{1}{3}$ „cum”: adv s, rel, m; „ce”: pron rel-int, inv; 3-4 „și”: cjs, co cop).

8. *Felix nu îndrăzni* ^{1/} (*să*) *obiecteze nimic* ^{2/} (și) *nici după aceea nu crezu* ^{3/} (că) *se cade* ^{4/} (*să*) *întrebe* ^{5/} (câtă) *era propriu-zis averea lui administrată* ^{6/} (XI, 53):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, s (1); dezv (3), r; (1-3 „și”: cjs, co cop);

2 = 4 = 6 = CD, en, neexcl, pz, s (4), dezv (2, 6), r (4); ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne; $\frac{3}{4}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{5}{6}$ „câtă”: pron rel-int, gnc „averea” (f, sg, N);

5 = SB, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne).

9. *Aș vrea* ^{1/} cu-a mele lacrimi picioarele (*să*)-*ți scald*

În dulcea-nfiorare a sufletului cald, ^{2/}

(*Să*) *mor pătruns de jalea amorului meu sfânt,*

Ca lebăda ^{3/} (ce) *moare de propriul ei cânt,* ^{4/}

(*Să*) *mor de-ntâia rază din ochii tăi cei reci* ^{5/} (XIII, 2, 96):

1 = PP, en, neexcl, opt, s, af, r;

2 = 3 = 5 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r (3); ($\frac{1}{2-3-5}$ „să”: cjs, sub ne; 2-3-5 co juxt);

4 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „ce”: pron rel-int, inv).

10. *Plângea* și mai tare ^{1/} (și) în fuga ei fără rost pe coama dunei *zări*, privind spre sat, ^{2/} (cum) *se desprind* pereții unei case, ^{3/} (cum) *cad* în lături ^{4/} (și) $\sqrt{\text{se afundă}}$ ^{5/} (și) (cum) *se ivește* plutind un pat ^{6/} (și) $\sqrt{\text{în vârful patului}}$ un bărbat, o femeie și câțiva copii ^{7/} (IV, 20):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); (1-2 „și”: cjs, co cop);

3 = 4 = 5 = 6 = 7 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3-4-5-6-7}$ „cum”: adv s, rel, m; 3-4 co juxt; 4-5-6-7 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{7}$ = „cum se ivesc”).

B. Texte de analizat:

1. Mai târziu am căutat zadarnic să-mi demonstrez că poate avea dreptate, că discuțiile de interes iau câteodată tonul acesta de proces între străini și că aceasta nu exclude o dragoste de ore grele, dar totul era de prisos (XIX, 278);

2. Ea nici poate să-nțeleagă că tu nu o vrei... că-n tine

E un demon ce-nsetează după dulcele-i lumine,

C-acel demon plânge, râde, neputând s-audă plânsu-și,

Că o vrea spre-a se-nțelege, în sfârșit, pe sine însuși,

Că se zbate ca un sculptor fără brațe care geme,

Ca un maestru ce-asurzește în momentele supreme (XIII, 3, 56);

3. Te uita la ea, vedeai că e mare, că ți-a închis drumul, că nu puteai merge înaintea și te întrebai ce mai puteai să faci (XX, 230);

4. A râs, dar nu a precizat cine și nu a răspuns când l-am întrebat dacă este vorba de minister (XV, 164);

5. La început, în fracțiunea de timp până m-am hotărât să readorm, nu m-am întrebat cine putea fi, cui se adresau și nici dacă vor fi urmate de altele, eram doar uimit că vorbele mi-au atras atenția și că fuseseră rostite cu o claritate neobișnuită (VIII, 14);

6. Nu știi dacă nu-i apeși genunchiul pe gât, nu știi unde-i e capul, nu știi să dai formă unitară sacului, în sfârșit (XIX, 320);

7. Îmi spuneam mereu, de ani întregi, că trebuie să fac puțină ordine în mine, să văd ce am, ce vreau și ce pot, să măsoar cât mi-e de lungă sfoara (VIII, 31);

8. Eu, care știam că de nimic nu are mai multă oroare lumea asta ca de „tapeuri” și care știam că Ladima nu numai că nu cerea niciodată nimic, căci era normal să-mi ceară mie înaintea tuturor, dar nu mă lăsa să-i plătesc nici măcar nota când mâncam împreună, fierbeam și am intervenit hotărât, arătând că nici vorbă nu poate fi despre asta (XIX, 549);

9. Eu cred că pământul e plat

asemeni unei scânduri groase,

că rădăcinile arborilor îl străbat

atârând de ele-n gol cranii și oase,

că soarele nu răsare mereu în același loc

și nici nu răsare același soare,

ci tot altul, după noroc,

mai mic sau mai mare (XXIV, 135);

10. Tată, îi spusei, mă așteptam să-mi spui că a munci cu lopata nu e o rușine și că tot ce există s-a făcut cu lopata și târnăcopul și că nu e vina mea că, învățând carte, n-o să-i mai pot învăța la rândul meu pe alții (XX, 389);

11. După obicei, ea le dă de lucru cu măsură și, cum se înserează, se culcă spuind nurorilor să fie harnice și dându-le în grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit (XII, 9);

12. Și, când se ridica, târziu, cu înalta sa statură, ca să plece, cel ce-și pierduse aripile privea uimit la mine și nu știa desigur că un suflet se înduioșase lângă el, că un necunoscut venit de departe visase pe strălucitoarele lui pagini, că un poet infirm plângea poema lui Lucifer (II, 104);

13. Îi spusei că mă simt perfect liniștit și echilibrat, dorm bine, nu am coșmaruri, mănânc, după cum a văzut, cu poftă (XX, 275);

14. Cu ce prilej, în ce împrejurări făcuse așa de timpuriu călătorii atât de minunate, nu spunea, precum nici cine era, ce și de unde, dacă avea părinți, rude sau prieteni, unde sta cu casa măcar – nimic, cu desăvârșire nimic (IX, 32);

15. O, eu nu cer norocul, doar cer ca să învăț

Ca viața-mi preț să aibă și moartea s-aibă preț,

Să nu zic despre mine ce omului s-a zis:

Că-i visul unei umbre și umbra unui vis (XIII, 2, 244).

COMPLEMENTUL INDIRECT (Ci)

Exprimat prin:		Cui? Prep. + cine (ce)? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	G	Da, vom lupta <i>contra guvernului</i> (X, 108); N-am luptat <i>împotriva nimănui</i> (VIII, 66); Voi veți da seamă <i>înaintea lui Dumnezeu</i> (XIV, 169).
	D	Te asemăn <i>unui prinț</i> (XIII, 2, 228); S-a dus amorul, un amic / Supus <i>amândurora</i> (XIII, 3, 116); Slavă <i>aceluia</i> ce-aruncă din cer lumini de curcubeie! (II, 4); Am fost devotat <i>cuvântului</i> dat (XI, 310).
	Ac	S-a lăsat <i>de fluier</i> și s-a apucat <i>de beție</i> (XXIII, 1, 48); Vai <i>de noi și de noi!</i> (XII, 75); Avem nevoie <i>de zece mii</i> de capete (XXI, 323); <i>Din nimic</i> fac dansuri și cântece (XXIV, 43); V-am dat <i>la amândoi</i> (XI, 68).
Adjectiv		Copacii aiștia <i>din dreپți</i> se fac strâmbi și <i>din strâmbi</i> dreپți (XII, 312).
Verb	Infinitiv	Titi să consimtă <i>a da</i> o declarație (XI, 142); Mustrarea nu m-oprește <i>de a trăi</i> cum pot (I, 448).
	Gerunziu	S-a săturat <i>mâncând</i> mereu numai și numai pâine; Sunt sătul de așa viață (...) nu <i>sorbind</i> a ei pahare (XIII, 3, 53).
	Supin	Ne apucăm <i>de făcut</i> poște (XII, 207); Satură-te <i>de făcut</i> șagă cu mine, cârpaciule! (XII, 213).

A. Texte analizate:

1. Băutura e pustie / De belșug și veselie (XVII, 79):

de belșug = Ci → scs, n, sgt, Ac, neart, ps „de“;

(de) *veselie* = Ci → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“, coord cu „de belșug“ prin „și“: cjs, co cop).

2. N-ai auzit cui vinde? (XXII, 91):

cui = în prop: Ci → pron rel-int „cine“, D; în frază: $\frac{PP}{CD}$.

3. Eu nu lupt contra guvernului (X, 108):

contra guvernului = Ci → scs, n, sg, D, ahe „lui“, ps „contra“.

4. Folosiți-vă de cântec, de lumină și de taină (III, 55):

de cântec = Ci → scs, n, sg, Ac, neart, ps „de“;

de lumină = Ci → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“;

de taină = Ci → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“; („de cântec“ co juxt cu „de lumină“; „de lumină“ coord cu „de taină“ prin „și“: cjs, co cop).

5. Și alții s-au lăsat de învățat (XII, 217):

de învățat = Ci → vspt, cj 1, Act, Sup, af.

6. Și-aceluia, Părinte, să-i dai coroană scumpă (XIII, 2, 255):

aceluia = Ci → pron dem dep, fl, m, sg, D;

-i = Ci → pron pers 3, m, sg, D, neacc (reluare).

7. Celui de-al doilea nu-i rămân / decât valurile nervoase / ale spiritului (XXIV, 191):

celui de-al doilea = Ci → nlo, m, D.

8. Se învoi cu plăcere a-i da pe gratis fericirea (XIV, 32):

a da = Ci → vspt, ner, cj 1, Act, Inf, prez, af;

-i = Ci → pron pers 3, sg, D, neacc.

9. Doctorului care mă vindecă îi trimit flori ...

Ospătarului îi las restul pe masă (VII, 13):

doctorului = Ci → scs, m, sg, D, ahe „lui“;

îi = Ci → pron pers 3, m, sg, D, neacc (reluare);

ospătarului = Ci → scs, m, sg, D, ahe „lui“.

10. Toate atacurile (...) s-au concentrat asupra lor (XV, 111);

asupra lor = Ci → pron pers 3, pl, G, ps „asupra“.

B. Texte de analizat:

1. Până și Matilda se lăuda cu mine rudelor ei (XX, 168);

2. Dar finețea lui și-o întrebuința mai cu seamă asupra feciorilor de boieri cu stare și asupra aceloră despre care află că peste puțin timp are să ia vreun huzmet gras (XIV, 61);

3. Mi-aduc și azi aminte de ziua achitării,

De zgomotul din sală, de domnii avocați,

De-aprozii de la ușă, de vorbele-acuzării (XVII, 88);

4. Din zece mii de locuitori au mai scăpat opt sute (XXII, 96);

5. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimenea în borș (XII, 101);

6. Era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popei, căreia (...) i-am tras într-o zi o blandă (XII, 155);

7. Basarabeanu când rostește „Oare?“ nu se îndoiește nici de sine, nici de restul

(de) *veselie* = Ci → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“, coord cu „de belșug“ prin „și“: cjs, co cop).

2. N-ai auzit cui vinde? (XXII, 91):

cui = în prop: Ci → pron rel-int „cine“, D; în frază: $\frac{PP}{CD}$.

3. Eu nu lupt contra guvernului (X, 108):

contra guvernului = Ci → scs, n, sg, D, ahe „lui“, ps „contra“.

4. Folosiți-vă de cântec, de lumină și de taină (III, 55):

de cântec = Ci → scs, n, sg, Ac, neart, ps „de“;

de lumină = Ci → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“;

de taină = Ci → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“; („de cântec“ co juxt cu „de lumină“; „de lumină“ coord cu „de taină“ prin „și“: cjs, co cop).

5. Și alții s-au lăsat de învățat (XII, 217):

de învățat = Ci → vsppt, cj 1, Act, Sup, af.

6. Și-aceluia, Părinte, să-i dai coroană scumpă (XIII, 2, 255):

aceluia = Ci → pron dem dep, fl, m, sg, D;

-i = Ci → pron pers 3, m, sg, D, neacc (reluare).

7. Celui de-al doilea nu-i rămân / decât valurile nervoase / ale spiritului (XXIV, 191):

celui de-al doilea = Ci → nlo, m, D.

8. Se învoi cu plăcere a-i da pe gratis fericirea (XIV, 32):

a da = Ci → vsppt, ner, cj 1, Act, Inf, prez, af;

-i = Ci → pron pers 3, sg, D, neacc.

9. Doctorului care mă vindecă îi trimit flori ...

Ospătarului îi las restul pe masă (VII, 13):

doctorului = Ci → scs, m, sg, D, ahe „lui“;

îi = Ci → pron pers 3, m, sg, D, neacc (reluare);

ospătarului = Ci → scs, m, sg, D, ahe „lui“.

10. Toate atacurile (...) s-au concentrat asupra lor (XV, 111);

asupra lor = Ci → pron pers 3, pl, G, ps „asupra“.

B. Texte de analizat:

1. Până și Matilda se lăuda cu mine rudelor ei (XX, 168);

2. Dar finețea lui și-o întrebuinta mai cu seamă asupra feciorilor de boieri cu stare și asupra aceloră despre care află că peste puțin timp are să ia vreun huzmet gras (XIV, 61);

3. Mi-aduc și azi aminte de ziua achitării,

De zgomotul din sală, de domnii avocați,

De-aprozii de la ușă, de vorbele-acuzării (XVII, 88);

4. Din zece mii de locuitori au mai scăpat opt sute (XXII, 96);

5. Mie unuia știu că nu-mi suflă nimenea în borș (XII, 101);

6. Era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popei, căreia (...) i-am tras într-o zi o blandă (XII, 155);

7. Basarabeanu când rostește „Oare?“ nu se îndoiește nici de sine, nici de restul

lumii, ci de tine (XV, 72);

8. Nu puteam ține seama de nimeni și de nimic (VIII, 11);

9. Venise să reclame în contra arendașului (XIV, 75);

10. Tot timpul pendulasem între a aștepta și a acționa (VIII, 67);

11. Te-ai despărțit de bărbatul tău în clipa în care ai îndrăznit să ridici mâna asupra lui (XX, 434);

12. Cuvântul acesta are asupra mea un efect curios, tonic (VIII, 13);

13. Tâlharii condamnați a locui singuri în acest iad pământesc erau tot din cei osândiți de Divan (XIV, 213);

14. Mi-e dor de niște sentimente mai omeneste, mi-e dor de entuziasm, de o treabă în care să-mi pun tot sufletul (VIII, 23);

15. Asemenea ușuratece acuzații nu vor mai fi formulate aici împotriva nimănui (XIX, 468).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI)

Elemente introductive	Cui? Prep. + cine (ce)? Exemple:
(prep. +) care, cine, ce, cât; ceea ce; oricine, orice...	Prietenia noastră se baza <i>nu pe ceea ce aveam eu de spus, ci pe ceea ce avea el</i> (XX, 94); Îmi aduc aminte <i>ce vremi și ce oameni mai erau prin părțile noastre</i> (XII, 153); Perioadele de democrație sunt, <i>pentru cine studiază bine istoria</i> , niște accidente (XX, 227); Dau eu <i>cui vreau</i> (XI, 210).
- că, să, dacă, de...	Îmi pare rău <i>c-am umplut lumea numai cu vorbe urâte despre tine</i> (IV, 23); Eram dispusă să iau lucrurile în tragic (XX, 124); Nu sunt niciodată sigură <i>dacă mă așteaptă sau nu</i> (XX, 85).
- unde, când, cum	Își dădu în sfârșit seama <i>unde se află</i> (IV, 18); Mai poți să-ți amintești / <i>Cum noi umblam desculți</i> (XIII, 2, 149).

A. Texte analizate:

1. Mi-e greață ^{1/} (să)-mi amintesc mereu ^{2/} (cât) sunt de important ^{3/}, (cât) sunt de descoperit ^{4/} (și), mai ales, (cât) voi continua ^{5/} (să) rămân astfel ^{6/} (VIII, 7):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2, 5); ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne; $\frac{2}{3-4-5}$ „cât”: pron rel-int; 3-4 co juxt: 4-5 „și”: cjs, co cop);

6 = CD, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{5}{6}$ „să”: cjs sub ne).

2. Bine-ți pare ^{1/} (să) fii singur, ^{2/} crai bătrân, fără de minți, ^{1/}

(Să) oftezi dup-a ta fată cu ciubucul între dinți? ^{3/}

(Să) te primbli ^{4/} (și) (să) numeri scânduri albe în cerdac? ^{5/} (XIII, 2, 157):

1 = PP, int, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2-3-4-5}$ „să”: cjs, sub ne; 2-3-4 co juxt; 4-5 „și”: cjs, co cop).

3. Abia am timp ^{1/} (să) mă mir ^{2/} (că) exist, ^{3/} (dar) mă bucur întotdeauna ^{4/} (că) sunt ^{5/} (XXIV, 27):

1 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r; (1-4 „dar”: cjs, co ad);

3 = 5 = CI, en, neexcl, pz, s, af, r (2); ($\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ „că”: cjs, sub ne);

2 = CS, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne).

4. Observația ultimă îl obliga ^{1/} (să) creadă ^{2/} (că) cel ^{4/} (ce) sunase înainte ^{3/} intrase cu adevărat în casă ^{4/}, nu-și dădea seama ^{5/} (pe unde) ^{6/} (însă), oricum, era pregătit ^{7/} (să) audă hohote de râs, ^{8/} (să) fie ironizat ^{9/} (pentru că) nu e în stare ^{10/} (să) iasă din toropeala ^{11/} (care), de altfel, și-o dorise atât de mult ^{12/} (VIII, 50):

1 = 5 = 7 = PP, en, neexcl, pz, s (5), dezvolt (1, 7) af, r; (1-5 co juxt; 5-7 „însă”: cjs, co ad);

2 = 6 = 8 = 9 = 11 = CI, en, neexcl, pz, s (2, 9), dezvolt (6, 8, 11), af, r, (2, 9, 11); ($\frac{1}{2}$, $\frac{7}{8-9}$, $\frac{10}{11}$ „să”: cjs, sub ne; $\frac{5}{6}$ „pe unde”: adv s, rel, l, ps „pe”; 8-9 co juxt);

4 = CD, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r; ($\frac{2}{4}$ „că” cjs, sub ne);

3 = 12 = AT, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{4}{3}$ „ce”: pron rel-int, inv; $\frac{11}{12}$ „care”: pron rel-int, Ac, fără „pe”);

10 = CZd, en, neexcl, pz, s, neg, r; ($\frac{9}{10}$ „pentru că”: lcj, sub sp).

5. Îmi pare bine ^{1/} că te-ai convins și tu ^{2/} (că) a fost o greșeală ^{3/} (să) mergem la acel bal ^{4/} (XIX, 508):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r (3);

2 = 3 = CI, en, neexcl, pz, s, af, r (3); ($\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$ „că”: cjs, sub ne);

4 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{3}{4}$ „să”: cjs, sub ne).

6. Mă miram ^{1/} (cum) de nu reacționase imediat la vorbele mele, ^{2/} (cum) de-i esie indiferentă neliniștea mea ^{3/} (care) de altfel era transmisibilă ^{4/} (VIII, 24):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = CI, en, neexcl, pz, af (3), neg (2), r (3); ($\frac{1}{2-3}$ „cum”: adv s, rel, m; 2-3 co juxt);

4 = AT, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{3}{4}$ „care”: pron rel-int, N).

7. Studentul inteligent putea ^{1/} (să)-și dea singur seama ^{2/} (dacă) era cazul ^{3/} (sau) ^{4/} (să)-o combată, ^{5/} (să) lupte împotriva ei, ^{6/} (dacă) era propriu filozofiei în general și celei idealiste în special ^{7/} (să) fie considerată una justă ^{8/} (și) ^{9/} alta o primejdie ^{10/} (XX, 283):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, dezvolt, af, r; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 4 = 7 = CI, en, neexcl, pz, s (3, 4), dezvolt (7); r (4, 7): ($\frac{1}{3-4-7}$ „dacă”: cjs, sub ne; 3-4 „sau”: cjs, co di; $\sqrt{4}$ = „dacă”, $\sqrt{4}$ = „era cazul”; 4-7, co juxt);

5 = 6 = AT, en, neexcl, pz, s (5), dezvolt (6), af; ($\frac{4}{5-6}$ „să”: cjs, sub ne; 5-6 co juxt);

8 = 9 = SB, en, neexcl, pz, dezvolt, af; ($\frac{7}{8-9}$ „să”: cjs, sub ne; 8-9 „și”: cjs co cop $\sqrt{9}$ = „să fie considerată”).

8. Și nimeni nu era dispus ^{1/} (să)-ți întindă simplu, dezinteresat, mâna, ^{2/} (să) te creadă pe cuvânt, ^{3/} (să) nu-ți conteste sinceritatea ^{4/} (sau), în cel mai fericit caz, (să) nu ți-o pună la îndoială ^{5/} (VIII, 145):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{1}{2-3-4-5}$ „să”: cjs, sub ne; 2-3-4 co juxt; 4-5 „sau”: cjs, co di).

9. O ușă de metal, niște pereți negri și o fereastră înaltă, zăbreliată, îmi *amintiră* ^{1/} (că) *eram prizonier*, ^{2/} (că) *fusesem ridicat de-acasă* ^{3/} (și) (că) *fusesem implicat în afacerea sumanelor negre* ^{4/} (XX, 354):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = CI, en, neexcl, pz, s (2), dezv (3, 4) af; ($\frac{1}{2-3-4}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3 co juxt; 3-4 „și”: cjs, sub ne).

10. *Mă tem* ^{1/} (că) *n-am să te mai văd*, uneori, ^{2/}

(că) *or să-mi crească aripi ascuțite până la nori* ^{3/}

(că) *ai să te ascunzi într-un ochi străin*, ^{4/}

(și) $\sqrt{}$ *el o să se-nchidă c-o frunză de pelin* ^{5/} (XXIV, 37):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af (3, 4, 5), neg (2); ($\frac{1}{2-3-4-5}$ „că”: cjs, sub ne; 2-3-4 co juxt; 4-5 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{5}$ = „că”).

B. Texte de analizat:

1. De fiecare dată când ți-e greu, aici în exil, gândește-te ce noroc ai avut, gândește-te la Calciu și mulțumește-i lui Dumnezeu că te-a scos de acolo, înainte ca ei să-și dea seama ce eroare au făcut, lăsându-te să pleci (XV, 36);

2. Ei dădură de înțeles tatălui lor că n-ar fi o afacere rea, îndemnându-i să se intereseze la ai lui Cătănoiu și să se convingă singur ce bine s-ar putea câștiga la București (XXII, 53);

3. Era hotărât să nu se culce, ci numai să se odihnească intimidat de acest interior care nu părea pregătit să-l primească (XI, 23);

4. Buimăcit, convins că mă aflu într-un loc necunoscut, suspendat în glumă printre lumini și umbre obscure, am fost tentat să mă desprind, să mă mișc la întâmplare, doar pentru a vedea ce se întâmplă (VIII, 10);

5. Învins de această discreție nobilă, Felix se prefăcu din ce în ce mai mult că e interesat intens de aspectele câmpului și dispărea lăsând pe Pascalopol să se bucure în voie de familiaritatea Otiliei, încredințat pe zi ce trecea că ea nu depășea marginile unui nevinovat joc de salon (XI, 91);

6. Tânjesc ca pasărea ciripitoare

Să se oprească-n drum,

Să cânte-n mine și să zboare

Prin umbra mea de fum (III, 19);

7. Eram treaz, nu mă pierdeam în psihologia de grup să nu-mi pese sau să nu-mi dau seama că un cuvânt de-al meu nu stârnea nici o reacție și să mă mulțumesc să fiu vesel fiindcă erau ei, să rămân adică un simplu figurant (XX, 41);

8. Iar aripile, oricât de bine mi le-aș construi, când sunt gata, le ard singur, imediat, convins că am făcut un lucru bun, perfect, că aripile respective au fost doar un modest început, un pas spre altele cu care să fac la fel (VIII, 7);

9. Își dădea poate seama că nu degeaba profesorii îi scriau numai nouă și zece

în carnetul lui de elev, că, pesemne, băiatul lui citea mult în timp ce era la liceu și că în vacanțe nu mai avea chef (XXI, 8);

10. Își aminti cum înaintea primăverii, când și plaja și cheiurile și cabana pescarilor din insulă dorm încremenite sub ghețuri, trecea c-un avion de luptă și arunca bombe ca să spargă sloiurile (XVIII, 115).

COMPLEMENTUL DE AGENT (Cag)

Verb regent	Prepoziții:	De către cine? Exemple:
la diateza pasivă	de, de către	Suntem visați <i>de cineva</i> , / Visat la rândul său <i>de altul</i> (VII, 78); Are să fie ajutată <i>de feciori</i> și <i>de viitoarele nurori</i> (XII, 7).
pasiv reflexiv		Individul hotărât a lua rang (...) se recomanda domnitorului <i>de către ministru</i> (XIV, 63).
participiu, supin		Văzându-se uitat <i>de toți</i> , își lăsa în sfârșit valiza (XI, 13); Zboară fetele răpite duse-n lume <i>de cei trei</i> (XIII, 2, 17).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DE AGENT (CAG)

Elemente introductive	Dē (către) cine? Exemple:
de (către) + cine, ce, cât; ceea ce; oricine, oricât...	Florile acestea, aduse <i>de cine trebuia</i> , aveau altă semnificație; Putea fi convins <i>de către oricine ar fi venit</i> ; Fișele vor fi completate <i>de câți sunt de față</i> .

A. Texte analizate:

1. Făcusem pușcărie băgat de către comuniști (XV, 63):
de către comuniști = Cag → scs, m, pl, Ac, neart, pc „de către“.
2. Procesul se câștiga *de fanariot* (XIV, 204):
de fanariot = Cag → scs, m, sg, Ac, neart, ps „de“.
3. Sânt așteptat de un smarald, de perlă,
de boala scoicilor sunt așteptat,
de cântecul pițigăiat de mierlă,
de răgetul de taur cornorat (XXIV, 169):
de un smarald = Cag → scs, n, sg, Ac, neart, ps „de“;
de perlă = Cag → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“;
de boala = Cag → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, ps „de“;
de cântecul = Cag → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „de“;
de răgetul = Cag → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „de“ (co juxt).
4. Ce se va alege de noi, cei uitați de Dumnezeu și de lume? (VIII, 20):
de Dumnezeu = Cag → sps, m, sg, Ac, ps „de“;
de lume = Cag → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“ (coord „și“: cjs, co cop).
5. Tot ce vezi aici e făcut de el (XI, 40):
de el = Cag → pron. pers 3, m, sg, Ac, acc, ps „de“.

B. Texte de analizat:

1. Venea-nflorit de alge, de foi, de scoici barbare (II, 21);
2. Sunt așteptat de îngerul cu carte,
Sunt așteptat de cifra patru mii,
Și de întreg sunt așteptat, de parte,
De ieniceri și de spahii (XXIV, 169);
3. Vă fac în dar un mic ceas de mână, unicul ceas lucrat de mine în întregime (IV, 232):
4. În sfânta mănăstire, de-ai mei părinți zidită,
Muncindu-mi fără milă sârmanul trup uscat,
Acoperit de zdrențe, de ani împovărat,
Îndur sub bolți de jale o soartă urgisită (IX, 11);
5. Întors în țară se văzuse jefuit de ai săi, înlăturat, hărțuit, prigonit și trădat de toată lumea (IX, 47):
6. Un obuz tras de nu știu care dintre noi sparse pâlcul mitralierei (XIX, 208);
7. Se simțea mai ales ocrotit de toate împrejurările și de oameni (XI, 251);
8. Cetatea să cadă-n nămol,
Păzită de spini și de gol (III, 72);
9. Fug caii duși de spaimă și vântului s-aștern (XIII, 2, 169);
10. Unde e dragostea noastră
Trezită în zori
De-al păsării cântec? (XXV, 79).

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (Elps)

Exprimat prin:		Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	N	Norocul îi curgea <i>gârlă</i> (XII, 64); Șopârlele îmi aduc <i>jertfă</i> frunze (VII, 65); Mă redeștept curând <i>același</i> (XVII, 70); Am găsit-o <i>conform regulamentului</i> , adică fără greșală; Fusese indicat <i>ca tutore</i> unchiul Costache (XI, 9); L-am văzut <i>contra băieților</i> și-am înțeles; Mă simt <i>ca de douăzeci</i> de ani (XI, 154); Pe babă, de milă, au pus-o <i>găinăriță</i> (XII, 28); Ajungem <i>cu toții</i> în șanțul din marginea drumului (XIX, 259).
	G	
	D	
	Ac	
Adjectiv		Trecea astfel <i>mândră și veselă</i> prin apropierea curții (XI, 91); M-am simțit <i>mai viu, mai tânăr, cu durerile alinate</i> (XVII, 70); Epopeea strălucită curge <i>falnică și clară</i> (XVII, 76); A lăsat-o <i>mai mult moartă decât vie</i> (XXIV, 1, 193).
Verb	Infinitiv	Acea frumusețe făcea pe postelnicul să depuie la picioarele ei toate jafurile (...) și pe frumosul calengiu <i>a o numi</i> heruvimul său și <i>a o iubi</i> (XIV, 44).
	Gerunziu	Ieși <i>trântind și blestemând</i> (XXIII, 1, 44); Ți-l imaginezi pe Grenadă <i>organizând și participând</i> la un puci? (XV, 174).
Adverb		N-o știam <i>astfel</i> .
Interjecție		L-am lăsat <i>paf!</i>

A. Texte analizate:

1. Nu aştepta decât rangul de vtor-vistier drept plata ostenelelor sale (XIV, 41):
drept plata = Elps → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, ps „drept“.
2. Fusese pe frontul de vest ca ofițer de rezervă și se întorsese neatins la încheierea păcii (XX, 85):
ca ofițer = Elps → scs, m, sg, Ac, neart, ps „ca“;
neatins = Elps → adj s, v4f, gnc S (m, sg, N).
3. Tu, prin a ta frumusețe, regină ești născută (I, 411):
regină = Elps → scs, f, sg, N, neart;
4. După ce l-a strâns grămadă, îl ia (XII, 283):
grămadă = Elps → scs, f, sg, Ac, neart.

B. Texte de analizat:

1. Apoi capra pornește înainte plângând și lupul după dânsa, prefăcându-se că plânge (XII, 21);
2. Îl văd voios și searbăd, aproape o fecioară (XVII, 65);
3. Și-n ochii mei te oglindești
Strălucitoare, mândră și păgână (VI, 30);
4. Tăcut, sub frunze, ca năluca să mă strecor fără-ncetare (XVII, 91);
5. Declara pe Păturică de autor al tuturor nenorocirilor sale (XIV, 170);
6. Fiul Craiului, văzându-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință (XII, 90);
7. Acum cred că mă cunoști și de urât și de frumos și de bătrân și de tânăr și de slab și de puternic (XII, 85);
8. Și mă bagă-n colivie,
Mai mult moartă decât vie (XII, 293);
9. Cum nu se dă scos ursul din bârlog, țaranul de la munte strămutat la câmp și pruncul dezlipit de la sânul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești (XII, 215);
10. Mi l-am imaginat undeva deasupra mea, cu o barbă imensă, albă, dormind liniștit pe valurile norilor (VIII, 113).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ (PS)

Elemente introductive:	Exemple:
- că, să, dacă, de...	Se pomeniră toți cu el <i>că a ajuns flăcău</i> (XXI, 7); Eu îi simt <i>că au plecat</i> / Doar după strigătul spre tine (VII, 61); Nu l-am cunoscut <i>cine e și câte parale face</i> ; Te cunosc <i>ce poamă ești</i> (XIV, 86); Uite-o <i>că vine iar</i> (XIX, 373); O, priviți-i <i>cum visează</i> / <i>Visul codrului de fagi</i> (XIII, 2, 195); Se vedeau numai șuvoaiele <i>cum șterg conturul copacilor</i> (IV, 14).
- care, cine, ce, cât...	
- cum, precum ...	

A. Texte analizate:

1. Făcu izvorul ^{1/} să-l îngâne, ^{2/} pădurea ^{1/} (să) se-nveselească ^{3/}

Orice durere ^{1/} *să-nceteze* ^{4/} și poezia ^{1/} *(să) vorbească* ^{5/} (XVII, 44):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = 5 = PS, en, neexcl, pz, s (3, 4, 5), dezv (2), af; ($\frac{1}{2,3,4,5}$ „să”: cjs, sub ne);

2. Și îl aud ^{1/}

(Cum), negăsindu-te, *dispare* ^{2/}

(Și) atuncea mai *ascult* un timp

Aerul ^{3/} (cum) *se dă în lături* ^{4/}

(Să)-i *facă* drum ^{5/}

(Ca și cum) încă *n-a murit* ^{6/} (VII, 61):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (1-3 „și”: cjs, co cop);

2 = 4 = PS, en, neexcl, pz, dezv, af, r(4); ($\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ „cum”: adv s, rel, m);

5 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne);

6 = CMc, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{5}{6}$ „că și cum”: lcj, sub sp).

3. Dacă *am auzit* așa, ^{1/} *am zis* și eu în gândul meu ^{2/} (că) *are cumva dreptate* maica desăgărita ^{3/} (și) *am lăsat-o* în plata lui Dumnezeu ^{4/} (pentru că) *am văzut-o* ^{5/} (că) *este pidosnică* ^{6/} (și) $\sqrt{\text{voiește}}$ cu orice chip ^{7/} (să) *se adape* de la un izvor ^{8/} (XII, 232):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (2-4 „și”: cjs, co cop);

1 = 5 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af: r (5) ($\frac{2}{1}$ „dacă”: cjs, sub ne; $\frac{4}{5}$ „pentru că”: lcj sub sp);

3 = 8 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{7}{8}$ „să”: cjs, sub ne);

6 = 7 = PS, en, neexcl, pz, s (6), dezv (7), af; ($\frac{5}{6,7}$ „că”: cjs, sub ne; 6-7 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{7}$ = „că”).

4. Eu te *văd* răpit de farmec ^{1/}

(Cum) *îngâni* cu glas domol ^{2/} (XIII, 2, 228):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = PS, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „cum”: adv s, rel, m).

5. Parcă-l *văd* pe astronomul cu al negurii repaos, ^{1/}

(Cum) ușor, ca din cutie, *scoate* lumile din chaos ^{2/}

(Și) (cum) neagra veșnicie ne-o *întinde* ^{3/} (și) $\sqrt{\text{ne-nvață}}$ ^{4/}

(Că) epocile se-*nșiră* ca mărgelile pe ață ^{5/} (XIII, 3, 42):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = PS, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2,3,4}$ „cum”: adv s, rel, m; 2-3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ „cum”);

5 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „că”: cjs, sub ne).

B. Texte de analizat:

1. Aici însă m-am trezit deodată că sunt departe de casă, că mi-e frig și că, dacă aș vrea să mă întorc, aș putea să îngheț pe drum și să mor, fiindcă nimeni nu mă putea lua și duce în spinare (XXI, 320);

2. Mâncam seara împreună la mine, lângă divanul larg, pe o măsuță joasă și o priveam fericit cum își plimba mâinile pe olanda feții de masă, căci totul căpăta viață când era ea acolo (XIX, 498);

3. Pentru că toți erau de față ca să mă vadă,
ca să mă vadă cum mă voi comporta, cum voi răspunde,
ba mai mult decât atât, cum voi fi în stare să fiu,
nici eu nu m-am lăsat mai prejos (XXIV, 206);
4. Nu, mare actor era el, Hitler, numai el știa să monteze și să joace în așa fel o comedie, încât omenirea să-l creadă că a fost și este animat de cele mai bune intenții, chiar și atunci când în văzul tuturor a călcat în picioare toate tratatele (XXI, 225);
5. Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște câinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc (XII, 188).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (CI)

Exprimat prin;		Unde? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	G	<i>Deasupra frunții tale</i> e-un mândru cerc de stele (XIII, 1, 229); <i>Aștepta credincios îndărătul lui</i> (XI, 57); <i>Să rămâie singur în fața a o mie de oameni</i> (XIX, 188).
	D	<i>Uneori se oprea locului</i> (XXII, 73); <i>Deasupra-mi</i> crengi de arbori se întind (XIII, 2, 50); <i>Tânărul stătu locului</i> nemișcat (XI, 8).
	Ac	<i>Luna, scoțând capul de după dealuri</i> , se legăna în văzduh (XII, 39); <i>În mine</i> era o foială de șerpi (XIX, 12); <i>Vulturii porniți la ceruri pân' la ramuri</i> nu ajung (XIII, 3, 45).
Adverb de loc		<i>Umbla de colo până colo</i> fără rost (XXII, 73); <i>Se aude dinlăuntru</i> un glas de femeie bătrână (XII, 50); <i>Tot mergând înainte</i> , a ajuns <i>acasă</i> (XII, 132); <i>Un cocoș se auzi foarte pe aproape</i> (XI, 23); <i>Satul se pierduse undeva în depărtare</i> (XXII, 78); <i>La început nu-și dădu seama unde se afla</i> (VIII, 119); <i>Unde</i> stătea deci D-zeu, <i>unde</i> erau raiul și iadul? (XX, 30).

A. Texte analizate:

- Din tavan, deasupra sofalei, în dreptul marginii ei exterioare, atârnav nenumărate candelă de argint (XI, 58):
din tavan = Cl → scs, n, sg, Ac, neart, ps „din“;
deasupra sofalei = Cl → scs, f, sg, G, ahe „i“, pc „deasupra“;
în dreptul marginii = Cl → scs, f, sg, G, ahe „i“, lp „în dreptul“.
- Avioanele au coborât la patruzeci de metri (XXII, 96):
la patruzeci = Cl → nlcc, Ac, ps „la“ (în versiune sintactică).
- Îi aducea piroane, vopsele, pensule, nimicuri dibuite cine știe pe unde (XI, 343):
cine știe pe unde = Cl → ladv, (= „de pe undeva“) neh, l.
- Deasupra-mi stele tremură prin ramuri (XIII, 2, 250):
deasupra-mi = Cl → pron pers 1, sg, D, neac, pc „deasupra“;
prin ramuri = Cl → scs, f, pl, Ac, neart, ps „prin“.
- Mai stai și tu locului și mai gândește-te când întrebi (XXII, 59):

locului = Cl → scs, n, sg, D, ahe „lui“.

6. Felix se simți mai aproape de Otilia aici în odaie (XI, 55):

aici = Cl → adv s, apr, l;

în odaie = Cl → scs, f, sg, Ac, neart, ps „în“.

7. Dar în jurul meu rămâne lumină (VII, 65):

în jurul meu = Cl → adj pron pos: op „jurul“ (n, sg, Ac); Pos; pers 1, sg.

8. Femeia își mișcă capul în dreapta și-n stânga deasupra pânzei (IV, 12):

în dreapta = Cl → ladv, pz, l;

-n stânga = Cl → ladv, pz, l; (coord prin „și“: cjs, co cop);

deasupra pânzei = Cl → scs, f, sg, G, ahe „i“, pc „deasupra“.

9. Există o lume în afara mea (VIII, 79):

în afara mea = Cl → adj pron pos: op reprezentat de ahe „a“ (f, sg, Ac); Pos; pers 1, sg.

10. Căsuța Ioanei ²/, (unde) stau ¹/, e retrasă spre stânga ²/ (XIX, 167):

unde = în prop: Cl → adv s, rel, l; în frază: $\frac{PP}{AT}$;

spre stânga = Cl → ladv, pz, l.

B. Texte de analizat:

1. În fața cârciumei, pe prispă și în uliță, pâlcuri-pâlcuri de oameni închinau (XXIII, 1, 37);

2. Locuiesc la marginea / Unei iubiri/

La mijlocul ei / Trăiește credința mea (XXV, 193);

3. Și odată zboară calul lui Harap-Alb până la nouri; apoi o ia de-a curmezișul pământului, pe deasupra codrilor, peste vârfurile munților, peste apa mărilor și după aceea se lasă încet-încet într-un ostrov mândru din mijlocul unei mări, lângă o căsuță singuratică (XII, 93);

4. Artileria trage la vreo douăzeci de metri în stânga (XIX, 269);

5. A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pârăul Cârjei și Cotârğaș, până ce am ajuns la Broșteni (XII, 165);

6. Nu mai sta locului cum nu stă apa pe pietre (XII, 57);

7. Deasupra-mi teiul sfânt / Să-și scuture creanga (XIII, 3, 87);

8. Felix e prea departe de Universitate (XI, 95);

9. Paraschiv și Nilă nu erau acasă, pleaseră nu se știe unde (XXII, 156);

10. Ochii ei (...) fixau pierduți un obiect situat dincolo de el (VIII, 74);

11. Ieșiseră de tot din pădurea de stejari și se apropiaseră de sat, dar nu mergeau într-acolo, ci înapoia lui, spre dunele de nisip (IV, 17);

12. E o lume care-n jurul soarelui a pus inele (XXIV, 10);

13. Sau era un ostaș în permisie, un țăran care venea cine știe de unde și se ducea cine știe încotro? (XXI, 234);

14. Șirul de bărbați / (...) se termină undeva, dincolo de stele (XXIV, 15);

15. Înapoi spre mine însumi alerg,
smulgându-mă de pretutindeni,
smulgându-mă de dinaintea mea,

dinapoia mea, din dreapta și
din stânga mea, de deasupra și
de dedesubtul meu (XXIV, 85).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (CL)

Elemente introductive:	Unde? Exemple:
unde, încotro... oriunde, orișunde, orincotro ...	<i>Pe unde se ducea</i> , tot în gol umbla (XII, 60); <i>Mi-a spus să plec unde-oi ști</i> (IV, 23); <i>Și mergând el încotro îi arătase</i> , pe la prânzul cel mare, iaca vede niște curți (XII, 320); <i>De unde vin eu</i> / Nu lipsește decât moartea (VII, 53); Iar tu, Hyperion rămâi / <i>Oriunde ai apune ...</i> (XIII, 3, 113); <i>Unde sunt mai multe flori sunt mai puține războaie</i> (XXV, 342).

A. Texte analizate:

1. Prin gândurile mele căile se Țes

Mereu, ^{1/} (pe unde) spinii *mi-am cules*, ^{2/}

(De unde) corbii-nvăluți de ploaie

Ridică

Pe aripe blestemul ^{3/} (III, 61):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „pe unde”: adv s, rel, l, ps „pe”; $\frac{1}{3}$ „pe unde”: adv s, rel, l, ps „de”; 2-3 co juxt).

2. Am rămas pe loc clipe îndelungi, nedumerit: ^{1/} (de ce) *nu voisem* ^{2/} (să) *merg* pe acolo ^{3/} (pe unde) *dorise* ea ^{4/} (XX, 92):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = AP, en, neexcl, pz, dezv, neg, r; ($\frac{1}{2}$ „de ce”; pron rel-int, inv, ps „de”);

3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”; cjs, sub ne);

4 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „pe unde”: adv s, rel, l, ps „pe”).

3. Acolo-n munți, ^{3/} (unde) și brazii

se prostern, jnepeni, pe pământ, ^{1/}

și norii *se preling*, pe piatră, ^{2/}

Bate-n vârtejuri un cuvânt ^{3/} (VII, 62):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{1-2}$ „unde”: adv s, rel, l; 1-2 co juxt; $\sqrt{2}$ = „unde”).

4. S-a pus el ^{1/} *nu-i* vorbă, ^{2/} *luntre și punte* ^{1/} (ca să)-și vâre codița cea bârligată undeva, ^{3/} (dar) *degeaba i-a fost* ^{4/} (că) ^{6/} (pe unde) *se ducea* ^{5/} tot în gol *umbla* ^{6/} (XII, 60):

1 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (4), af, r; (1-4 „dar”: cjs, co, ad);

2 = PPi, en, neexcl, pz, s, af;

3 = CSp, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{1}{3}$ „ca să”: cjc, sub sp);

5 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{6}{5}$ „pe unde”: adv s, rel, l, ps „pe”);

6 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af, r: ($\frac{4}{6}$ „că”: cjs, sub ne).

5. *Rămâi de-acum sănătos* ^{1/} (că) eu *mă duc* ^{2/} (de unde) *am venit* ^{3/} (XII, 77):

1 = PP, en, neexcl, imp, dezv, af, r;

2 = CZi, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{1}{2}$ „că”: cjs, sub ne);

3 = CL, en, neexcl, pz, dezv, af: ($\frac{2}{3}$ „de unde”: adv s, rel, l, ps „de”).

B. Texte de analizat:

1. Căci unde-ajunge nu-i hotar

Nici ochi spre a cunoaște,

Și vremea-ncearcă în zadar

Din goluri a se naște (XIII, 3, 111);

2. Plecară toți marii reporteri ai ziarului, după ce, dezamăgiți, trebuiră și ei să-și scoată pistoalele și muniția din buzunar și să le pună pe loc de unde le luaseră (XXI, 232);

3. După întâlnirea din parc, începui să mă văd cu fostul judecător regulat, și anume sâmbătă seara, și întotdeauna la el acasă, unde în fața televizorului și la un pahar de vin, precedat de servicii pe care ni le servea soția lui, vedeam seriale englezești sau americane care ne distrau cum nu se mai poate, și apoi începeam să trecem în revistă viața orașului (XX, 272);

4. Curge izvorul,

Grâul răsare

Acolo pe unde

Trec urmele tale (XXV, 61);

5. Ia, mâne dimineață, cum s-a miji de ziuă, să te scoli și să apuci încotro-i vedé cu ochii; și ce ți-a ieși înainte întâi și-ntăi, dar a fi om, da șerpe, da, în sfârșit, orice altă jivină a fi pune-o în traistă și adă acasă: vom crește-o și noi cum vom pute, și acela să fie copilul nostru (XII, 42).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP (Ct)

Exprimat prin:		Când? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral...	G	În timpul mesei fu pomenit numele agentului (XXII, 41); Cât praf de flori nu cerne vântul <i>de-a lungul zilelor</i> de vară? (II, 9).
	Ac	Aici nu mai stă nimeni / <i>De douăzeci</i> de ani (III, 75); <i>Odată cu ele</i> ar arde și lumea (VII, 8); Greierii cântă <i>numai în somn</i> (VII, 114); A stat așa <i>vreo jumătate</i> de ceas (XI, 369).
Adjectiv		Încă <i>de mic</i> / Te cunoșteam pe tine (XIII, 3, 110); Ai fost traumatizat <i>de mic</i> (VIII, 24).
Adverb		<i>Adesea</i> nu putea dormi (XI, 51); Vor fi judecați <i>în curând</i> (VII, 39); Un crin <i>din când în când</i> se-ndoaie (II, 7); <i>An cu an</i> împărăția tot mai largă se sporește (XIII, 3, 45); <i>Cândva</i> arborii aveau ochi (VII, 66).
Verb	Gerunziu	Boierul, <i>văzând</i> aceasta, s-a mirat cumplit (XII, 25); <i>Căzând</i> jos, cu mare strășnicie s-a cufundat în fundul pământului (XII, 39).
	Infinitiv	Făcurăm, <i>înainte de a ne despărți</i> , câțiva pași împreună (XX, 248); <i>Până a nu se întrupa și a se face om</i> , au trimis în lume prooroci (XV, 4).

A. Texte analizate:

- Vom muri deodată sau unul va purta încă o vreme
Cadavrul celui alt lipit de el (VII, 69):
deodată = Ct → adv c, pz, t;
(încă) o vreme = Ct → scs, f, sg, Ac, an „o“, sadv „încă“, ffs.
- Umblau toată ziua în halate, iar seara dansau în cămăși albe (XIX, 374):
ziua = Ct → scs, f, sg, Ac, ahe „a“;
seara = Ct → adv s, pz, t.
- Încă de tinere unele fete aveau pe chipul lor ceva muieresc (XXII, 144);
(încă) de tinere = Ct → adj s, pz, v4f, gn „fete“ (f, sg), Ac, ps „de“, sadv „încă“, ffs.
- Mâine vom sta de vorbă mai mult (XI, 22):
mâine = Ct → adv s, pz, t;
mai mult = Ct → adv s, neh cant, csup.
- Aveam în casă o pisică, / Era sălbatică de mică (XVII, 40):
de mică = Ct → adj s, pz, v3f, gn „o pisică“ (f, sg), Ac, ps „de“, poz.
- Felix își aminti propunerea izolată a lui Pascalopol din timpul mesei (XI, 82):
din timpul mesei = Ct → scs, f, sg, G, ahe „i“, lp „din timpul“.
- Nu putem să nu ne gândim bine înainte de a întreprinde un gest (XX, 248):
înainte de a întreprinde = Ct → vsppt, cj 3, Act, Inf, prez, af, lp „înainte de“.
- Acum, gândindu-mă, mă simțeam și mai întărit în ea (XX, 249):
gândindu-mă = Ct → vsppt, cj 4, Refl Ac, Ger, af;
- O să trebuiască să te gândești de șapte ori înainte de a rosti un cuvânt (XV, 61):
de șapte ori = Ct → nla;

înainte de a rosti = Ct → vspt, cj 4, Act, Inf, prez, af, lp „înainte de“.

10. Când ești tânăr, ^{1/} n-ai bani, ^{2/} și ^{4/} (când) ești bătrân ^{3/} (...) te pândesc rudele ^{4/} (XI, 261):

când = în prop: Ct → adv s, rel, t; în frază: $\frac{PP}{CT}$.

B. Texte de analizat:

1. Zilnic râde, zilnic cântă, / Veselia ei te-ncântă (XVII, 37);
2. Acum treizeci de ani, în 1907 (...) nu se gândise (XXII, 48);
3. Concomitent cu privirea, râsul Magdalenei explodează (VIII, 79):
4. O săptămână, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decât de aventura asta (X, 95);
5. A trecut, nu știu când, la alte chestii (XIX, 160);
6. Îi spuse că poate să lipsească și ziua și noaptea (XI, 45);
7. Vorbiră în timpul jocului de toate (XI, 419);
8. A treia zi însă, cu câteva ore înainte de a o revedea, sufletul meu se golea insesizabil (XX, 179);
9. Oricând l-ai lua mai curând funcționar comercial decât slujitor al artei (XIX, 290);
10. La început nu-mi venise să cred, dar, ascultându-l atent, multă vreme a trebuit să accept că sunt acasă numai de o oră (VIII, 79).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (CT)

Raportul		Elemente introductive	Când? Exemple:
Anterioritate		până când (ce, să), înainte să ...	Otilia nu slăbi vigilența <i>până ce nu sfârși prăjitura</i> (XI, 20); <i>Până când sar oamenii, până nu știu ce, și casă și motan și tot se făcuse scrum</i> (XII, 75).
Simultaneitate	Moment	(chiar) când; (tocmai) când ...	<i>Când nici nu gândești</i> , atunci te trânteste (XII, 72); Ar fi fost caraghios să mori tocmai atunci <i>când toate armatele încetaseră focul</i> (XX, 130).
	Durață	în timp ce, în vreme ce, câtă vreme, pe când ...	<i>Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri</i> / Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri (XIII, 3, 38); Ale ei erau naturale <i>în timp ce eu tăceam</i> (XX, 242).
	Repetare	Oricând, de câte ori, ori de câte ori...	Mama se închină <i>ori de câte ori se așază și se scoală de la masă</i> (XX, 28); Continua să mă facă să privesc în jurul meu <i>ori de câte ori mă oprea pe stradă</i> (XIX, 299).
Posterioritate		După ce, îndată ce, de când, imediat ce, cum.	<i>Cum zice</i> , și vine la ușă: și <i>cum vine</i> , și începe (XII, 15); Nu aș putea să cer lui D un serviciu, acum, <i>după ce fusesem prietenoasă cu el</i> (XIX, 311); Amară-i este limba <i>de când nu-i la putere</i> (I, 358).

A. Texte analizate:

1. Veni și soțul, ^{1/} se arată încântat și generos, ^{2/} comandă de băut, ^{3/} se scandaliză la ideea ^{4/} (ca Titi să) plece așa de repede ^{5/} (și) ^{6/} (când), după o noapte de băutură, constatară ^{6/} (că) s-a făcut ora patru dimineața, ^{7/} toți sfătuiră pe Titi ^{8/} (să) rămână ^{9/} (până) se face bine ziuă ^{10/} (XI, 312):

1 = 2 = 3 = 4 = 8 = PP, en, neexcl, pz, s(1), dezv (2, 3, 4, 8), af, r (4, 8); (1-2-3-4, co juxt; 4-8 „și”: cjs, co cop);

5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „ca ... să”: cjc, disc, sub ne);

6 = 10 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r (6); ($\frac{8}{6}$ „când”: adv s, rel, t; $\frac{9}{10}$ „până”: cjs, sub sp);

7 = 9 = CD, en, neexcl, pz, s(9), dezv (7), af, r (9); ($\frac{6}{7}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{8}{9}$ „să”: cjs, sub ne).

2. Face-vom ^{1/} (ce) face frunza ^{2/} (când) prin codru vântul geme ^{3/}

(Ori) vom face ca izvorul ^{4/} (când) aruncă spuma lui,

Scăpărând argint din undă pe verdeța crângului; ^{5/}

(Ori) să facem ca securea ^{6/} (când) fieru-n copaci lovește ^{7/}

(Iar) √ copacul nu se lasă, luptându-se bărbătește ^{8/} (XVI, 227):

1 = 4 = 6 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (4, 6), af, r; (1-4-6 „ori”: cjs, co di);

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „ce”: pron rel-int, inv);

3 = 5 = 7 = 8 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{6}{7-8}$ „când”: adv s, rel, t; 7-8 „iar”: cjs, co ad; √8 = „când”).

3. Azi în institut, de exemplu, ^{3/} (când) se schimbă prietenii asemeni cămășilor, ^{1/} (când) micul interes domină totul, ^{2/} era firesc ^{3/} (să) părem ciudați, ^{4/} (să) indispunem ^{5/} (VIII, 31):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{1-2}$ „când”: adv s, rel, t; 1-2 co juxt);

4 = 5 = SB, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{3}{4-5}$ „să”: cjs, sub ne; 4-5 co juxt).

4. Se poate crede ^{1/} (că) vreodată ^{3/} (ce) e foc sacru ^{2/} se va stinge ^{3/} (Când) frunza ca și mai nainte șoptește frunzei ^{4/} (ce) atinge, ^{5/} (Când) stea cu stea vorbește-n culmea diamantinului abis, ^{6/} Izvorul (când) s-argintuiește de alba lună ^{7/} (care)-l ninge, ^{8/} (când) zboară freamete de aripi în fundul cerului deschis? ^{9/} (XVII, 42):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{3}$ „că”: cjs, sub ne);

2 = SB, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{2}$ „ce”: pron rel-int, inv);

4 = 6 = 7 = 9 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r (4, 7); ($\frac{1}{4-6-7-9}$ „când” adv s, rel, t; 4-6-7-9 co juxt);

5 = 8 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „ce”: pron rel-int, inv; „care” pron rel-int, N).

5. Când a început ^{1/} (să) aibă copii, ^{2/} ea și uitase pe Simion ^{3/} (și) ^{5/} (când) a avut copii mai mulți, ^{4/} trecea de la unul la altul ^{5/} (XI, 323):

3 = 5 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (3-5 „și”: cjs, co cop);

1 = 4 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r (1); ($\frac{3}{1}$, $\frac{5}{4}$ „când”: adv s, rel, t);

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne).

6. La noi omul ^{2/} (cât) îi viu ^{1/}
 Cântă și pentru pustiu ^{2/};
 Numai (când) e mort ^{3/} nu cântă ^{4/}
 (Dar) și-atuncea stă ^{5/} (și) ascultă ^{6/} (XXV, 346):
 2, 4, 5, 6 = PP, en, neexcl, pz, s (4, 6), dezv (5, 6), af (2, 5, 6), neg (4), r (2, 4);
 (2-4 co juxt; 4-5 „dar”: cjs co ad; 5 - 6 „și” cjs, co cop);
 1, 3 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$ „cât”: adv s, rel, t; $\frac{4}{3}$ „când”: adv s, rel, t);
 2-3 co juxt; 3-4 „și”: cjs, co cop).
7. Când s-a terminat seceta, ^{1/} (după ce) a plouat ^{2/} (cât) a plouat, ^{3/} am ieșit și eu
 la marginea satului spre locul ^{4/} (unde) rămăsese casa părăsită a lui Fuierea ^{5/} (IV, 34):
 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;
 1 = 2 = 3 = CT, en, neexcl, pz, s (2), dezv (1, 3), af, r (2); ($\frac{4}{1}$ „când”: adv s, rel,
 t; $\frac{4}{2}$ „după ce”: lcj, sub sp; 1-2 co juxt);
 5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „unde”: adv s, rel, l).
8. Când s-a născut Ptolomeu, ^{1/}
 pământul nu era în nici un fel, ^{2/}
 (când) a murit ^{3/}
 pământul era drept ca palma ^{4/} (XXIV, 129):
 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (2), dezv (4), af, r;
 1 = 3 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ „când” adv s, rel, t).
9. Eu îl primeam bucuroasă ^{1/} (când) eram singură, ^{2/} (dar) ^{5/} (când) se întâmpla ^{3/}
 (să) am lume la ceai, ^{4/} era atât de deplasat, ^{5/} (că)-mi era milă de el ^{6/} (XIX, 299):
 1 = 5 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (1-5 „dar”: cjs co ad);
 2 = 3 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r (3); ($\frac{1}{2}$, $\frac{5}{3}$ „când”: adv s, rel, t);
 4 = SB, en, neexcl, pz, dezv, af, ($\frac{3}{4}$ „să”: cjs, sub ne);
 6 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „că”: cjs, sub ne).
10. Cât ținut acest tratament oriental, ^{1/} Dinu se ocupa cu mustățile sale cele negre,
^{2/} (pe care) le răsucea ^{3/} (și) √ le netezea cu multă grație; ^{4/} (iar) ^{7/} (după ce) veni
 cafegiul ^{5/} (și) √ luă feligeanul, ^{6/} Dinu zise cu o delicatețe prefăcută: ... ^{7/} (XIV, 80):
 2 = 7 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (2-7 „iar”: cjs, co ad);
 1 = 5 = 6 = CT, en, neexcl, pz, s (5), dezv (1, 6), af: ($\frac{2}{1}$ „cât”: pron rel-int, sg,
 Ac: $\frac{7}{5-6}$ „după ce”: lcj, sub sp; 5-6 „și”: cjs, co cop; √6 = „după ce”);
 3 = 4 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3-4}$ „pe care”: pron rel-int, Ac, ps „pe”;
 3-4 „și”: cjs, co cop; √4 = „pe care”).

B. Texte de analizat:

1. După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul de boier care nu l-a lăsat să piară de
 foame pe drumuri și după ce și-a luat rangul de pitar la care nu este vătaf de curte care
 să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului său tocmai
 atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul (XIV, 9);
2. Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
 Nici sâmburul luminii de viață dătător,
 Nu era azi, nici mâine, nici ieri, nici totdeauna,

Căci unul erau toate și toate erau una;
Pe când pământul, ceriul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată,
Pe-atunci erai tu singur (XIII, 2, 256);

3. Dimpotrivă, simțeam o furie împotriva ei când, îndată după masă, se ridica și dracu știe ce făcea la bucătărie cu servitoarea în timp ce aş fi dorit să lase totul baltă și să mai stăm de vorbă (XX, 240);

4. Ba, mi-a spus că și după ce nemții fuseseră înfrânți la Berlin, și tot mai rezistau în acei munți și că ar fi fost caraghios să mori tocmai atunci când toate armatele încetaseră focul (XX, 130);

5. Acum când am văzut sentimentul Emiliei, când, potolită și pătrunsă de importanța talentului ei, așteaptă un cuvânt de la mine, eu să-i spun, de pildă, calm și firesc că ar fi bine să se lase de teatru și să se apuce de croitorie, însă nu de croitorie fină, sau, și mai bine, să se facă vânzătoare de cămăși (XIX, 331);

6. După ce ciocoiul se împacă cu conștiința sa în privința lașității ce voia să comită și după ce își făcu toate dresurile cu unul dintre consoli, porunci să înhame armăsarii la butcă și se duse la Colintina ca să se prezinte înaintea lui Ipsilant (XIV, 176);

7. Am vrut s-o fac de două ori, o dată când am intrat, dar m-am reținut fiindcă aveai aerul că nici nu mă cunoști, și a doua oară când ai formulat tu celebra idee că Artimon o iubește pe Tamara fiindcă n-o iubește (XX, 294);

8. Mai degrabă putem spune că acest om și-a găsit în sânul poporului german elemente pe care le-a selecționat și cu ajutorul cărora a pus stăpânire pe alții și nu i-a lăsat din mâini până nu i-a adus la înfrângerea totală, după ce i-a biciuit mai întâi să obțină strălucitoare victorii și să comită nesfârșite crime (XXI, 146);

9. După ce pleca boierul de la curte, se ducea la vâtaful și-i făcea o mulțime de lingușiri; apoi după ce-și spăla filigenele de cafea și curăța bine ciubucele, se închidea în camera sa și se da cu totul la citire (...) până la ora prânzului când, după obiceiul său, se așeza pe treptele scării de la intrarea casei cu câte o carte în mână, până ce venea stăpânul său (XIV, 36);

10. Și ce luptă trebuiește din ce sunt să fiu iar visul
Și ce crude suferințe până ce să trec abisul
Ce desparte veșnicia de un trai și lung și mic,
Până ce, uitând de lupta ce-o dusei cu nenorocul
Să-ncetez să mai fiu timpul și să nu mai fiu nici locul
Și să pot să fiu din toate fără ca să fiu nimic (XVII, 49).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (Cm)

Tipuri	Exprimat prin:	Cum? În ce fel? Exemple:
pro- priu-zis (Cmpz)	Substantiv (pronume)	D Inginerul râdea în <i>hohote</i> (XX, 57); Mirosea a <i>ciorbă</i> de pește și a <i>ștevie</i> (XVIII, 7); Existența mea fusese clasată (...) <i>conform aprecierilor</i> infailibile ale unor astfel de oameni (IV, 223); Laudele lor, desigur, m-ar mârni <i>peste măsură</i> (XIII, 3, 43); Viața se scurgea aici <i>fără conflicte</i> mari (XXII, 1); Se desfășura <i>conform unui amestec</i> de datini (XVIII, 82).
		Ac
	Numeral	<i>Unul câte unul</i> , copiii intrară în tinda casei (XXII, 13).
	Verb	Infinitiv Conduceau pe călăreți (...) <i>fără a-i expune</i> la cel mai mic pericol (XIV, 210); A născut pruncul <i>fără a simți</i> cătuși de puțin durerile facerii (XII, 56).
		Gerunziu Bătrânul, după ce-l privi <i>clipind</i> (...) zise (XI, 8); Cobor <i>alergând</i> (XXIV, 195).
	Adverb	Alergam <i>atât de repede</i> (XXIV, 258); Se uită <i>lung și galiș</i> la cucoane (X, 9); Să ne privim <i>nesățios</i> / Și <i>dulce</i> toată viața (XIII, 3, 109).
	Interjecție	Și odată pornesc ei <i>teleap, teleap, teleap</i> ! (XII, 112); <i>Hip, hip!</i> – curg iazmele întruna (XVII, 97).
de mă- sură (Cmm)	Substantiv, numeral	Mi-au dat <i>cu o sută</i> de franci <i>mai mult</i> (XI, 31); Dăduseră dublul <i>cu cincizeci</i> de lei (XXII, 48); Suntem mai dincoace <i>cu vreo două-trei zile</i> (XII, 225).
com- pa- ra- tiv (Cmc)	Substantiv, pronume, numeral, adjectiv, verb, adverb	Mănâncă toată ziua <i>ca un trântor</i> (XI, 48); El fura <i>ca un tâl-har</i> de codru și cheltuia <i>ca un nebun</i> (XIV, 92); E cu un cap mai presus <i>decât el</i> (XX, 57); Spusei mai mult trist <i>decât enervat</i> (VIII, 37); Lumea e bogată, mai bogată <i>ca oricând</i> (XIX, 458); Mai bine a cânta <i>decât a plânge</i> ; Era cel mai în vârstă <i>dintre toți</i> .

A. Texte analizate:

- Îl privi fără excesivă cordialitate (XI, 12):
fără... cordialitate = Cmpz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „fără”.
- Stima lui pentru Otilia creștea pe măsura conviețuirii lui cu ea (XI, 43);
pe măsura conviețuirii = Cmm → scs, f, sg, G, ahe „i”, lp „pe măsura”.
- Și ar tremura / Tainic în frunziș / Și te-ar săruta / Pe furiș (XIII, 3, 99):
pe furiș = Cmpz → ladv, pz, m, fgc.
- Poți auzi ca într-un ghioc / Cum le spun strămoșii noștri (XXV, 192):
ca într-un ghioc = Cmc → scs, n, sg, Ac, an „un”, ps „într-”, comp „ca”;
cum = în prop: Cmpz → adv s, rel, m; în frază: $\frac{PP}{CD}$.
- Și șovâlc, șovâlc, șovâlc! se înfățișează înaintea Sfintei Duminici (XII, 52):
șovâlc, șovâlc, șovâlc = Cmpz → Int s, on (repetiție).
- Eu, de exemplu, sunt mai deștept decât toți din institut (VIII, 56):

decât toți = Cmc → pron neh, cant, m, sg, Ac, comp „decât“.

7. Talentul se descoperă, conform celor știute, în felul următor (XIX, 291):

conform celor = Cm pz → pron dem dep, fr, pl, D, ps „conform“;

în felul = Cmpz → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „în“.

8. Călca acum din ce în ce mai repede (IV, 22):

din ce în ce mai repede = Cm pz → adv s, pz, m, csup (progr).

9. Mergeam înainte târându-mi picioarele (...) oprindu-mă periodic pentru a-mi drege răsuflarea (VIII, 98):

târându-mi = Cmpz → vspt, cj 4, Refl D, Ger, af;

oprindu-mă = Cmpz → vspt, cj 4, Refl Ac, Ger, af.

10. Și-n urma lor a rămas goală baracă

mirosind a obiele, a țigări strivite, a fereastră închisă (XXIV, 40):

a obiele = Cmpz → scs, f, pl, Ac, neart, ps „a“;

a țigări = Cmpz → scs, f, pl, Ac, neart, ps „a“;

a fereastră = Cmpz → scs, f, sg, Ac, neart, ps „a“.

B. Texte de analizat:

1. Bătrânul mânca cu mare lăcomie, vârând capul în farfurie, în vreme ce Otilia gusta cu indiferență (XI, 31);
2. Eu nu intru la idee cu una cu două (X, 54);
3. Nu se poate călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de azi (XII, 78);
4. Fetițele cele mici se jucau de-a ascunselea și de-a baba oarba (XIV, 90);
5. O să iei doctoriile astea de trei ori (XXII, 213);
6. Iar noaptea toată deodată miroas-a dragoste și-a moarte (II, 7);
7. Ei sunt tot așa de fericiți ca și confrății noștri (VIII, 61);
8. E cu mult mai rău decât bolnav (XIX, 565);
9. Aici – zise diaconul răcnind (IV, 21);
10. Dar logic, ce ar putea sau ce ar fi putut să se întâmple (VIII, 144);
11. Făcu un gest (...) parcă pentru a-l reînchega și a-i da posibilitatea să se retragă mai conform cu politețea (IV, 220);
12. Prea repede nu veni / pasărea vei stârni (XXV, 116);
13. Două iepe, albe ca zăpada și iuți ca focul, se sprijineau mai totdeauna de oiștea căruței (XII, 229);
14. Și mă bagă în colivie / Mai mult moartă decât vie (XII, 293);
15. Nu știu: răsare iarba, / Mai curg pe văi izvoare? /
Departa ești de mine / Cum Luna e de Soare (XXV, 117);
16. După faptă și răsplată (XIV, 211);
17. Râdea în hohote, fără nici o jenă și nici o rușine (XX, 103);
18. Nu-i vorbă că acestea se întâmplă mai mult noaptea decât ziua (XII, 236);
19. Fenia vorbea din ce în ce mai rar și mai încet (IV, 14);
20. Unul singur dintre gloanțele astea (...) ar fi fost tot atât pentru oricare dintre noi cât un naufragiu pe ocean, cât un cutremur catastrofal, cât sfârșitul lumii (XIX, 264).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD (CM)

Tipuri	Elemente introductive:	Cum? În ce fel...? Exemple:
Pro-priu-zisă (CMpz)	- cum, după cum, precum; - fără să...	Răul pieri așa cum apăruse și fără să lase urme (XX, 375); Plecase (...), însă nu pentru studii, cum pretindea (XI, 266); Nu trăiești întotdeauna precum gândești.
Comparativă	Reală (CMcr)	- cum, după cum, precum; - decât ... Sufletul mi-e așa curat / Cum gândul tău îl vreal / Cum inima iubirii tale-l crede (VI, 33); Mi-e somn așa cum li-e somn / fructelor toamna (VII, 79); Decât să trăiești murind, mai bine să mori trăind (XXV, 339).
	Ireală (CMci)	- ca și cum, ca și când... - parcă, de parcă - de zici că... Dar nu sărea nimeni, ca și cum toți ar fi vrut să vadă (XXIII, 1, 40); Nu se auzea nimic, ca și când casa ar fi fost pustie (XXII, 24); Chiscăneanu privea (...) parc-ar fi venit să fixeze prețul (XVIII, 101).
De măsură CMm	Pro-priu-zisă	- cât, pe cât... - oricât... - ce Și pe cât ochii ți-i alungi / Pe cât ajungi (III, 37); Mai mergeam ce mai mergeam (X, 11); Striga cât îi lua gura că moare de frig (XII, 106).
	Progresivă	- cu cât, de ce pe măsură ce... Și de ce se apropia, de ce lumina mai tare (XII, 101); Pe măsură ce mergea și obosea, sufletul i se calma (XI, 265).

A. Texte analizate:

1. Și ^{2/} (de ce) scutura el mai tare, ^{1/} (de ce)-i dădeau și ei drumul mai afund, ^{2/} (până ce), în sfârșit, a ajuns în fundul iadului ^{3/} (XII, 317):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CMm progr, en, neexcl, pz, s, af ($\frac{1}{2}$ „de ce”: lcj, sub ne);

3 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af ($\frac{2}{3}$ „până ce”: lcj, sub sp).

2. Să fie neagră umbra ^{1/} (în care)-o! fi pierit ^{2/}

(Ca și când) niciodată noi nu ne-am fi găsit ^{3/}

(Ca și când) anii mândri de dor ar fi deșerți ^{4/} (XIII, 2, 269):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r; („să” hortativ introduce PP);

2 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „în care”: pron rel-int, Ac, ps „în”);

3 = 4 = CMci, en, neexcl, opt, dezv, af (4), neg (3); ($\frac{1}{34}$ „ca și când”: lcj, sub, sp; 3-4 co juxt).

3. Și ^{2/} (cum) bate la un organism bolnav pulsul, ^{1/} cu atât mai tari erau zvâcnirile de silă, ^{2/} (cu cât) mai vii fuseseră bucuriile ^{3/} (XIX, 162):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CMPz, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$ „cum”: adv s, rel, m);

3 = CMm progr, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{2}{3}$ „cu cât”: lcj, sub ne).

4. Și- ^{3/} (ntocmai cum) cu razele ei albe luna

nu micșorează, ^{1/} (ci) √ tremurătoare

mărește și mai tare taina nopții ^{2/}

Așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfânt mister ^{3/} (VI, 33):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = CMc, en, neexcl, pz, dezv, af (2), neg (1); ($\frac{3}{1-2}$ „întocmai cum”: lcj, sub, sp; 1-2 „ci”: cjs, co ad; $\sqrt{2}$ = „întocmai cum”).

5. Ființa noastră e la discreția celorlalți, ^{1/} nu apari tu în ochii unuia așa ^{2/} (cum) ești, ^{3/} (ci) $\sqrt{4}$ așa ^{4/} (cum) au reușit alții ^{5/} (să) sugereze o imagine despre tine ^{6/} (XX, 144):

1 = 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af (1, 4), neg (2), r (2, 4); (1-2 co juxt; 2-4 „ci”: cjs, co ad; $\sqrt{4}$ = „apari”);

3 = 5 = CMpz, en, neexcl, pz, s (3), dezv (5), af, r (5); ($\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ „cum”: adv s, rel, m):

6 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „să”: cjs, sub ne).

6. Am ridicat pălăria ^{1/} (și) mi-a răspuns liniștit și cald, ^{2/} (parcă) ne certasem așeară, ^{3/} (de parcă) n-ar fi trecut patru luni ^{4/} (fără să) ne salutăm ^{5/} (XIX, 492):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); (1-2 „și”: cjs, co cop);

3 = 4 = CMci, en, neexcl, pz (3), opt (4), dezv, af (3), neg (4), r (4); ($\frac{2}{3}$ „parcă”: cjs, sub sp; $\frac{2}{4}$ „de parcă”: lcjs, sub sp; 3-4 co juxt);

5 = PS, en, neexcl, pz, s, neg; ($\frac{4}{5}$ „fără să”: lcj, sub ne).

7. Și ^{2/} (pe măsură ce) metroul se apropie de centru ^{1/} observăm chiar în vagonul nostru figuri cunoscute ^{2/} (XV, 9):

2 = PP, en, neexcl, dezv, af, r;

1 = CMm progr, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$ „pe măsură ce”: lcj, sub sp).

8. Măi Birică, prost mai ești ^{1/} zise Moromete în șoaptă, ^{2/} (ca și când) s-ar fi temut ^{3/} (să) nu-l audă vecinul ^{4/} (XXII, 22):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af;

2 = PPi, en, neexcl, pz, dezv, af, r (în plan incident);

3 = CMci, en, neexcl, opt, af, r; ($\frac{2}{3}$ „ca și când”: lcj, sub sp);

4 = CI, en, neexcl, pz, dezv, neg; ($\frac{3}{4}$ „să”: cjs, sub ne).

9. Cuvintele se roteau, ^{1/} se roteau între noi,

înainte și înapoi, ^{2/}

(și) ^{4/} (cu cât) te iubeam mai mult, ^{3/} cu atât

repetam într-un vârtej aproape văzut

structura materiei de la-nceput ^{4/} (XXIV, 30):

1 = 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (2, 4), af, r (4);

3 = CMm progr, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{3}$ „cu cât”: lcj, sub sp).

10. Eram curios ^{1/} (spre ce) zonă se va extinde ^{2/}, $\sqrt{3}$ cu adevărat curios ^{3/} (ca și când) aș fi citit pe viu un roman foileton ^{4/} (și) așteptam a doua zi, nerăbdător, urmarea ^{5/} (XX, 82):

1 = 3 = 5 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (3), r (1, 3); (1-3 co juxt);

$\sqrt{3}$ = „eram”; (3-5 „și”: cjs, co cop);

2 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „spre ce”: pron rel-int inv, ps „spre”);

4 = CMci, en, neexcl, opt, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „ca și când”: lcj, sub sp).

B. Texte de analizat:

1. Gândul că la ora opt seara deschid focul, că în două ore, care totuși vor trece, așa cum au trecut de atâtea ori în viața mea, cum au trecut când așteptam într-o gară, când așteptam la birou, cum aștepti după-amiaza o vizită, mă sfârșește ca o febră uscată (XIX, 171);

2. Murgul scutură din coamă, zboară vesel, fuge sprinten

Și cu cât sălta mai tare, și cu cât mai mult sărea

Mișcarea-i cea furioasă simțeam că mă răcorea (XVI, 293);

3. Porniră spre șosea cu pași iuți, ca și când ar fi avut o țintă, așa cum merg întotdeauna tinerii care în realitate nu au descoperit încă gustul plimbării, dar cu picioare care se pun iute în mișcare, ținta existând în ei înșiși, pe ea o urmăresc și drumul pe care merg nu e decât un decor care nu se mai răsfrânge în viața lor afectivă cum se întâmplă cu cei mai în vârstă (XXI, 376);

4. În pat, în cele câteva minute înainte de somn, refăcând involuntar traseul unei zile, mă oprisem fără să vreau la Gina, însă, cu cât mă străduisem mai mult, cu atât nu izbutisem să-mi amintesc vreun detaliu anatomic, nici măcar râsul ei nu-mi rămăsese în urechi (VIII, 32);

5. Nu se știe cum și în ce fel se stabilise în familie că, decât să iasă toți în lume și să se facă de râs că sunt rău îmbrăcați, mai bine să iasă unul, bine îmbrăcat, iar ceilalți să stea și să nu se ducă nicăieri (XXII, 136);

6. Văzând Făt-Frumos că tovarășii lui sunt așa de fricoși, se hotărî să coboare el singur și le spuse că lui, de ce va scutura mai tare de hârzob, de ce să-i dea drumul mai afund (XII, 317);

7. Se sărută, ah, se sărută ca și cum ar fi

în întuneric, în întunericul cel mai sigur,

că și cum nu i-ar vedea nimeni, ca și cum

soarele ar urma să răsară

luminos (XXIV, 121);

8. Să moară fără să știe că moare, fără să vadă că eu îl lovesc, fără să-și aducă aminte de Dumitru (X, 23);

9. O mai mare pedeapsă decât să vezi asta și să nu poți face nimic nu i se părea că poate fi (XI, 389);

10. Așa credeam, și începui s-o iubesc așa cum arăta, părându-mi-se că am o revelație: trebuie iubită așa cum e și anume așa cum e în prezent și nu cum fusese în trecut (XX, 277).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (Cz)

Exprimat prin:		Din ce cauză? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	G	<i>De dragu-unei copile / S-a rupt din locul lui de sus (XIII, 3, 108).</i>
	D	<i>Datorită receptorilor noștri rudimentari nu le putem vedea (VIII, 95);</i>
	Ac	<i>Tremura ca varga de frică (XII, 17); Pentru aceea îi ziceau clopotarul (XII, 229); Ne luasem din dragoste (XIX, 17); Asta e numai din pricina oboselii (XI, 46).</i>
Adjectiv, adverb		<i>Avea fața roșie de obosită (XXII, 3); El nu mai putea de ostenit (XII, 227); A rupt-o dinadins. De aceea s-a dus vestea despre ele (XII, 95).</i>
Verb	Infinitiv	<i>Îl pedepsise pentru a nu-și fi făcut datoria.</i>
	Gerunziu	<i>Neavând alt chip de ales, tânărul apăsă clanța (XI, 7); Ți s-a făcut frică văzându-mă deasupra ta (VIII, 42).</i>
	Supin	<i>De făcut treabă nu mai cade coada nimănui (XII, 130).</i>

A. Texte analizate:

1. Se afla, nici vorbă, în mijlocul familiei lui, puțin schimbată în fizionomia ei din pricina depărtării și a vârstei (XI, 33):

din pricina = Cz → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, pc „din“.

2. Din cauza asta nici nu puteam să-mi dau examenele la vreme (XIX, 17):

din cauza = Cz → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, ps „din“.

3. Urmează până la sfârșit, zise fanariotul tremurând de mânie și de disperare (XIV, 166):

de mânie = Cz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“;

(și) de disperare = Cz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“; coord „și“: cjs, co cop.

4. O casă în construcție (...) destinată unei bănci, prin reaua tratare a betonului sau din alte cauze, se prăbuși (XI, 343):

prin... tratare = Cz → scs, f, sg, Ac, aha „a“, pc „din“;

(sau) din... cauze = Cz → scs, f, pl, Ac, neart, pc „din“; coord „sau“: cjs, co di.

5. De gingășie tot mai mult mă-ntunec

Și pier de umanism și milă (VII, 12):

de gingășie = Cz → scs, f, sg, Ac, neart, ps „de“;

de umanism = Cz → scs, n, sg, Ac, neart, ps „de“;

(și) milă = Cz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“; coord „și“: cjs, co cop.

6. Și lingurarilor (...) li se lungise urechile de foame, așteptând (XII, 181):

de foame = Cz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „de“.

7. El era (...) cu privire porcină din cauza siguranței (XX, 298):

din cauza = Cz → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, pc „din“.

8. Poate de aceea nu mai așteaptă răspuns (XV, 91):

de aceea = Cz → ladv, dem, cz.

9. O să te dau afară pentru incapacitate (VIII, 58):

pentru incapacitate = Cz → scs, f, sgt, Ac, neart, ps „pentru“;

10. Dând moșioara, am rămas sărac lipit (XIV, 81):

dând = Cz → vsppt, cj l, Act, Ger, af.

B. Texte de analizat:

1. Ba da, doamnă, s-a întâmplat ceva, dar nu din cauza, ci datorită lui (XV, 107);
2. Negăsind, căutând în altă parte, ajunsese pe lângă fostul Palat al Poștelor (XV, 148);
3. Din această cauză el se umplu de o gelozie aprinsă (XI, 111);
4. O, nu te tăia la mână
din greșeală sau dinadins (XXIV, 65);
5. Sângele mi se ridică și se suie în obraz
De ciudă, de-ntărâtare, de durere, de necaz (XV, 256);
6. Ori te țineai cu mâna de inimă, râzând, ori te făcea să-ți sară inima din loc de
frică (XII, 236);
7. E ridicol să fii atât de enervat din pricina unei femei (XIX, 379);
8. Rănit, am fost evacuat într-un spital dinafara frontului (XIX, 319);
9. Iată-mă condamnat pentru neștiință,
pentru plictiseală, pentru neliniște,
pentru nemișcare (XXIV, 71);
10. Curge carnea de pe tine, de puturos ce ești (XVIII, 84);
11. Suntem morți de foame și de sete (XIX, 188);
12. Nu de rău și de hain te-am oprit (XVIII, 105);
13. Țăranii de pe-aici nu prea fac treabă; de aceea vei vedea pe moșie foarte
mulți ardeleni (XI, 81);
14. Ne mâncăm unii pe alții
numai din foame,
din adorație
din structură,
din amor (XXIV, 202);
15. De-amărâtă ce-mi e viața, nu mai știu cum i-aș mai zice (XVI, 287).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ (CZ)

Tipul	Elemente introductive:	Din ce cauză? Exemple:
Di- rectă (CZd)	- din cauză că, din pricină că, pe motiv că, pentru că - că, căci, fiindcă, deoarece, - cum, unde... - juxtapunere	El a venit special <i>pentru că voia</i> / să-mi explice ceva (XXIV, 208); Suferă din pricină <i>că l-a trădat Platonica</i> (XIX, 378); Am închis ochii, <i>căci mi s-au crispat mâinile</i> (XIX, 379); Cum Otilia se îngrijora, o asigură (XI, 76); Studentul îi aminti (...) <i>fiindcă Stănică spusese</i> că n-are bani (XI, 273). Da' cum să nu știu stăpână? <i>Că doar pe acolo m-a purtat dorul și mi-am rupt piciorul</i> (XII, 52). Trebuie să m-ajuti, <i>nu am pe nimeni</i> .
Indi- rectă (CZi)	- că...	Nu mai țipa așa de tare <i>că mă doare capul!</i> (XI, 419); Să te fe- rești de ea <i>că umblă</i> să se mărite și <i>se-ndrăgostește</i> de cine-i iese-n cale (XI, 28); Hai, ieși repede și pornește, <i>că nu-i</i> <i>vreme de pierdut</i> (XII, 92).
Condi- țională (CZc)	- dacă, de... ?(!) - de vreme ce, din moment ce, odată ce... ?(!) - când, cum... ?(!)	Cine ești, / <i>De vii mut și nevăzut ca-n povești?</i> (III, 75); Cum să viu, <i>dacă nu spui</i> când și la ce oră? (XX, 102); Cum să te smulgi de sub influența marilor culturi <i>când chiar tu însuși ca</i> <i>poet nu te-ai putut smulge de sub influența lui Arghezi?</i> (XX, 98).

A. Texte analizate:

1. Asta o roagă ^{1/} (să) vie ^{2/} (să) doarmă la ea ^{3/} (că)-i e urât singură, ^{4/} (căci) bărbatul ei e plecat ^{5/} (XIX, 16):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = 5 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af, r(4); ($\frac{3}{4}$ „că”: cjs, sub ne; $\frac{4}{5}$ „căci”: cjc sub sp).

2. Numai eu știu ^{1/} (să) iubesc ^{2/} (fiindcă) sufletul meu e vacant, ^{3/} (fiindcă) eu n-am iubit încă pe nimeni ^{4/} (XI, 323):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 4 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af (3), neg (4), r (3): ($\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$ „fiindcă”: cjs, sub sp).

3. N-aflai loc ^{1/} (unde) capul în lume (să) mi-l pun ^{2/}

(Căci) n-am avut tăria de-a fi nici rău, nici bun, ^{3/}

(Căci) n-am avut metalul demonilor în vine,

Nici pacinica răbdare a omului de bine, ^{4/}

(Căci) *n-am iubit* nimica cu patimă și jind ⁵/ (XIII, 2, 243):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, neg, r;

2 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „unde”: adv s, rel, l);

3 = 4 = 5 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, neg; ($\frac{1}{3,4,5}$ „căci”: cjs, sub sp; 3-4-5 co juxt).

4. Și ³/ (dacă) durerea *trebuie* stăpânită ¹/ (fiindcă) *îndurerează* și pe alții, ²/ bucuria prea mare *trebuie* și ea stăpânită ³/ (fiindcă) *poate* fi rău înțeleasă ⁴/ (XXII, 171):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CDȚ, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{3}{4}$ „dacă”: cjs sub ne);

2 = 4 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ „fiindcă”: cjs, sub sp).

5. Mai stăi! ¹/ și *nu te bucura* așa de grabă, ²/ (că) încă *ești nemernică* pe aceste locuri ³/ (și) $\sqrt{}$ tot *n-ai scăpat* de primejdii, ⁴/ zise ciocârlanul ⁵/ (XII, 53):

1 = 2 = PP, en, excl (1), neexcl (2), imp, s (1), dezv (2), af (1), neg (2); (1-2 „și”: cjs, co cop);

3 = 4 = CZi, en, neexcl, pz, af (1), neg (2); ($\frac{2}{3,4}$ „că”: cjs, sub ne; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „că”);

5 = PPI, en, neexcl, pz, s, af.

6. Otilia *se ridică* ¹/ (să) *sară* ²/ (și) ⁴/ (cum) Pascalopol *aștepta* cu brațele întinse spre ea ³/ *își dădu drumul*, realizând astfel o scurtă îmbrățișare ⁴/ (pe care) moșierul *încercă* a o mai prelungi ⁵/ (XI, 78):

1 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (2), af, r; (1-4 „și”: cjs, co cop);

2 = CSp, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{3}$ „cum”: adv s, rel, m);

5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „pe care”: pron rel-int, Ac, ps „pe”).

7. *Nu-mi pasă* ¹/ (pentru că) *nu-mi poate păsa*, ²/ (pentru că) voi *nu știți* nimic, ³/ $\sqrt{}$ *nu mă cunoașteți*, ⁴/ $\sqrt{}$ *mă judecați* ⁵/ (și) $\sqrt{}$ *judecați* lumea după câteva detalii exterioare ⁶/ (VIII, 55):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, neg, r;

2 = 3 = 4 = 5 = 6 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af (5, 6), neg (2, 3, 4);

($\frac{1}{2,3,4,5,6}$ „pentru că”: lcj, sub sp; 2-3-4-5 co juxt; 5-6 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4} = \sqrt{5} = \sqrt{6}$ = „pentru că”).

8. *N-am fost supărat* niciodată pe mere ¹/

(că) *sunt mere*, ²/ pe frunze ¹/ (că) *sunt frunze*, ³/

pe umbră ¹/ (că) *e umbră*, ⁴/ pe păsări ¹/ (că) *sunt păsări* ⁵/ (XXIV, 71):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, neg, r;

2 = 3 = 4 = 5 = CZd, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{1}{2,3,4,5}$ „că”: cjs, sub ne).

9. Mi-a spus ¹/ (că) ³/ (dacă) *nu dau* eu importanță lucrului, ²/ o să dea publicul, ³/ (pentru că) scrisoarea *o să se publice* duminică la gazetă ⁴/ (și) $\sqrt{}$ o să fie pusă în cercevea ⁵/ (ca s)-o vază ⁶/ (oricine)-o pofți ⁷/ (X, 76):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

3 = CD, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{1}{3}$ „că”: cjs, sub ne);

2 = CDȚ, en, neexcl, pz, dezv, neg; ($\frac{3}{2}$ „dacă”: cjs, sub ne);

4 = 5 = CZd, en, neexcl, pz, dezv, af, r (5); ($\frac{3}{4,5}$ „pentru că”: lcj, sub sp, 4-5 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{5}$ = „pentru că”);

6 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{5}{6}$ „ca s-“: cjc, sub ne);

7 = SB, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{6}{7}$ „oricine“: pron neh, N).

10. Capul cerbului *are să te strige* până atunci mereu pe nume, ^{1/} (că *să*) *te vadă*, ^{2/} (dar) tu nu cumva *să te îndupleci* de rugămintea lui ^{3/} (și) (*să*) *te ițești* la dânsul, ^{4/} (că) *are un ochi otrăvit* ^{5/} (și) $\sqrt{\quad}$, ^{7/} (când) *l-o pironi* spre tine, ^{6/} *nu mai trăiești* ^{7/} (XII, 99):

1 = 3 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (1, 4); (1-3 „dar“: cjs, co ad; 3-4 „și“: cjs, co cop);

2 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „ca să“: lcj, sub ne);

5 = 7 = CZd, en, neexcl, pz, s (7), dezv (5), r (7), ($\frac{4}{5-7}$ „că“: cjs, sub ne: 5-7 „și“: cjs, co cop; $\sqrt{7}$ = „că“);

6 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{7}{6}$ „când“: adv s, rel, t).

B. Texte de analizat:

1. Într-adevăr, Felix se duse la restaurant fiindcă moș Costache ținu neapărat să fie însoțit, și apoi pretindea că trebuie să închidă casa peste tot cu cheia fiindcă a aflat că umblă niște hoți care se introduc prin case și așteaptă acolo ascunși până când pleacă lumea (XI, 257);

2. Cum tot cearșaful și perna erau prea calde, cum toate cărțile pe care am vrut să le citesc mi se păreau uscate, am coborât către ora cinci în grădină (XIX, 160);

3. Eu, continua ea cu o veselie extraordinară pe chip, deși am cultură, sunt o analfabetă care râd de el că nu poate dormi fiindcă nu găsește aici la noi în oraș două cărți despre care se face vâlvă în Franța și vrea să se ducă la București să le caute (XX, 98);

4. Fu un moment de pauză în care probabil ar fi trebuit să intre Sia pentru că Linei i se păru că vine; ar fi trebuit să intre pentru că Lina ar fi dorit să audă Sia și musturarea ei și bunăvoința lui Rim; sau pentru că vorbele schimbate acolo păreau a-i fi făcut loc să intre (V, 140);

5. La căsătorie nu cugeta deloc, nu numai fiindcă îi era frică de cheltuieli, ci fiindcă își zicea că o femeie care trăiește în casă e prin chiar aceasta o adevărată soție (XI, 399);

6. În ceea ce mă privește, am căzut împreună cu toți ceilalți din acea parte a lumii, sub un asemenea nenoroc și nu văd cum aş constitui o excepție, din moment ce niciodată nu am întâlnit „norocul orb“, atunci când nenorocul se abătu asupra tuturor – din moment ce nu m-a lovit nenorocul în mijlocul celorlalți cruțați (XV, 37);

7. Sunt cea mai frumoasă femeie pentru că-i vânt

Și rochia se zbate disperată să-mi ascundă genunchii,

Sunt cea mai frumoasă femeie pentru că tu

Ești departe plecat și eu te aștept,

Și tu știi că eu te aștept (VII, 3);

8. Noi nu v-am cerut nici o informație de acest gen, pe de o parte fiindcă nu avem nevoie, pe de alta pentru că vă cunoaștem aversiunea față de poliție, oricare ar fi ea (XV, 203);

9. Dacă tot simțeam nevoia să fac o prostie, cum nu-i puteam lua la palme, aveam de ales între asta și un telefon pompierilor (VIII, 22);

10. A urmat o tăcere, căci eu eram literalmente copleșit de această izbucnire a lui, iar Penciulescu asculta, se vede, ce se vorbea la masa lungă din fund, căci cafeneaua dreptunghiulară e destul de mică, încât să se poată vorbi de la orice masă (XIX, 561);

11. Desigur, mă vedea, dar nu se mai uita la mine, și nu pentru că nu voia, ci pentru că eu nu mai existam, îi eram străin (XX, 277);

12. L-am chemat – și a încremenit când a văzut semnul mic pe care i l-am făcut – iar pentru că a trebuit să aștept puțin până să mă poată asculta, căci după privire simțeam că îi vâjâie urechile, l-am certat cu intenție, tare, ca să audă fata care îl întovărășea, că m-a uitat cu desăvârșire și că nu a venit să mă vadă (XIX, 310);

13. Paița aceea interesează cel mai mult fiindcă ea ne-a acaparat sau paralizat voința și acționează în numele nostru și, cu toate că dorința generală a fost să scăpăm cât mai repede de ea, cum a fost cazul cu Hitler, faptele au arătat că acest lucru n-a fost posibil decât cu prețul a nesfârșite suferințe și dezastre umane (XXI, 359);

14. Mi-e tare dor de tine de când ne-am despărțit și-am plecat în bătlăie, da nici din ochi nu te mai poci face, fiindcă s-a scurs un an și-am pierdut fotografia pe care mi-ai trimis-o (XVIII, 127);

15. Mai bine te-ai ruga pentru tine, fiindcă cine nu știe ce e păcatul nu înseamnă că e un sfânt, ci un neputincios; nu-l săvârșește fiindcă nu e în stare, nu fiindcă are credință puternică (XX, 37).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (Cs)

Exprimat prin:		Prepoziții:	Cu ce scop? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	G	cu scopul, în vederea...	Va veni la București în vederea continuării studiilor (XI, 10); Venise cu scopul prelungirii contractului.
	Ac	- după, în, la, pe, pentru, spre	Felix invită pe Titi la plimbare (XI, 47); În același scop întrebase pe Felix (XI, 390); Să deie copiii la învățătură (XII, 153).
Verb	Infinitiv	- la, spre, pentru...	Puse să-și ascute limba și dinții pentru a-și subția glasul (XV, 17); Felix își cercetă memoria spre a vedea (XI, 10).
	Supin		Ea trece mândră la vânat (XIII, 3, 36).
	Gerunziu	–	Aș fi preferat (...) să cheltuiască mai bine schimbându-și înfățișarea și hainele (XIX, 299).

A. Texte analizate:

1. Căci toți se nasc spre a muri

Și mor spre a se naște (XIII, 3, 113):

spre a muri = Cs → vsppi, cj 4, Act, Inf, prez, af, ps „spre“;

spre a se naște = Cs → vsppt, cj 3, Refl Ac, Inf, prez, af, ps „spre“.

2. În vederea unei așteptări mai lungi m-am rezemat de parmalăcul de tuci al podului (IX, 36):

în vederea unei așteptări = Cs → scs, f, sg, G, an „unei“, lp „în vederea“.

3. Către seară el intră în grădină cu scop de a chema pe Gheorghe și a-l dojeni pentru marea lui cutezare (XIV, 120):

cu scop de a chema = Cs → vsppt, cj 1, Act, Inf, prez, af, lp „cu scop de“;

(cu scop de) a ... dojeni = Cs → vsppt, cj 4, Act, Inf, prez, af, lp „cu scop de“;
coord „și“: cjs, co cop.

4. Zilele trecute am fost la vânatoare de rațe (IV, 230):

la vânatoare = Cs → scs, f, sg, Ac, neart, ps „la“.

5. Numai după pleșcuit umblă (XII, 240):

după pleșcuit = Cs → vsppt, cj 4, Act, Sup, af, ps „după“.

B. Texte de analizat:

1. Trăiesc spre a mă vedea cum mor, trăiesc doar spre a-i face lui plăcere (VIII, 80);

2. El și cu Strâmbă-Lemne au pornit la vânat (XII, 314);

3. Le depuse în mijloc, în scopul de a fi tăiate (XI, 18);

4. Când unul trece, altul vine

În astă lume a-l urma (XIII, 2, 224);

5. Naștem oare pentru-a naște și trăim ca să trăim (XVII, 49).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP (CS)

Tipul		Elemente introductive:	Cu ce scop? Exemple:
Po-si-bi-lă (CSp)	Afirma-tivă	- să, ca...să... - cu scopul să, pentru ca...să...	Barajul e <i>ca să împiedice sosirea noastră</i> (XIX, 263); Cobor în pivniță <i>să tai lemne</i> (XX, 89); Petrică ne așteaptă <i>ca să ne arate o veveriță</i> (XX, 138).
	Nega-tivă	- să nu, ca nu cumva să, să nu care cumva să...	Își spăla fața <i>ca nu cumva s-o vadă neadormita soa-cră și să-i bănuiască</i> (XII, 8); Nu uitați obârșia voas-tră, <i>ca nu cumva să vă ciopliți prea tare</i> (XII, 279).
Reală (CSr)		-de+indicativul	De-acum vină <i>de-i mânca și tu ceva</i> (XII, 64); Aide repede <i>de scapă omul din primejdie</i> (X, 42); Du-te la boier <i>de-i spune cum te-am învățat</i> (XII, 65).

A. Texte analizate:

1. Am trudit cu tine ^{1/} (să) înveți carte ^{2/} (și) acum a or să te trimită pe vreun șantier, ^{3/} (să) dai cu lopata ^{4/} (XX, 388):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (1-3 „și“: cjs, co cop);

2 = 4 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ „să“: cjs, sub ne).

2. Dă-mi voie ^{1/} (să)-l înmoi în apă tare (...) ^{2/}

(Pentru ca) ^{4/} dragostea (când) ți s-ațâță, ^{3/}

(Să) le citească cel ^{4/} (ce) ți-o cânta ^{5/}

(Pentru ca pruncul tău sugând la țâță

(Să)-nvețe frumusețea ta ^{6/} (III, 52):

1 = PP, en, neexcl, imp, dezv, af, r;

2 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);
 4 = 6 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af, r (4); ($\frac{2}{4-6}$ „pentru ca... să”: lcj, sub ne;
 4-6 co juxt);

3 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{3}$ „când”: adv s, rel, t);

5 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „ce”: pron rel-int, inv).

3. *Îmi spun* ^{1/} (că) *aș vrea* ^{2/} (să) *trăiesc* ^{3/} (ca să) *pot* ^{4/} (să) *vin* în timp de pace aici la Vulcan ^{5/} (să) mai *întâlnesc* din nou pe fata asta cu trup de șerpoaică ^{6/} (XIX, 199):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 5 = CD, en, neexcl, pz, s (2, 3), dezv (5), af, r; ($\frac{1}{2}$ „că”: cjs, sub ne;
 $\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = 6 = CSp, en, neexcl, pz, s (4), dezv (6), af, r (4); ($\frac{3}{4}$ „ca să”: cjc, sub ne;
 $\frac{5}{6}$ „să”: cjs, sub ne).

4. *Trec furnici ducând în gură de făină marii saci* ^{1/}

(Ca să) *coacă* pentru nuntă și plăcinte și colaci; ^{2/}

(Și) *albinele-aduc* miere, ^{3/} *aduc* colb mărunt de aur ^{4/}

(Ca cercei din el să) *facă* cariul ^{5/} (care)-i *meșter* faur ^{6/} (XIII, 2, 160):

1 = 3 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2, 4); (1-3 „și”: cjs, co cop; 3-4 co juxt);

2 = 5 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af, r (5); ($\frac{1}{2}$ „ca să”: cjc, sub ne; $\frac{4}{5}$ „ca... să”: cjc, disc, sub ne);

6 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „care”: pron rel-int, N).

5. *Trebuie* ^{1/} (să) *fiu corect* ^{2/} (ca nu cumva să) *i se pară* ^{3/} (că) *sunt periculos*, ^{4/} (că) *visez* ceva mai mult ^{5/} (decât) *dorește* el ^{6/} (să)-mi *dea* ^{7/} (VIII, 7):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = 4 = 5 = SB, en, neexcl, pz, s (2, 4), dezv (5), af, r (2, 5); ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne;
 $\frac{3}{4-5}$ „că”: cjs, sub ne; 4-5 co juxt);

3 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, neg, r; ($\frac{2}{3}$ „ca nu cumva să”: lcj, sub sp);

6 = CMc, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{5}{6}$ „decât”: comp);

7 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{6}{7}$ „să”: cjs, sub ne).

6. Vasul genovez *a fost distrus* fără a se fi găsit calul, ^{1/} (în timp ce) *marinarii italieni erau plecați* în Delta Dunării ^{2/} (să) *se convingă* ^{3/} (că) *acolo vin* și *păsările polare* ^{4/} (să)-și *scoată* puii ^{5/} (IV, 236):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „în timp ce”: lcj, sub sp);

3 = 5 = CSp, en, neexcl, s (3), dezv (5), af, r (3); ($\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{3}{4}$ „că”: cjs, sub ne).

7. Mai bine *du-te* ^{1/} (de) *dă o raită* pe la vie, ^{2/} *s-a copt* terasa ^{3/} (și) *fură* ăia din marginea satului ^{4/} (de) *se smintesc* ^{5/} (XVIII, 97):

1 = PP, en, neexcl, imp, dezv, af, r;

2 = CSr, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „de”: cjs, sub, ne);

3 = 4 = CZd, en, neexcl, pz, s (3), dezv (4), r (4); ($\frac{1}{3-4}$ sub juxt; 3-4 „și”: cjs co cop);

5 = CNS, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{4}{5}$ „de”: cjs, sub ne).

8. Țăranul *mergea* pe lângă boi ^{1/} (și)-i tot *îndemna* ^{2/} (să) *meargă* mai iute ^{3/}

(ca s)-ajungă degrabă acasă ^{4/} (și) (să) ieie pielea vulpei ^{5/} (XII, 282):

1 = 2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); (1-2 „și”: cjs, co cop);

3 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = 5 = CSp, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „ca să”: cjc, sub ne; $\frac{3}{5}$ „să”: cjs, sub ne; 4-5 „și”: cjs, co cop).

9. Și, ^{2/} (ca să) nu fiu luat prin surprindere, ^{1/} caut argumente spre a-mi dovedi ^{2/} (că) n-am nici o vină ^{3/} (pentru că) trebuie mai întâi ^{4/} (să) cred eu ^{5/} (ca să) pot convinge și pe alții ^{6/} (VIII, 145):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 6 = CSp, en, neexcl, pz, s (1), dezv (6), af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{5}{6}$ „ca să”: cjc, sub ne);

3 = CD, en, neexcl, pz, s, neg; ($\frac{2}{3}$ „că”: cjs, sub ne);

4 = CZd, en, neexcl, pz, s, sf, r; ($\frac{2}{4}$ „pentru că”: lcj, sub sp);

5 = SB, en, neexcl, pz, s, af, r; ($\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne).

10. Bunicu s-a descălțat, ^{1/} i-a dat bocancii ăluia ^{2/} (de) venise cu el ^{3/} (și) s-a dus ^{4/} (de) s-a urcat pe cruce ^{5/} (XVIII, 130):

1 = 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s (1), dezv (2), af, r (2); (1-2 co juxt; 2-4 „și”: cjs, co cop);

3 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „de”: cjs, sub ne);

5 = CSr, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „de”: cjs, sub ne).

B. Texte de analizat:

1. Eu mă fac că vin cu doctorul Stratulat întâmplător și, dacă vedem că e posibil, îl ducem pe Costache la sanatoriu ca să fim siguri că e bine îngrijit și să scăpăm pe biata Otilia de atâta zbucium (XI, 359);

2. Și cum iese sfânta Duminică afară, odată și pornește desculță prin rouă de culege o poală de somnoroasă pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ie mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fântâna din Grădina Ursului, care fântână era plină cu apă până la gură (XII, 94);

3. Ele sunt ridicate ca să eternizeze o glorie, ca să spuie trecătorilor faima unei întâmplări, ca să arate un simbol ori să-și întindă puterea proteguitoare asupra unei cetăți (II, 111);

4. Nebun,

Ca niște limbi de foc eu brațele-mi întind

Ca să-ți topesc zăpada umerilor goi

și ca să-ți sorb, flămând să-ți mistui

puterea, sângele, mândria, primăvara, totul (VI, 15);

5. Se oprea la fiecare pas să răsufle, să-și odihnească trupul mărunț și osos, dar și ca să se poată sălta din clipă în clipă pe vârfurile ghetelor ei vechi, cu urechi, pentru a vedea ce face Vica (IV, 21);

6. El paște ca să fie păscut,

bea ca să fie băut,

înfulecă vrând să fie înfulecat,

înghite ca să fie înghițit (XXIV, 142);

7. De mult nu m-am mai închinat, de când l-am văzut p'ăla c-a adus paișpe sicrie-n târg, unde lumea venise să se distreze, să cumpere și să vândă, mi-am făcut cruce (XVIII, 45);

8. Mi-ar fi plăcut să-l gădesc pe Nicolae nu pentru că încerca să punem la punct ceea ce nu se mai poate și nici să ne consolăm reciproc ori să înjurăm împreună, ci să ieșim cumva din noi înșine, să ne întrecem în gesturi vulgare (VIII, 127);

9. Deplasarea gândirii și amintirilor mele fusese aproape totală ca să pot să trăiesc mai departe, să râd, să gândesc la ceea ce vedeam, să pot să mănânc, să mă culc și să dorm (XX, 373);

10. Atunci mergi de te așază sub un bătrân stejar,
Ascultă mândrul freamăt ce-n el deșteaptă vântul,
Ca-n obositul suflet de vrajă răzvrățiți
Când negrul vâl al nopții înfășură pământul
În geamăt să tresalte străbunii adormiți (IX, 7).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (Cdț)

Exprimat prin:	Prepoziții	Cu ce condiție? Exemple:
Substantiv, G	în locul	Aș fi făcut altfel <i>în locul lui</i> (XIX, 110).
pronume, Ac	în caz de, în, la	<i>În caz de refuz</i> sunt decis să termin (XI, 69); <i>În condiția</i> aceasta orice pledoarie devenea de prisos (XI, 134).
numeral		
Adjectiv	în locul...	<i>În locul meu</i> ce-ai fi zis? <i>Anunțat</i> , aș fi venit.
Verb (Gerunziu)		<i>Trăind și nemurind</i> ai să vezi cine sunt eu (XII, 145).
Adverb: altfel, altminteri...		E sincer convins că, <i>altminteri</i> , va fi ucis el (XIX, 30); <i>Altfel</i> , te prinde zâna pe drum (XVIII, 31).

A. Texte analizate:

1. Ce-ați fi vrut dumneavoastră să facă guvernul în cazul ziaristului comunist? (XXII, 102):

în cazul = Cdț → scs, n, sg, Ac, ahe „l“, ps „în“.

2. Îmbrăcându-te-n veșmântu-i,

Lepădând viața lumii,

Vei spăși greșeala mumii (XIII, 2, 196):

îmbrăcându-te = Cdț → vspt, cj 1, Refl Ac, Ger, af;

lepădând = Cdț → vspt, cj 1, Act, Ger, af.

3. Altminteri publică scrisoarea poimăine (X, 78):

altminteri = Cdț → adv s, pz, cdț.

4. Să știu de unde să le iau la un caz de nevoie (XI, 385):

la un caz de nevoie = Cdț → scs, f, sg, Ac, neart, lp „la un caz de“;

5. În caz de neplată, preschimba polița (XI, 101):

în caz de neplată = Cdț → scs, f, sg, Ac, neart, lp „în caz de“.

B. Texte de analizat:

1. Acceptând zbârnâitul, aş fi fost obligat să fac supoziții în legătură cu identitatea persoanei (VIII, 70);
2. Eva, adevărat, mă umilise, dar cel puțin n-o știam decât noi doi, în timp ce altfel ar fi aflat Artimon (XX, 305);
3. În caz de victorie, toată lumea să ne sanctifice (XXI, 231);
4. Oricum, gratis, e o afacere (XI, 255);
5. Ori m-eți asculta, sau altfel mă duc și vă las aci (XVI, 209).

**PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ
CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ (CDȚ)**

Elemente introductive	Cu ce condiție? Exemple:
- dacă, de, să ...	Și <i>dacă n-ai fi spân</i> , bucuros te-aș tocmi (XII, 88); <i>Dacă ar zice tata</i> să
- când;	tragi în jug, ai trage în jug (XXII, 170); <i>Să știu c-așa-i adevărul</i> , o clipă
- în caz că,	n-aș zăbovi (XVI, 236); <i>De-oi muri</i> , nu-i mare treabă, <i>iar de nu</i> ,
- numai să	Vidra-i a mea (XVI, 253).
- Juxtapunere	<i>Bei, mori, nu bei</i> , tot mori (XVIII, 61); <i>Vine, e perfect, nu vine</i> , n-are decât (XX, 180).

A. Texte analizate:

1. De te-a învâțat cineva, ^{1/} rău ți-a priit, ^{2/} (iară) ^{4/} (de)-ai făcut-o din capul tău ^{3/} rău cap ai avut ^{4/} (XII, 49):
 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (2-4 „iară”: cjs, co ad);
 1 = 3 = CDȚ, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ „de”: cjs, sub ne).
2. Își pierde mințile, ^{1/} √ atât mai rău pentru el! ^{2/}
 Mă arestează, ^{3/} √ atât mai bine pentru mine! ^{4/} (X, 99):
 2 = 4 = PP, en, excl, pz, dezv, af, r; (2-4 co juxt; √2 = √4 = „e cu”);
 1 = 3 = CDȚ, en, excl, pz, s (1), dezv (2), af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ sub juxt).
3. De te-ating, ^{1/} (să) feri în lături, ^{2/}
 De hulesc, ^{3/} (să) taci din gură ^{4/} (XIII, 3, 82):
 2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; („să” hortativ în PP);
 1 = 3 = CDȚ, en, neexcl, pz, s (3), dezv (1), af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ „de”: cjs, sub ne).
4. *Dac-aș fi trăznet* ^{1/} v-aș trăzni, ^{2/}
 V-aș îneca ^{3/} (dac)-aș fi apă ^{4/}
 (Și) v-aș săpa mormântu-adânc ^{5/}
 (Dac)-aș fi sapă ^{6/} (XVII, 100):
 2 = 3 = 5 = PP, en, neexcl, opt, dezv, af, r; (2-3 co juxt; 3-5 „și”: cjs, co cop);
 1 = 4 = 6 = CDȚ, en, neexcl, opt, s, af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{5}{6}$ „dacă”: cjs, sub ne).
5. În caz că se gândește vreunul ^{1/} (să) mă prade, ^{2/} trebuie ^{3/} (să) mă dezbrac la

piele ^{4/} (XVIII, 27):

3 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

1 = CDT, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{3}{1}$ „în caz că”: lcj, sub, sp cd);

2 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

4 = SB, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{3}{4}$ „să”: cjs, sub ne).

6. De rămâneai, ^{1/} îmi erai ca un frate, ^{2/} (iară) ^{4/} (de) nu $\sqrt{\quad}$, ^{3/} îmi ești ca doi ^{4/} (XII, 14):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (2-4 „iară”: cjs, co ad);

1 = 3 = CDT, en, neexcl, pz, s, af (1), neg (3); ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ „de”: cjs, sub ne; $\sqrt{3}$ = „rămâneai”).

7. Cel ^{2/} (ce) primea rang ^{1/} pleca din curtea domnească pe jos ^{2/} (dacă) rangul era mic, ^{3/} (iar) ^{5/} (de) era de la Stolnic în sus ^{4/} îl punea călare pe cal domnesc ^{5/} (XIV, 64):

2 = 5 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (2-5 „iară”: cjs, co ad);

1 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$ „ce”: pron rel-int, inv);

3 = 4 = CDT, en, neexcl, pz, s (3), dezv (4), af; ($\frac{2}{3}$ „dacă”: cjs, sub ne; $\frac{5}{4}$ „de”: cjs, sub ne).

8. Ai bani, ^{1/} ești tare și mare; ^{2/} ești sărac, ^{3/} nu te bagă nimini în seamă ^{4/} (XIV, 82):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r; (2-4 co juxt);

1 = 3 = CDT, en, neexcl, pz, s (3), dezv (1); ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ sub juxt).

9. Dacă ai fi simțit măcar o dată frumusețea unei idei ^{1/} (sau), limitându-ne la profesia noastră, (dacă) ai încercat așa, din întâmplare ^{2/} (să) te întrebi ^{3/} (ce) se ascunde în spatele universului delirant al unui bolnav, ^{4/} n-ai mai fi coborât ^{5/} (VIII, 179):

5 = PP, en, neexcl, opt, s, reg, r;

1 = 2 = CDT, en, neexcl, opt (1), pz (2), dezv, af, r (2); ($\frac{5}{1-2}$ „dacă”: cjs, sub ne; 1-2 „sau”: cjs, co di);

3 = 4 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne; $\frac{3}{4}$ „ce”: pron rel-int, inv).

10. De mi-i duce ca gândul, ^{1/} tu mi-i prăpădi, ^{2/} (iar) ^{4/} (de) mi-i duce ca vântul, ^{3/} tu mi-i folosi, căluțul meu, ^{4/} zise fiul Craiului ^{5/} (XII, 85):

2 = 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r; (1-4 „iară”: cjs, co ad);

1 = 3 = CDT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$, $\frac{4}{3}$ „de”: cjs, sub ne);

5 = PPI, en, neexcl, pz, dezv, af;

B. Texte de analizat:

1. Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,

E cerul încă plin de stele și câmpul încă plin de roze

Și până astăzi din natură nimica n-a îmbătrânit (...),

Iubirea și prietenia dac-au ajuns zădărnice

Și dacă ura și trădarea vor predomină în veșnicie

Veniți: privighetoarea cântă și liliacul e-nflorit (XVII, 42);

*NOTA: De regulă, o conjuncție coordonatoare nu se desparte de cea subordonatoare când aceasta din urmă se repetă sub aceeași regentă.

2. Ei bine, arhon stolnice, eu am să-ți împărtășesc o taină care poate să te ridice la mărire și bogăție dacă mă vei sluji cu credință, dar care negreșit te va pierde dacă mă vei înșela sau mă vei vinde (XIV, 178);

3. Dac-aș fi ștreang, v-aș spânzura,
Dac-aș fi spadă, v-aș străpunge,
V-aș urmări, dac-aș fi glonț
Și v-aș ajunge (XVII, 100);

4. Primejdia în care se află un bărbat care iubește total o femeie seamănă cu aceea a unui om care a atins un fir de înaltă tensiune și care, dacă nu se zbate, dacă instinctul nu l-a ajutat să se zmulgă în chiar clipa când a fost zgâlțâit, moare agățat acolo fără scăpare (XX, 276);

5. Spune-mi, dacă te-aș prinde-ntr-o zi
și ți-aș săruta talpa piciorului,
nu-i așa că ai schiopăta puțin după aceea
de teamă să nu-mi strivești sărutul? (XXIV, 36);

6. Acest om fără dreptate de nu m-arunca-n robie,
Eu n-aș fi cătat lumină la codru și-n haiducie;
De nu mă ducea norocul în umbra unei păduri,
Pe minunata mea Vidră n-aș fi întâlnit-o aiuri;
De nu iubeam o femeie cu o inimă semeață,
N-aș fi găsit în războaie un nume și-o nouă viață (XVI, 308);

7. Dacă prin absurd nu se întâmplă nimic și dacă merg întins, așa ca un cadavru ambulant, singur în picioare în tot largul câmpului, fără să mă opresc o clipă, orice s-ar întâmpla, sfertul de ceas trebuie să treacă (XIX, 269);

8. În fine, lucrul se termină astfel: dacă femeia este virtuoașă, suferă în tăcere, suspină și moare, iar dacă are caracter slab, cade în haosul pierzării, târând după sine, în rușine, și pe nevinovații săi copii (XIV, 49);

9. Dacă ar fi fost mai evoluat, dacă ar fi intuit ceea ce e esențial pe această lume, adică puterea, puterea deplină și totală, Faust nu i-ar fi cerut lui Mefisto să-l ajute să cucerească pe o oarecare stupidă Margaretă (XX, 226);

10. Dacă mișcam un braț, dacă îndoiam puțin un picior, dacă trăgeam din țigare numai, această senzație de bunăvoie adâncă se făcea și mai simțită, cum se face mai simțită o voluptate continuă când intervin atingeri mici, noi (XIX, 537).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV (Csv)

Exprimat prin:		Prepoziții	În ciuda cărui fapt? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	G	contra, împotriva, în ciuda, în pofida	Strada era pustie și întunecată și, <i>în ciuda verii</i> (...) răcoroasă (XI, 5); <i>Fără ochelari</i> , el tot mai încerca să citească; Găsesc, <i>împotriva convingerilor</i> obișnuite (...), că e o dovadă de vanitate (XIX, 485); Se pricep și în lucruri bănești, <i>contrar părerii</i> comune (XI, 256); <i>Cu</i> toate <i>acestea</i> , ea a existat (XIV, 73).
	D	contrar	
	Ac	cu (tot);fără	
Adjectiv		(adv <i>chiar</i>)-	<i>Chiar prinși</i> asupra faptului, mint (XIX, 103); <i>Viu ori mort</i> , trebuie să mi-l aduci la poliție (X, 85); <i>Chiar împotriva ta</i> , tot vin; <i>Mort-copt</i> , trebuie să mi-l aduci la poliție (X, 85).
Verb	Infinitiv	fără	<i>Fără a vrea</i> , tot vei pleca.
	Gerunziu	(adv <i>chiar</i>)-	<i>Lucrând zi și noapte</i> , tot nu termini.
Adverb		–	<i>Oricum</i> , ea tot va fi fericită (XX, 446).

A. Texte analizate:

1. În ciuda cercetărilor minuțioase care începură, nu se reuși niciodată să se dea de urma ei (XX, 59);

în ciuda cercetărilor = Csv → scs, f, pl, G, ahe „lor“, lp „în ciuda“.

2. Bătut și n-ai fi ghicit că e plină de oglinzi (XVIII, 161):

bătut = Csv → adj s, part, v4f, gnc Si (m, sg, N), fgc.

3. Dar, cu toate acestea, trebuie să știi, nepoate, că oamenii îs mai al dracului decât dracul (XII, 95):

cu... acestea = Csv → pron dem apr, fl, f, pl, Ac, ps „cu“.

4. Vrând-nevrând sunteți legați (XV, 173);

vrând-nevrând = Csv → vsppt, cj 2, Act, Ger, af-neg.

5. Cu toată viteza scăzută, roțile mașinii propulsară deasupra omului un imens jet de apă galbenă (VIII, 10):

cu... viteza = Csv → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, ps „cu“.

B. Texte de analizat:

1. Cu tot halul în care se afla Marina, ea n-avea aerul să fie o slujnică (XI, 25);

2. De ce polonezii (...) în ciuda continuului dezastru, rămân în picioare? (XV, 139);

3. Pe drum, contrar așteptărilor, simțurile mi se acutizau (VIII, 81);

4. Rob, țigan, de-oriunde soarta să te fi adus,

Un suflet c-al dumitale își va face loc în sus (XVI, 249);

5. Cred, în orice caz însă că superstiția e neîntemeiată (XIX, 122);

6. În ciuda ordinei (...) adunătura aceasta părea o haită întărită (XXI, 232);

7. Caragea, cu toată furia de care era stăpânit, nu răspunsese nimic (XIV, 25);

8. Oricum, ceremonia religioasă ne sugerează că o divinitate există (XX, 313);

9. Dar de ce de insomnie doborât, – poetul cântă
 Și-având toate împotriva inima și-o mai frământă...? (XVII, 104);
10. Și cu gând și fără gând
 Ne vom duce toți pe rând (XVII, 106).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ (CSV)

Tipul	Elemente introductive	În ciuda cărui fapt? Exemple:
Reală (CSVr)	- deși, cu toate că, măcar că, fără să - ori+care (cine, ce, cât, unde, când, cum) - că	<i>Fără să le voiesc</i> mi-au crescut (XXIV, 75); <i>Fata, deși nu-l respingea</i> , dădea gestului o candoare fraternă (XI, 145); <i>Temeliile veciei, orice-ați face</i> , -s ale noastre (III, 55); <i>Orișicâte mi s-ar spune</i> , / Tălmăcind cum se cuvine, toate semnele sunt bune (XVI, 315); <i>Cu toate că o speranță absurdă îmi spunea altfel</i> , în ultima vreme nu credeam (XI, 309).
Ireală (CSVi)	- chiar dacă (de,să), și dacă (de, să), nici dacă (de,să), măcar dacă (de, să), - dacă, de, să - chit că - juxtapunere	<i>Chiar să vrei</i> , / Răzașul nu se pogoară la bătaie cu femeia (XVI, 235); <i>Acum nu mai îmi pasă, măcar să intru și-n cremenal</i> (X, 40); <i>De piatră de-ai fi fost</i> și nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie (XII, 216); <i>Profită, măi nene, de permisie, chit că nu te duci acasă</i> (XV, 100). <i>Joace unul și pe patru</i> , / Totuși tu ghici-vei chipu-i (XIII, 3, 81).

A. Texte analizate:

- Deși nemții și muntenii *sunt legați* cu noi frățește, ^{1/}
 (Deși) oști *avem* destule, ^{2/} (deși) hrana *nu lipsește* ^{3/}
 Totuși *este trebuință* și de-un hatman ispitit ^{4/} (XVI, 508):
 4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;
 1 = 2 = 3 = CSVr, en, neexcl, pz, s (3), dezv (1, 2); ($\frac{4}{1-2-3}$ „deși”: cjc sub sp;
 1-2-3 co juxt).
- În acea seară *eram în așa hal* de sfârșeală, ^{1/} (că) *n-aș fi crezut* ^{2/} (să) *mă pot*
scula, ^{3/} (nici să) *fi luat* casa foc ^{4/} (IX, 45):
 1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;
 2 = CNS, en, neexcl, opt, s, neg, r; ($\frac{1}{2}$ „că”: cjs, sub ne);
 3 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne);
 4 = CSVi, en, neexcl, pz, s, neg; ($\frac{3}{4}$ „nici să”: lcj, sub sp);
- Și ea *aprindea* o lumânare sub icoana Maicii Domnului, ^{1/} (fără să) *fie o*
cârnăfăreasă grasă ^{2/} (XX, 29):
 1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;
 2 = CSVr, en, neexcl, pz, dezv, neg; ($\frac{1}{2}$ „fără să”: lcj, sub ne).

4. *Crede-mă* ^{1/} (c)-acea muiere, ^{5/} (orice)-ai spune, ^{2/} (orice)-ai zice, ^{3/} (orice)-i vrea, ^{4/} e însuși dracul ^{5/} (XVI, 259):

1 = PP, en, neexcl, imp, dezv, af, r;

5 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{5}$ „că”: cjs, sub ne);

2 = 3 = 4 = CSVi, en, neexcl, opt, af; ($\frac{5}{2-3-4}$ „orice”: pron rel neg; 2-3-4 co juxt).

5. Un țigan ^{4/} (ce) miluiește pe-un neputincios bătrân, ^{1/}

Zică tot ^{2/} (ce)-i place ^{3/} lumea, ^{2/} este tot ca și-un român ^{4/} (XVI, 237):

4 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

1 = 3 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{1}$, $\frac{2}{3}$ „ce”: pron rel-int, inv);

2 = CSVi, en, neexcl, pz, af, r; (sub juxt);

6. Fără s-o privesc, ^{1/} o văd pe Aurora ^{2/} (XV, 81):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CSVr, en, neexcl, pz, dezv, neg; ($\frac{2}{1}$ „fără să”: lcj, sub ne).

7. Michel (însă), ^{3/} (deși) $\sqrt{\text{politicos}}$, ^{1/} (deși) aprobă, ^{2/} îl simt departe, alături ^{3/} (XV, 163):

3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = CSVr, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{3}{1-2}$ „deși”: cjc, sub sp; $\sqrt{1}$ = „e”; 1-2 co juxt).

8. Gândul brutal, aprig ^{5/} (că) nu-l voi vedea niciodată pe Fred Vasilescu, ^{1/} (orice) aș face, ^{2/} (de) s-ar frânge tot fierul din lume, ^{3/} (de) s-ar prăbuși sorii, ^{4/} mă copleșea ^{5/} (și) mă înspăimânta ca infinitul sensibilizat ^{6/} (XIX, 581):

5 = 6 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r (5); (5-6 „și”: cjs, co cop);

1 = AT, en, neexcl, pz, dezv, neg, r; ($\frac{5}{1}$ „că”: cjs, sub ne);

2 = CSVr, en, neexcl, opt, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „orice”: pron rel neh inv);

3 = 4 = CSVi, en, neexcl, opt, s(4), dezv (3), af; ($\frac{1}{3-4}$ „de”: cjs, sub ne; 3-4 = co juxt).

9. Strălucești ^{1/} (sau) nu $\sqrt{\text{ești fericit}}$ ^{3/} (sau) $\sqrt{\text{lipsit de noroc}}$, ^{4/} parcurgi totuși minunatul mister al existenței ^{5/} (IV, 58):

5 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = 3 = 4 = CSVi, en, neexcl, pz, s (1, 2, 3), dezv (4), af; ($\frac{5}{1-2-3-4}$ sub juxt, 1-2; 3-4 „sau”: cjs, co ad; 1-3 co juxt; $\sqrt{2}$ = „strălucești”, $\sqrt{4}$ = „ești”).

10. Dar, ^{4/} (oricâte) mizerii te-ar abate, ^{1/} (oricâte) dezastre ar fi ^{2/} (să) ți se întâmple, ^{3/} ești dator ^{4/} (să) păstrezi scânteia ^{5/} (care) mai arde în tine ^{6/} (și) (s)-o ațâți din nou, ^{7/} (s)-o faci flacăra ^{8/} (II, 102):

4 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

1 = 2 = CSVr, en, neexcl, opt, dezv, af, r; ($\frac{4}{1-2}$ „oricâte”: pron neh, rel; 1-2 co juxt);

3 = SB, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3}$ „să”: cjs, sub ne);

5 = 7 = 8 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af, r (5); ($\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne; 5-7 „și”: cjs, co cop; 7-8 co juxt);

6 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{5}{6}$ „care”: pron rel-int, N).

B. Texte de analizat:

1. Ascultă, măi frate, omul dacă apucă să cază la o patimă oarecare, poate să-l

sfătuiască toată lumea, chiar Dumnezeu de-ar veni și i-ar zice să-și vie în simțiri, el nu l-ar asculta, ci va merge înainte, până va da în prăpastie (XIV, 147);

2. Dar cu moldovenii tăi,
Măcar de-o fi și răi
Măria-ta să fii bun cu ei
și de-i vedea unii și desculți,
Măria-ta tot să-i ascuți (XVI, 325);

3. Iar într-un furgon special sunt aduse pentru restul populației căzute în robie și a cărei elită nu va mai exista, cartelele, și ele imprimate din timp pe baza cărora totul se va raționaliza și ți se va permite să primești doar atât cât să nu mori, deși această grijă e ultima pe care cuceritorul ar putea-o avea față de tine, chiar dacă s-ar auzi voci care ar spune că acești sclavi, ca să poată munci pentru el, au nevoie de hrană (XXI, 361);

4. Acum, fie că trebuiseră veacuri ca la asfințitul ei o înaltă rasă să înflorească așa de strălucit, într-un semeț avânt al sângelui albastru spre tipul ideal, fie că fusese numai o nemereală fericită, în toate chipurile, mai mult nu se putea da (IX, 29);

5. Apăsam pe „mai ales” așa cum făceau mama, tata, ceilalți refugiați, care chiar dacă locuiau (în acel moment) în același sat și, mai frecvent, erau învățători la aceeași școală; chiar dacă se despărțeau pentru o oră, două, pe lângă salut, (uneori în locul lui) basarabenii și bucovinenii își repetau întâia poruncă a refugiatului (XV, 75);

6. Chiar dacă aș fi martor la o tragedie, la o moarte violentă, superviolentă etc., ea s-ar subordona imediat involuntar sentimentului morții din mine; chiar dacă aș fi biciuit, torturat, durerea s-ar adăuga, cred, altei dureri, permanente, după cum această mărunță frică din cameră nu este decât expresia fricii continui din mine (VIII, 20);

7. Să fii bun și mare, scrupulos și cinstit, să ai toate calitățile, e zadarnic dacă nu faci parte din tagma lor (II, 128);

8. Soacră, soacră, poamă acră,
De te-ai coace cât te-ai coace,
Dulce tot nu te-i mai face,
De te-ai coace toată toamna,
Ești mai acră decât coarna,
De te-ai coace-un an și-o vară,
Tot ești acră și amară (XII, 11);

9. De multe ori femeia se simțea obligată să-i aranjeze lenjeria, și, prevăzătoare, venea de acasă cu ac și ață și, fără să-i ceară permisiunea, ținea cearșafurile, țesea părțile mai rărite (...) însă, ciudat, nu se atingea niciodată de canapea, deși locul ei ar fi fost mult mai potrivit lângă celălalt perete (VIII, 72);

10. Dar ceea ce-l chinuia mai mult era faptul că cei mari îl sileau să se ia la luptă cu alți copii chiar dacă n-aveau nici un chef (XXII, 29).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV(Cns)

Exprimat prin:		Exemple:
Substantiv		Ședea și moș Bodrângă, un moșneag fără căpătâi, însă vesel <i>de tot hazul</i> (XII, 196); Păsările cântau <i>de minune</i> .
Verb	Infinitiv	Era prea interesantă <i>pentru a nu ține seama</i> de ea; Problema era prea dificilă <i>pentru a fi rezolvată</i> într-o singură zi; Lucra și mânca <i>de speriat</i> ; S-a schimbat <i>de nerecunoscut</i> .
	Supin	
Locuțiuni adverbiale		Tremurau de frig, <i>de mai mare mila</i> ; Lucrau atât de frumos, <i>de-a mai mare dragul</i> .

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)

Elemente introductive	Elemente corelative	Exemple:
încât, încât să, de, că, să ...	așa de, atât de, astfel de	Povestea fel de fel de nimicuri <i>de-ți era mai mare dragul</i> (XXIII, 1, 48); Atât de dulce ești, nebuno, / <i>Că le ești dragă tuturor</i> (XIII, 2, 216); Mi-era atât de dor / <i>Încât credeam adesea / Că trebuie să mor</i> (XIII, 2, 93).
ca să, pentru ca să	prea	Ești prea deștept <i>ca să iasă ceva de capul tău</i> (VIII, 23).

A. Texte analizate:

1. Își puse în gând ^{1/} (să) facă astfel ^{2/} (încât să) nu depindă de nimeni ^{3/} (√ să) nu fie silit ^{4/} (să) sufere trivialitatea nimănui ^{5/} (XI, 266):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „să”: cjs, sub ne);

3 = 4 = CNS, en, neexcl, pz, s (4), dezv (3), neg, r (4); ($\frac{1}{2-3}$ „încât să” cjc, sub sp; √4 = „încât”);

5 = CI, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „să”: cjs, sub ne).

2. Atât de mare-i ura ^{1/} (ce) mi-a jurat el mie, ^{2/} (că) ^{4/} (numai dacă) Ana ar fi a mea soție ^{3/} S-ar stinge acea ură de moarte ^{4/} (I, 459):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „ce”: pron rel-int, inv);

3 = CDT, en, neexcl, opt, dezv, af; ($\frac{4}{3}$ „numai dacă”: lcj sub sp);

4 = CNS, en, neexcl, opt, dezv, af, r; ($\frac{1}{4}$ „că”: cjs sub ne).

3. Spânului îi mergea gura ca pupăza, ^{1/} (de)-a amețit pe împăratul, ^{2/} (încât) a uitat și de Harap-Alb, și de cerb și de tot ^{3/} (XII, 102):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af, r (2); ($\frac{1}{2}$ „de”: cjs, sub ne; $\frac{2}{3}$ „încât”: cjs, sub sp);

4. *Era prea surprinzătoare imaginea* ^{1/} (ca să) *o poată crede reală* ^{2/} (VIII, 85):

1 = PP, en, neexcl, pz, s, af, r;

2 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „ca să”: cjc, sub ne).

5. *Și era atâta jale și tristețe în felul* ^{1/} (cum) *spusese Vintilă aceste cuvinte,* ^{2/} (încât) *pentru întâia oară uitai cu totul de mine* ^{3/} (și) $\sqrt{\text{izbucnii}}$ într-un râs înalt și fără rețineri ^{4/} (XX, 45):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = AT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{1}{2}$ „cum”: adv s, rel, m);

3 = 4 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{3-4}$ „încât”: cjs, sub sp; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „încât”).

6. Apoi, ^{2/} (mai înainte ca steaua străină să) *fi început a se depărta din nou,* ^{1/} atracțiunea ei *devenise atât de puternică* ^{2/} (încât) *muntele acesta a fost sfărâmat* ^{3/} (și) $\sqrt{\text{s-a împrăștiat}}$ în fragmente mici până la mari depărțări ^{4/} (întocmai cum) *coama unui val își aruncă departe spumele* ^{5/} (XIX, 569):

2 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{2}{1}$ „mai înainte ca... să”: lcj, sub sp);

3 = 4 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af, r (4); ($\frac{2}{3-4}$ „încât”: cjs, sub sp; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „încât”);

5 = CMpz, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „întocmai cum”: ladv, rel, m).

7. *Mă rog pentru plictiseală, pentru spleen,*

pentru mișcarea atât de înceată, ^{1/}

(încât orașul să) *aibă în el solemnitătea de lemn*

a unei table de șah, ^{2/}

(iar) $\sqrt{\text{sunetele}}$ (să) *fie atât de rotunde* ^{3/}

(încât să) *poată fi culese din aer cu mâna* ^{4/} (XXIV, 92):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 3 = 4 = CNS, en, neexcl, pz, s (3), dezv (2, 4), af, r (3); ($\frac{1}{2-3}$, $\frac{3}{4}$ „încât să”: cjc, sub sp; 2-3 „iar”: cjs, co ad; $\sqrt{3}$ = „încât”).

8. *Era atât praf și larmă pe șosea,* ^{1/} (mai ales că) *mașini treceau neconținut* ^{2/} (încât) *nu auzeam* ^{3/} (și) $\sqrt{\text{nu vedeam}}$ nimic, ca într-o ceață deasă străbătută de fășii de lumină opace ^{4/} (XIX, 374):

1 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = CZd en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{1}{2}$ „mai ales că”: lcj sub ne);

3 = 4 = CNS, en, neexcl, pz, s (3), dezv (4): neg; ($\frac{2}{3-4}$ „încât”: cjs, sub sp; 3-4 „și”: cjs, co cop; $\sqrt{4}$ = „încât”).

9. *Era atâta dragoste pe ape,* ^{1/}

(Că) *nu ne puteam scufunda,* ^{2/}

Era atâta liniște ^{3/} (că) *timpul*

Nu îndrăzne ^{4/} (să) *spună vreo secundă,* ^{5/}

$\sqrt{\text{Cerulea}}$ *nu rostea nici un nor,* ^{6/}

$\sqrt{\text{Ape}}$ *nu-ngăima nici o undă* ^{7/} (VII, 61):

1 = 3 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

2 = 4 = 6 = 7 = CNS, en, neexcl, pz, s (4), dezv (2, 6, 7), neg, r (4); ($\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4-6-7}$ „că”:

cjs, sub ne; 4-6-7 co juxt; $\sqrt{6} = \sqrt{7} = „c\ddot{a}”$;

5 = CD, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{5}$ „s\ddot{a}”: cjs, sub ne).

10. Dar, ^{4/}(cum) *mor* formele spre sear\ddot{a} ^{1/}(\ddot{s}i) $\sqrt{}$ *cre\ddot{s}te* luna f\ddot{a}r\ddot{a} veste, ^{2/}Un miros bl\ddot{a}nd, ^{4/}(cum) nu e altul, ^{3/}*p\ddot{a}trunde*-at\ddot{a}t de cald \ddot{s}i dulce^{4/}(C\ddot{a}) fetele, uit\ddot{a}nd de noapte ^{7/}(\ddot{s}i) (c\ddot{a}) e cazul ^{5/}(s\ddot{a}) *se culce* ^{6/}*R\ddot{a}m\ddot{a}n* p\ddot{a}n\ddot{a} t\ddot{a}rziu *pe g\ddot{a}nduri*, oft\ddot{a}nd cu dor l\ddot{a}ng\ddot{a} ferestre ^{7/}(II, 5):

4 = PP, en, neexcl, pz, dezv, af, r;

1 = 2 = CT, en, neexcl, pz, dezv, af; ($\frac{4}{1-2}$ „cum”: adv s, rel, m; 1-2 „\ddot{s}i”: cjs, co cop; $\sqrt{2} = „cum”$);

3 = CMPz, en, neexcl, pz, s, neg; ($\frac{4}{3}$ „cum”: adv s, rel, m);

5 = CI, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{7}{5}$ „c\ddot{a}”: cjs, sub, ne; 7-5 „de noapte” – „c\ddot{a} e cazul”, „\ddot{s}i”: cjs, co cop; co\ddot{o}rdonare neomogen\ddot{a}: Ci-CI);

6 = AT, en, neexcl, pz, s, af; ($\frac{5}{6}$ „s\ddot{a}”: cjs, sub ne);

7 = CNS, en, neexcl, pz, dezv, af, r; ($\frac{4}{7}$ „c\ddot{a}”: cjs, sub ne).

B. Texte de analizat:

1. \dd{I}n ziua aia, c\dd{a}nd am aflat ce p\dd{a}rere au ei despre mine, \dd{i}\dd{t}i spun c\dd{a} m-am \dd{i}nfuriat a\dd{s}a de r\dd{a}u c\dd{a} am vrut s\dd{a} le iau p\dd{a}m\dd{a}ntul pe care li-l d\dd{a}ruisem – nu era mult, dou\dd{a} pogoane –, dar a\dd{s}a m-am \dd{i}nfuriat c\dd{a} \dd{i}n noaptea aia nici n-am putut dormi (XXI, 264);

2. Ce suflet trist mi-au d\dd{a}ruit

P\dd{a}r\dd{i}n\dd{t}ii din p\dd{a}r\dd{i}n\dd{t}i

De-au \dd{i}nc\dd{a}put numai \dd{i}n el

At\dd{a}tea suferin\dd{t}i?

Ce suflet trist \dd{s}i f\dd{a}r-de rost

\dd{s}i din ce lut inert

C\dd{a} dup-at\dd{a}tea am\dd{a}giri

Mai sper\dd{a} \dd{i}n de\dd{s}ert? (XIII, 3, 13);

3. Acum \dd{i}ns\dd{a} \dd{i}i pl\dd{a}cea at\dd{a}t de mult, \dd{i}nc\dd{a}t nu numai c\dd{a} uita cu totul c\dd{a} e \dd{i}nv\dd{a}\dd{t}\dd{a}tor, dar \dd{i}ncearca s\dd{a}-i fac\dd{a} pe b\dd{a}ie\dd{t}i s\dd{a} uite \dd{s}i ei c\dd{a} sunt fl\dd{a}c\dd{a}i liberi care tr\dd{a}iesc \dd{i}n satul lor cum le place (XXII, 81);

4. Ce? Tot p\dd{a}m\dd{a}ntul nostru e \dd{i}n a\dd{s}a st\dd{a}rpire

\dd{S}i ne\dd{a}mul nostru ager e \dd{i}n a\dd{s}a-njosire

C\dd{a}t pe mo\dd{s}ia noastr\dd{a} s\dd{a} nu g\dd{a}s\dd{i}m un pom

\dd{S}i pentru tronul \dd{t}\dd{a}rii s\dd{a} nu g\dd{a}s\dd{i}m un om? (I, 396);

5. Apoi \dd{i}i scoate limba afar\dd{a}, i-o str\dd{a}punge cu acul \dd{s}i i-o presur\dd{a} cu sare \dd{s}i cu piperi, a\dd{s}a c\dd{a} limba \dd{i}ndat\dd{a} se umfl\dd{a} \dd{s}i baba soacr\dd{a} nu mai putu zice nici c\dd{a}rc \dd{s}i, slab\dd{a} \dd{s}i st\dd{a}lcit\dd{a} cum era, c\dd{a}zu la pat bolnav\dd{a} de moarte (XII, 212);

6. Atunci dracul ie buzduganul de coad\dd{a} \dd{s}i, c\dd{a}nd \dd{i}l zv\dd{a}rle, se suie a\dd{s}a de tare, de nu se mai vede: \dd{s}i abia dup\dd{a} trei zile \dd{s}i trei no\dd{t}i, c\dd{a}z\dd{a}nd jos, cu mare str\dd{a}\dd{s}nicie s-o cufundat \dd{i}n fundul p\dd{a}m\dd{a}ntului, de s-au zgduit temeliile lumii (XII, 39);

7. Satul p\dd{a}rea mititel s\dd{a}-l cuprinzi tot \dd{i}ntr-un pumn \dd{s}i s\dd{a}-l pui \dd{i}n traist\dd{a}, ca o juc\dd{a}rie pentru copii. Hotarul \dd{i}ns\dd{a} se \dd{i}ntindea at\dd{a}t de mare \dd{i}nc\dd{a}t Ion nu se mai s\dd{a}tura privin-du-l (XXIII, 1, 50);

8. E prea mare deosebirea dintre ele și ceea ce arată Emilia ca să fie posibil ca un îndrăgostit, fie el și Ladima, să le și creadă, scriindu-le (XIX, 516);

9. S-a ajuns până acolo încât doi buni și vechi prieteni (și colegi de închisoare) cu toate că în tren spre Paris își mărturisiseră unul altuia intenția, odată ajunși la Paris, ceruseră să fie primiți separat (XV, 114);

10. O astfel de amintire, o astfel de amprentă de care nu ne putem dezice arată că istoria nu e o zeiță fără pată în fața căreia să ne închinăm cu smerenie, din moment ce și-a ales ca erou un singur om și i-a dat o astfel de putere încât să miște mari popoare unele împotriva altora și să-l favorizeze în așa măsură încât, așa cum ne dezvăluie documentele, să-l ferească de toate atentatele (XXI, 345).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL INSTRUMENTAL (Cins)

Exprimat prin:		Prepoziții, locuțiuni	Cu ce? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	D	- grație, datorită, mulțumită...	El se îmbogățise <i>datorită politicii</i> (XXII, 160); Părinții lui se vor convinge <i>mulțumită mărturiei</i> lui Stănică (XI, 134); Domnul Costache sorbea <i>din ceașca</i> aburindă; <i>Cu cârja</i> lui cea veche el bate de trei ori (XIII, 2, 164); <i>Cu cinci mii</i> de lei (...) cumpăram o vacă (XXII, 157); Se uită la tata și mama <i>prin ele</i> (XXV, 82).
	Ac	- cu, la, în, din, după, fără, prin	
Verb	Infinitiv	- prin, fără	Se antrena <i>prin a urca</i> zilnic scările; Se hrănea <i>prințând</i> peștele pe sub apă cu botul (IV, 12); Pe vreme de arșiță, Badea Ion își potolea setea <i>bând apă rece cu ulcica</i> de pământ; Copilul alerga <i>prin grădină, retezând cu sabia</i> măciuliile de mac.
	Gerunziu	—	

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTALĂ (CINS)

Elemente introductive:	Cu ce? Exemple:
la cu din prin + ce ceea ce cât	Îl scobește <i>cu ce poate</i> și-i face urdiniș (XII, 106); Atunci ne-acoperim? <i>Cu ce-avem mai frumos și/Mai aproape</i> (XXV, 229); Apoi, la urma urmelor, năpădiră asupra lui și-i mai trântiră în cap cu bolovani și <i>cu ce-au apucat</i> (XII, 23); <i>Cu ceea ce-i lăsaseră părinții și cu cât</i> își făcuse el însuși ajunsese la o stare de invidiat.

A. Texte analizate:

1. Craiul îi zice să fie gata pe loc
A trece hotarul țării cu sabie și cu foc (XVI, 298):
cu sabie = Cins → scs, f, sg, Ac, neart, ps „cu”;
cu foc = Cins → scs, n, sg, Ac, neart, ps „cu” (coord „și”: cjs, co cop).
2. Avusese părul lung, înnodat în panglici (XI, 30):
în panglici = Cins → scs, f, pl, Ac, neart, ps „în”.
3. Îl stropesc cu vin și-l înfășoară în pânză (XIV, 74):
cu vin = Cins → scs, n, sgt, Ac, neart, ps „cu”;
în pânză = Cins → scs, f, sg, Ac, neart, ps „în”.
4. Datorită frumuseții ei ar fi putut avea o viață oricât de luxoasă (XIX, 31):
datorită frumuseții = Cins → scs, f, sg, D, ps „datorită”.
5. Ce nu poți cumpăra cu o sută de mii de lei? (XI, 382):
cu o sută de mii = Cins → nlcc, Ac, ps „cu” (inversiune sintactică).
6. Și-o apropiase tocmai datorită firii ei deschise și nepăsătoare (XVIII, 98):
(*tocmai*) *datorită firii* = Cins → scs, f, sg, D, ahe „i”, ps „datorită”; *sadv* „tocmai”, ffs.
7. O, greci vicleni în vorbe și-n darurile lor! (I, 376):
în vorbe = Cins → scs, f, pl, Ac, neart, ps „în”;
-n darurile = Cins → scs, n, pl, Ac, ahe „le”, ps „în” (coord „și”: cjs, co cop).
8. Mă cârlesc cu vorbe, cu substantive,
Îmi cos rana cu un verb (XXIV, 214):
cu vorbe = Cins → scs, f, pl, Ac, neart, ps „cu”;
cu substantive = Cins → scs, n, pl, Ac, neart, ps „cu”;
cu un verb = Cins → scs, n, sg, Ac, an „un”, ps „cu”.
9. Sângele cântă
Din fluierul osului meu
Cum cântă întunericul
Din fluierul de foc
Al fulgerului alb (XXV, 62):
din fluierul = Cins → scs, n, sg, Ac, ahe „l”, pc „din”.
10. Noi, grație profesorului, vom reuși să o impunem (VIII, 26):
grație profesorului = Cins → scs, m, sg, D, ahe „lui”, ps „grație”.

B. Texte de analizat:

1. Au început a țese, adică a trece bătătura printre urzeală, cu ajutorul tălpigilor, al scripeților și al ițelor (XII, 277);
2. Cântă din gură și din tambură întocmai ca o hadâmbă de sarai (XIV, 29);
3. Grație lor, seara se va dizolva într-o pastă incertă (VIII, 77);
4. Vom nimici prin foc, pustiuri, ucideri și distrugeri pe ai tăi (IV, 238);
5. N-are nici un înțeles pentru noi
care gândim cu gânduri
și vorbim cu vorbe (XXIV, 123);

6. O să-ți spună că datorită lui s-a făcut (XX, 367);
7. Era un vehicul elegant, căptușit cu velur maron, prevăzut cu saltele moi de divan, garnisite cu broderie (XI, 302);
8. (...) Despot, suntem țărani,
Nu vindem țara noastră, nici cugetul pe bani (I, 471);
9. Datorită poziției lor privilegiate în lagăr, organizaseră o evadare (XX, 394);
10. Când ești hăituit de atâta vreme, simți cu îmbrăcămintea, vezi cu ceafa, miroși cu umerii apropierea (XV, 156).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL SOCIATIV (Csoc)

Exprimat prin:	Prepoziții, loc. prep.	Cu cine? Exemple:
Substantiv, pronume, numeral	- cu, fără; - împreună cu, la un loc cu, laolaltă cu, alături de...	Ești bun de trăit numai în pădure <i>cu lupii și cu urșii</i> (XII, 113); Doctorul mânca la masă <i>împreună cu copilul</i> (XI, 16); Ei nu dejunează <i>fără mine</i> (X, 72); Mai degrabă / Veți pune-n lanțuri furtuna <i>cu tunete și cu ploi</i> (XVI, 223); Se fotografiase <i>alături de tata</i> (VIII, 90).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ

Elemente introductive:	Cu cine? Exemple:
cu împreună cu, + fără ...	cine, ce, cât, ceea ce, oricine...
	Nu va pleca la drum <i>cu cine vreți voi</i> ; Te duci <i>cu câți poștești</i> ; Îl joci în doi, în trei, / Îl joci <i>în câte câți vrei</i> (III, 94); Trăia acum <i>fără cine i-era drag</i> ; Nu stă în cameră <i>cu oricine se nimerește</i> .

A. Texte analizate:

1. Mama trăia destul de greu (...) *dimpreună cu surorile mele* (XIX, 18):
dimpreună cu surorile = Csoc → scs, f, pl, Ac, ahe „le“, lp „dimpreună cu“.
2. Atunci vine împăratul cu o mulțime de oameni (XII, 115):
cu o mulțime = Csoc → scs, f, sg, Ac, an „o“, ps „cu“.
3. Adu-mi-o împreună
cu ramura
pe care cântă (XXV, 116):
împreună cu ramura = Csoc → scs, f, sg, Ac, ahe „a“, lp „împreună cu“.
4. Aș vrea să mai rămân aici cu toții (IV, 229):
cu toții = Csoc → pron neh, m, pl, Ac, ps „cu“.
5. A făcut împreună cu Lumânăraru și o excelentă afacere cu statul (XIX, 130):
împreună cu Lumânăraru = Csoc → sps, m, cu formă de sg, Ac, lp „împreună cu“.

B. Texte de analizat:

1. Cum şedea Spânul la ospăţ împreună cu moşu-şău, cu verele sale şi cu alţii, câţi se întâmplase, li s-au adus la masă şi nişte sălăţi (XII, 92);
2. Copacii bătrâni
Acasă rămân
Ca nişte bunici
Cu puii cei mici (XXV, 80);
3. S-a luptat vitejeşte alături cu mine (...) şi nu mai pot trăi fără dânsul (XII, 316);
4. Îl tăie în bucăţi cu cal cu tot (XII, 321);
5. Ea locuieşte împreună cu tată-său (XIV, 29).

BIBLIOGRAFIE LITERARĂ

- I. Vasile Alecsandri, *Comedii și drame*, Cluj-Napoca, Dacia, 1986;
- II. Dimitrie Anghel, *Versuri și proză*, București, Albatros, 1989;
- III. Tudor Arghezi, *Versuri*, București, Minerva, 1988;
- IV. Ștefan Bănulescu, *Iarna bărbaților*, București, Minerva, 1991;
- V. Hortensia Papadat-Bengescu, *Fecioarele despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns*, Cluj-Napoca, Dacia, 1986;
- VI. Lucian Blaga, *Poezii*, București, Cartea Românească, 1982;
- VII. Ana Blandiana, *Poezii*, București, Minerva, 1989;
- VIII. Augustin Buzura, *Absenții*, București, Tinerama, 1991;
- IX. Mateiu I. Caragiale, *Pajere, Remember, Craii de Curtea-Veche*, București, Minerva, 1988;
- X. I. L. Caragiale, *Teatru*, București, Minerva, 1978;
- XI. George Călinescu, *Enigma Otiliei*, București, Cartea Românească, 1988;
- XII. Ion Creangă, *Povești. Amintiri. Povestiri*, București, Cartea Românească, 1989;
- XIII. Mihai Eminescu, *Poezii*, 1, 2, 3, București, Minerva, 1982;
- XIV. Nicolae Filimon, *Ciocoi vechi și noi*, București, Minerva, 1990;
- XV. Paul Goma, *Câinele soldatului*, București, Humanitas, 1991;
- XVI. Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Scrieri literare*, București, Minerva, 1989;
- XVII. Al. Macedonski, *Excelsior, Poema rondelurilor*, București, Minerva, 1983;
- XVIII. Fănuș Neagu, *Îngerul a strigat*, București, Eminescu, 1991;
- XIX. Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război; Patul lui Procust*, București, Eminescu, 1985;
- XX. Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, 1, Chișinău, Literatura Artistică, 1990;
- XXI. Marin Preda, *Delirul*, București, Cartea Românească, 1987;
- XXII. Marin Preda, *Moromeții*, 1, București, Albatros, 1987;
- XXIII. Liviu Rebreanu, *Romane*, 1, 2, 3, București, Cartea Românească, 1986;
- XXIV. Nichita Stănescu, *Poezii*, București, Minerva, 1988;
- XXV. Grigore Vieru, *Rădăcina de foc*, București, Univers, 1988.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
Abrevieri	7
Substantivul	11
Adjectivul	14
Pronumele	18
Numeralul	21
Verbul	23
Adverbul	26
Prepoziția	29
Conjuncția	29
Interjecția	31
Subiectul	33
Propoziția subordonată subiectivă	37
Predicatul	41
Propoziția subordonată predicativă	44
Atributul	47
Propoziția subordonată atributivă	50
Apoziția	53
Propoziția apozitivă	55
Complementul direct	58
Propoziția subordonată completivă directă	60
Complementul indirect	63
Propoziția subordonată completivă indirectă	65
Complementul de agent	68
Propoziția subordonată completivă de agent	68
Elementul predicativ suplimentar	69
Propoziția subordonată predicativă suplimentară	70
Complementul circumstanțial de loc	72
Propoziția subordonată circumstanțială de loc	74
Complementul circumstanțial de timp	76
Propoziția subordonată circumstanțială de timp	77
Complementul circumstanțial de mod	81
Propoziția subordonată circumstanțială de mod	83
Complementul circumstanțial de cauză	86
Propoziția subordonată circumstanțială de cauză	88
Complementul circumstanțial de scop	91
Propoziția subordonată circumstanțială de scop	92
Complementul circumstanțial condițional	95
Propoziția subordonată circumstanțială condițională	96
Complementul circumstanțial concesiv	99
Propoziția subordonată circumstanțială concesivă	100

Complementul circumstanțial consecutiv	103
Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă	103
Complementul circumstanțial instrumental	106
Propoziția subordonată circumstanțială instrumentală.....	106
Complementul circumstanțial sociativ	108
Propoziția subordonată circumstanțială sociativă	108
Bibliografie literară	110

ISBN 973-608-178-8

